

БУ-БА-БУ

Т.В.О. /.../ рИ

БІБЛІОТЕКА МІЖНАРОДНОЇ ШКОЛИ УКРАЇНІСТИКИ

СЕРІЯ "КІНЕЦЬ ТИСЯЧОЛІТТЯ"

БУ-БА-БУ

Тимчасово виконуючі обов'язки / Магістрів Г/ри
в особах

Патріарха БУ-БА-БУ Юрія Андруховича (нар. 13.3.1960),
Підскарбія БУ-БА-БУ Олександра Ірванця (нар. 24.1.1961),
Прокуратора БУ-БА-БУ Віктора Неборака (нар. 09.5.1961).

зібрані з нагоди

СТОРІЧЧЯ

їхніх уродин,
яке виповнилося 9 травня 1994 року
від Різдва Христового

Львів, «Каменяр», 1995

Юрій АНДРУХОВИЧ

ВИБРАНІ КАВАЛКИ

1. ВІДЧИНЕННЯ БАЛАГАНУ: Вірші дитячо-юнацькі й подальші
2. САМІЙЛО НЕМИРИЧ ТА ІНШІ БАНДИТИ: Галерея почвар
3. ДЕЯКІ МАГІЧНІ ОКАЗІЇ: Суцільний тріллер
4. ПАТРІАРШІ ПОСЛАННЯ: Вірші з приводу та винадкові

* * *

«Уважаємі люди! Мною винайдено множество інтересних предметів, а также зілля і целебніє трави! В ранній юності зо мною бесідував дух молодого Ломоносова, в результаті чого я гойте стою перед вами, такой хароший і нелукавий. Хто желає познакомицься ближе, той може. Хто не желає, той хай уходить поскоріш, бо я такой, що й футс-гендс поламать могу ні за гріш! І не нада тут своїм рилом торгувати, місце занімати. Он є нормальні люди, їм я гойте другом буду. Бо я такой — шо да, то да, любіть мою задницю, господа! Тепер по порядку о моїх авторських проєктах, о моїх чудотворних, бляха, рецєптах. Порошок для визивання рвот, поносів, кровоточеній, мученій і обмороків, тоїсь памороків. Інґредієнтс: чорне кофе, водка «Столичная», конський пот, хребет ящірки-саламандри кручений, дишель в рот, стікло товчене, яд зміїний, уксус, або ж оцёт,— що кому більше нравіться,— плюс людського м'яса немного, бодай пінцет! Ідеальне средство, коли вас не люблять, блядь. Іспользують розвідки всіх западних стран, тільки в нас не іспользує дурний Іван! А ви звідси топайте, як не інтересно, зер шлєхт, ту бед, бо ненароком можу розбити череп або, цум байшпіль, поламати хребет!»

Монолог зазивальника перед входом до буди
(«Рекреації»)

ВІДЧИНЕННЯ БАЛАГАНУ

Вірші дитячо-юнацькі й подальші:
попурі на вільні теми

---

* * *

Я міг би гнати тепле стадо —
мене б життя кудись несло,
або пізнав би легко й радо
просте корисне ремесло.
І так лічив би добрі днини,
а дзигарі з високих веж
мене хвалили б щогодини:
«Ти мудро й праведно живеш,
якщо живеш, якщо живеш!»

А я — не той, бо родом з райдуг
і я махнув на похвали —
мене ви знаєте як зайду,
а все ж зовете за столи!
Адже в мені бринить як свято
земних історій вічний рух:
про серце, вірне і завзяте,
про творче диво теплих рук,

про незугарне і прегарне,
про сонний сад і жах темниць,
про дівчину з очима сарни,
що виросла в краю суниць,
про двоголосся неба й хліба,
коли у небі віщий птах,
коли духмяна груша липня
в листках повисне і в літах,
а я повім коханій так:

ти — достеменна як сльоза
найтонша лагідна лоза
ти — океан для корабля
розкішна маревна земля
ти — і колиска і труна
найчарівливіша струна

в тобі живе моя луна
моя небесна борозна
я — просто пісенька твоя
моє світило золоте
холодний і бездарний я
коли без тебе все не те
і світ як плід у нас надвоє
аж ми ласуємо обоє.

* * *

Агов, мої маленькі чортенята!
З-під свити я вас випущу на світ —
туди, де кров з любов'ю черленяться,
де пристрастей і пропастей сувій...
Я — ваш отець, тож будьте мені вірні!
(які невірні рими в голові!),
але коли до серця входять вірші —
прекрасні, наче крила голубів,
які тоді надії!..

З риторик і поетик академій —
гайда на площу, як на дно ріки!
Підслухані у вирі цілоденнім,
ті рими — вчителям наперекір
(у вчителів, здається, перекир!)
Або в поля, як на зелену прощу —
читати вірші травам і вітрам!..
І постарайтесь, я вас дуже прошу,
щоб явір тихі сльози витирав,
щоб небо, нахилившись, наслухало,
щоб завше був натхненний соловій...
Хвалу воздавши часові зухвалу,
звірят і пастухів благословіть!..

Отож,— на світ, за діло — чарувати!
Агов, мої маленькі чортенята!

*(Відірвіться від їдла, як від глини глев-
кої, гляньте в небо, а потім на землю —
левкої...)*

У нього палка потреба,
у нього жадання слізне:
окраєць нічного неба
піймати у фокус лінзи...

Бо він живе на горищі,
а там сутерени вищі:
у сутінках — мерехтіння
і сонце межує з тінню.

Він дивиться тільки вгору,
і небо лоскочуть вії,
коли в полудневу пору
від кухні смаженим віє.

Над містом літають птахи,
а поруч із ними «ахи»,
коли роззявлять на площі
голодні роти бідолахи.

Земля собі пілігримить,
кружляє собі й кружляє,
а хтось нові пелерини
на осінь собі замовляє —

а він живе на горищі
(там зимно, там вітер свище),
але насправді з горища
небесна ковбана ближча.

У нього маєтків немає —
згори в декольте заглядає,
а в місті вічність минає
не так, як він загадає.

(Балконне крило ажурне
й сентиментальне, мов танго,
обжив бароковий янгол —
створіння пухке й безжурне).

І взявши голову в руки,
він крикне собі з розпуки:

«Чого я марную роки?!
Візьму попід руку Юзьку,
піду в пивничку на Руську,
забуду святі мороки!
Забуду святі мороки...»

*(То відбита краса не дає нам
спокою, як любов, що востаннє
махнула рукою).*

* * *

В реторті вариться коктейль —
твоя й моя першооснова,
якої давній менестрель
шукав із музики і слова,—
в реторті вариться коктейль
(oh, yes, my baby!).
Я — Фауст, Гамлет, Вільгельм Тель!
Я сплю на небі!

Та будні стомлено шиплять
в розпечених побитих тиглях,
і в суміші отій киплять
сполуки спогадів застиглих.
Коли по буднях ти пройдеши,—
чи ж обійдеши без подряпин?
Коли в букетах подаєш
надії, від сльоти продрягли,
та от впадеш з високих вез
(oh, yes, my baby!),
побачиш — на землі живеш,
а зірка в небі!

Але всі рани заживуть,
смарагдами всі сльози стануть,
коли цілунки проженуть
слова олжі — поза устами.
І павутинки наших душ
знайдуть свою першооснову,
немов пелюстки наших руж —
розкриються цнотливо знову:

«Це ти?» — «Це я, твій сум і щем...»
(oh, yes, my baby!) —
я загорну тебе плащем,
немов на небі...

(Перед нами суцвіття схиляються в тиші, то які ж вони в небі, коли й тут найясніші?..)

* * *

Я стужився. Я, мов кінь, погриз вудила —
відступи, бідо гірка й мороко:
десь любов моя на Ринку заблудила,
десь отам,
між ренесансом і бароко...

Я стужився. О подайте катеринку!
Про гризоту вам заграю, про утому;
десь любов моя пропала серед Ринку,
між перекупками, три століття тому...

Може, знову кокетує з різниками,
що, ножі об фартухи повитиравши,
височіють, наче брили, над лотками,
мружать очі, мов коти, на неї завше?

Може, спритний зеленяр за стиглі вишні
рве із неї грішну ягоду цілунку?
Чи хитрун-купець в єдваби пишні
окрутив мою зрадливу юнку?

Ах, на Ринку — всі спокуси світу...
там таке побачиш — не наснитися!
Може, мою діву чисту й світлу
заманили в Чорну Кам'яницю?

Чи й сама вона закам'яніла,
і тепер стоїть собі — Діана!
І ночами шле камінні стріли
в мої вікна, втрачена й незнана.
Тра-ля-ля, тра-ля-ля-ля,
тра-ля-ля, тра-ля-ля-ля,
тра-ля-ля, леле, дана-дана!..

Як ми ходимо обое
нетрями старого дому!..
Гобелени і гобої
славлять пару невідому,

ніби бачать
нашу змову:
кожен дотик —
теплий спалах.
І тоді ми знову (й знову)
переходимо
в дзеркалах.

На годиннику з гербами,
як завжди, година друга,
і крадеться вслід за нами
може, туга, може, fuga...

Повз портрети
і портшези
з нами йде
луна від кроків.
Ми кудись надовго щезли
(двісті років?
Триста років?).

І, коли вже стане темно,
з неопалених покоїв
(я, здається, вівся чемно,
я нічого не накоїв),
у жаркі вогні неонні
повертаємось
навіки.
Я несу тебе в долоні,
і життя таке велике...

*(Між землею і небом ходили
поет і блудниця, був на ньому
позичений фрак, а на ній —
реп'яхата спідниця...)*

* * *

Братове, до вогню мене прийміть,
подайте хліба чесний почастунок —
я йду давно, а клич нічних вістунок
мертвить і воскрешає водномить.

Я виміняв на вітер срібло й мідь,
я став недоторканий, мов цілунок.
Утома — на плечі моєму клунок,
і ви мене, братове, обійміть!..

Я не навчу вас жити на землі,
збирати мед і стригти череду,
додаючи рублі та мозолі.

По гострім путівцю, мов по мечу,
до ваших жител радісно прийду
і невблаганну зірку засвічу...

* * *

Він дуже полюбляв старе каміння,
розбитих веж і мурів кольори
і зелень, що доцільно, мов проміння,
все пнеться крізь каміння догори.

Тому збирав колекцію із вражень
від замків, підземель, монастирів,
уламків, сходів, келій та дворів
і слухав, що каміння врешті скаже...

Але воно мовчало, і тоді
він схлипував, кривив нервовим ротом
і сльози розсипав по бороді.

В ту мить він був блаженним ідіотом,
що камінь клав на розі всіх надій,
сорочку і чоло заливщи потом.

*(Ті роки даленіють, ніби притчі,
та хто солодші спогади нам витче?..)*

Коли мандрівник повернувся додому,
ступив за ворота, зійшов на поріг,
здійнявши на плечі дорогу і втому,—
всі радощі світу злетіли до ніг.

Його не забули, його зустрічали:
вечеря з вином — на широкім столі;
чомусь не казав про далекі причали,
замкнувши в устах невідомі жалі.

І всім було дивно, і жінка до ранку
зітхала в даремній гонитві за сном.
А він все дивився туди, за фіранку,
де зірка по небу пливла над вікном.

*(Ті роки віддаляються помалу...
Будиночок був близько від вокзалу).*

— Друзі,— з легким зворушенням у голосі заговорив Мартофляк,— поки принесуть печеного зайця, я прошу кожного з вас прочитати по останньому віршеві. Адже ви щось понаписували останнім часом?

— Я написав справжнього травневого вірша і, гадаю, він буде доречним,— оголосив Хомський.— Але спершу вип'ємо, бо я відчуваю страшенну сухість у роті.

Вчинивши так, як він запропонував, усі наготувалися слухати. І почули таке:

Цвітіння дерев найніжніша пора,
найвище зусилля краси і добра,
як чуйно ступаю в зелену країну,
де соком дощів пахне тепла кора...

— Непогано,— перебив йому Мартофляк,— але це не твоє, а Андруховича. Раннього.

І всі голосно заплескали в долоні.

ВЕСНЯНКА ДО СНУ

Цвітіння дерев найніжніша пора —
найвище зусилля краси і добра...
Як чуйно ступаю в зелену країну,
де соком дощів пахне тепла кора!..

Це все ще присниться: і ці дерева,
і сповнена росту зірчаста трава —
і вчора, і нині, і завтра, і вічно
дерев біле саяво на землю сплива...

А злива вночі — то висока вода,
то пружних стихій ошаліла хода,
і світ на світанку побачиш, мов тайну,
з якої спадає завіса бліда...

І коли нарешті затихли останні оплески, Акулячий
Писок рішуче заявив:

— Я, кстати, Есенина очень люблю. Кто-нибудь
помнит Есенина?

— Розумієте,— набрався духу Хомський,— ми
його любимо.

— Вот и чудесно. Почитай, браток, из Есенина,
только с выражением. Про любовь, а?..

І Хомський не змигнувши оком почав декла-
мувати.

* * *

А це така любовна гра:
кружіння, дзеркало і промінь! —
ти все одно підеш за грань,
у чистий спомин, чистий спомин.

Кружіння!.. Ніби й неспроста
миттєвий дотик (чудо стику!) —
на луг життя і живота
покласти б руку, теплу й тиху...

Ми надто близько — марний знак;
той запах Єви — не інакше!

Ми двоє в дзеркалі, однак
усе не так і все не наше.

Бо вийду із дзеркальних меж —
розвалиться хистка будова.
Ти в чистий спомин перейдеш,
слонова кість, роса медова...

СТИХІЇ

Мадригалик

По-перше камінь. Твердь. І підмурівок.
Холодна перепона. Тож мета
втікає від зарюмсаних корівок,
а застається творення хвоста.

Коли, розбивши камінь, з порожнечі
ти витвориш, мов іскру, чистий шал,
Вона тобі — рожеві нігті в плечі.
Се — у вогні розжарений метал.

Але коли ти — Майстер, то з металу
ти витнеш золоті кружала зір
і понесеш її, легку й повсталу,
і се — стихія леткості: ефір.

ПОХВАЛА СЬОМОМУ ТРАМВАЄВІ

Сьомий номер їде в бік Личакова,
проз Петра й Павла до кладовища.
Ти яснієш, мов корона макова,
і на мене світить зірка віща.

Антикварно рейками вистукує
у заметах білих, як у плесах,
сьомий наш притулок на колесах,
і замерзле слово стало мукою.

Попри піших з пізними собаками
опівнічно котимось окремо,
потойбічні лампи, наче бакени,
ми холодні вікна вперто тремо,

ніби щось одне удвох побачити
хочемо й не встигнемо сьогодні:
сніг іде, щонайбіліші башти,
шкіряна гармошка між вагонів...

І немов над коліями долі я
б'юсь чолом. Невчасна й непозбутня!
Два життя, розімкнутих, мов колія,
і лютнева ніч, як темна лютня.

Може, й не від того, що погойдує,
на кінцевій стане трохи гірко:
щось велике діється з погодою.
Сходимо на землю, пасажирко...

ОПІВНІЧНИЙ ПОЛІТ З ВИСОКОГО ЗАМКУ

авжеж не райський сад не світять помаранчі
загублено стежки і втрачено сліди
а все що є у нас ліхтарик на підзамчі
і треба нам туди

збігати у пільму яка непевна втіха
чи виросте вогонь
коли позолотить найменша іскра тиха
розсипаний пісок розрив поміж долонь

і тісно між дерев і темно в сьому граді
і тягнуться до нас обуджені гілки
та крізь нічне зело що пнеться на заваді
злітаємо з гори злітаємо таки

і жодної зорі лиш доторки тернові
і де ще той ліхтар чи світиться йому
подряпини легкі падіння варте крові
і навіть без надій
і навіть у пільму

бо хто на світі ми
за сімома шляхами
шукаємо любов як золото в ріці

закрито всі доми
спідниця з реп'яхами
і скалка на щоці
і скалка
на щоці

(До нічного пейзажу тулився невиспаний вітер. Між землею і небом нависли плантації квітів...)

ПРОМОВЛЯННЯ САМОТНІЙ

...і хоча все золото світу не варте твого мізинця і тільки для тебе жовто горять сьогодні сади губи твої холодні наче прозорі вінця яких ніхто не торкався прагнучи світла й води

губи твої неспиті а все ж таємниця квітки сповита в них і забута допоки живеш сама вона проросте крізь тебе ніби крізь чашу звідки солодко й тлінно пахне цвітом і тілом п'їтьма

несеш отак мов клейноди а може клеймо дівоцтво ось його зимне плесо між двох берегів як між пут поки з лози постанеш уже не вином а оцтом скільки ключів назавше квітку в тобі відімкнуть

і так прочуваєш того хто з милості чи з наруги злетить на тебе й розтане в чадні долини безсонь ввійде в твою кров і шкіру тебе народивши вдруге і лишить губам болючий незнаний новий вогонь...

Акулячий Писок не міг стримати голосних ридань. Розчулений і зм'яклий, він цілував усім руки, особливо ж Марті. Аби відволікти його і перемінити раз і назавше тему, Немирич зненацька проголосив:

— До речі! Дня 14 липня 1826 р. прийшла подія, що потрясла цілим Львовом: стара ратушева вежа по полудні зарисувалася й о годині чверть на сему вечером з великим тріскотом завалилася. Наперед вже випердольно увесь ринок з людей, але все-таки у звалищах погиб трубач, курва, двох жовнірів і кількох робітників.

— Крім того, — додав Штундера, — велике вражін-

ня у Львові зробило те, як один із акторів відкрив домовини з людськими кістками,— при перестройці костела на театр забуто усунути з підземелля давніх покійників...

— Я теж знаю подібну історію! — перебив йому Хомський.— Про те, як у 1855 р. Франц-Йосиф відвідав знову Замок у вечірній порі, в каварні гостила його шляхта, там було море кіру і купа бабасіків, з балькону каварні цісар оглядав ілюмінацію Львова на його — цісаря, а не Львова — честь...

— Зрештою, про все це давно вже складено пречудові балади,— сумно підсумував Мартофляк.

ТРИ БАЛАДИ

1. ЛЕМБЕРЗЬКА КАТАСТРОФА 1826 р.

З отого дня суремного, як завалився ратуш,
усе навіки зважене і вписане в архів:

«Понесено у людности не так велику втрату:
погиб трубач, двох жовнірів, кількох робітників».

Маленька апокаліпса на ринковому пляці:
з розпуки позіхнуло трагічне місто Львів,
мов пан таємний радник над аркушем реляції:
отин трупач,

тфох шофніріф,

кількох ропітнікіф.

Зібрали вдовам на свічки, а матерям на ліки.

Дітей забрали в інтернат на вулицю Сиріт.

На поминках буяла чернь і мандрівні каліки

і гунав культями о брук увесь жебрачий рід

(і кожен чесно їв і пив і плакав як умів:

погиб трубач, двох жовнірів, кількох робітників).

Поховані під вежею, вони ввійшли в комори,
де світло мре і твердне кров, де вже не чути з тьми,
як на майданах і в шинках реве житейське море.
Там інше світло — і воно біліє над кістками.

Вони зійшли в підземну хлань, немовби в інше місто,—
їх не любили на землі й забули серед хмар.

Ішов попереду трубач.

Він дув натхненно й чисто —
так, ніби не трубу тримав, а золотий ліхтар.

Коли ж посмертні очі в них зітліли, мов одежа,
вони злягли на дно камінь — плече коло плеча,
лиш не вгавав, як джерело, і виростав, як вежа,
таємний і хрипкий сигнал — відозва трубача.

*(що було те кануло нині площа світла
і бабуся ратуша знов собі розквітла).*

2. ДИДАКТИЧНА ВИСТАВА В ТЕАТРІ БОГУСЛАВСЬКОГО

Панове публіка, для трепету і млості,
для гостроти і свіжості в серцях
репрезентуєм підземельні кості.
Панове, всі ми ходим по мерцях,

як по мостах. Вони лежать під нами,
тверді, мов підмурівки у домах,—
ростуть униз невидними вогнями.
Пройміться світлом нищих костюмах...

Розкішно вам у ложі, мов на лоні,
на галереях — тупіт і аншлаг,
ви так бурхливо плещете в долоні,
немовби винні в смерті бідолах...

Панове, цить!

(Стікає воском люстра...)

Мерці мерцями, їм не в голові.
А ми — мов лишаї на тілі людства —
голодні, геніальні і живі.

Тож порятуйте нас і лорнетуйте
худу й безкровну шкіру галатей.
Подайте хліба, рани побинтуйте —
панове, всі ми схожі на людей,

зігравши королів і принців крові,
у вицвілих плащах, мов у мішках,
підем у тьму — в мансарди вечорові —
і спати полягаєм на дошках...

*(зал тамує свій жаль його спрага і чаша
рахманна видихає завзято парфуми
нудьгу й нафталін музо панно стара ти
всього лиш ошука й омана владарює
в тобі антураж позолочений хрін)*

3. НАШПТУВАННЯ З ВІКІВ

Мій цісарю, хвала тобі — яка щаслива нація,
що ти ступив на наш пісок вечірньої пори.
Кущем небесним зацвіла ясна ілюмінація,
остроги в тебе срібляні. Ти дивишся з гори.

А дим ракетниць очі їсть — яке палке
зворушення!
У церемоніймейстера з напруги карк упрів.
Ми всі готові хоч на смерть, мов посполите
рушення,
І сльози капають на брук з гицлів та шандарів.
(Наш загумінок став як сад. Петардами і
бомбами
обстріляно небесне дно для більшої краси.
Оркестри віддано ревли тромбонами і тромбами,
повії прали негліже і пудрили носи).

Ілюмінація! Оркестр! Волаємо і граємо —
цісарська доля — наче сфінкс, і що вона
пошле? —
чуму, пожежу чи війну, небіжчика в Сараєво,
тож веселися, Йосифе, ти ще дитя мале!

Ще маєш білого коня і капелюха з перами,
твердиня влади, мов горіх, імперія без меж,
таємно вішаєш когось, обдурюєш паперами,
і де ще той двадцятий вік, в якому ти помреш?..

*(досі в мурі зяє рана від тарана
там квітує пагіляччя кольорове
ще й з герба фамільна папороть як фана
смарагдова короковка для корови)*

— Це дуже повчальна історія, Мартофляче,—
поцінував Хомський,— але я волів би трохи більше
почути про ту забаву, котра тут незадовго відбу-
деться. Що ви можете нам розповісти, юний ангеле?

Білінкевич аж зашарівся від такого звертання,
проте, розуміючи, що має до діла з богемою, мобілі-
зувався й пояснив:

— Свято Воскресаючого Духа... ху. Духу.

ФАВСТОВЕ СВЯТО

1

Ось тобі, вбога пуста голова,
перше знамення Різдва —
снігу добув ти для білих поем,
вітру черпнувши плащем.

Крила не тут, але спогад крила
на ніч прип'яв до стола —
мить, наче рибу, ловиш багром
і повертаєш в огром.

Тільки тепер вона має печать
віщих прозрінь і зачать.
Є в ній зима — цегляні димарі
теплі о білій порі.

Ось тобі й ніч, пуста голова,
напередодні Різдва.
Хочеш — придумай, як до зорі
рушили тріє царі.

2

Там, де нас немає і не буде,
сніг упав на вежі і сади.
В темряві ясніють без остуди
вогники у вікнах зі слюди.

Сяють ночви, тесані до ладу,
і м'яка для купелі вода.
І зоря таємну має владу.
Ляда. Чоколяда. Коляда.

3

Такої ночі перейду місток,
ступлю на сніг і подолаю схил.
Всього мене — від мозку до кісток —
пройме мороз, опівночі стосил.

О ніч німа, пустельна і совина!
Цей холод, ця тілесна печія...

Матерія — первинна. Це — провина.
(Як не моя й не Божа, то чия?)

Мої знання сумнівні і сумні.
Тому й жага нуртує, мов аорта,—
і я не сам: глузлива ряха чорта
по-змовницьки підморгує мені.

Беріть мене, панове чортівня!
Ведіть мене, де душу в ріг зігнуть.
А там, де народилося Ягня,
про мене, безнадійного, зітхнуть...

*(я бачив силуетів довгу свиту
непевну і розмиту як мара
і я гадав що то картина світу
або принаймні хоч дотепна гра
лягали на папері чемно й штивно
уламки поз гримас і слів і сліз
а біс мене під'юджував активно
і генієм назвавши в душу ліз)*

ЕКЗОТИЧНА РОСЛИНА — ПАСТЕРНАК

Гуділи вітри.
Йшов холод зі степу.
І зимно було немовляті з вертепу
На схилі гори.

Його зігрівало дихання вола.
Приручені звірі
Схилялися в мирі,
Над яслами плавала тепла імла.

Обтріпавши пил зі своїх кожухів
І проса зернини,
Вдивлявся з вершини
Спросоння у темряву гурт пастухів.

А там було поле в заметах могил,
Цвинтарна горожа,
Нагробків сторожа
І небо над цвинтарем, повне світл.

А поруч, іще не відомим вогнем,
Сумирніш од скіпки,
Що світиться з шибки,
Горіла зоря на шляху в Бетлегем.

Вона плом'яніла, як збіжжя, з безмеж,
З-над неба і Бога,
Як відблиск нічного
Підпалу в стодолах, як сполох пожеж.

Вона височіла — скирта вогняна
Соломи і сіна,
У світі єдина,
Цвіла, сколихнувши простори, вона.

Над нею заграва вростала у ніч
І щось означала,
Ясна й небувала.
І три звіздарі поспішали на клич.

Позаду везли на верблюдах дари.
І два віслючки уповільненим ходом
Трюхикали вниз, дріботіли з гори.

І видивом дивним нової пори
Росло віддалік все, що збудеться згодом.
Всі думи століть, і пориви, й вітри
На площах майбутніх, всі зали й музеї,
Всі витівки мага, всі пустощі феї,
Всі кулі з ялинок, всі сні дівтори.

Весь трепет затеплених свіч, усі віти
В мигтінні позліток, всі радощі гри...
...Все злішав зі степу розлючений вітер...
...Всі яблука світу і всі кольори.

Ставок заслоняли вільшані верхи,
Частину, проте, було видно зусюди
Крізь гілля дерев, де чорніли птахи.
Як вийшли на греблю осли і верблуди,
Змогли роздивитися їх пастухи.

— Ходімо й собі та вклонімося чуду,—
Сказали, запнувши свої кожухи.

Від човгання снігом робилося жарко.
Поляною вздовж, ніби листя слюди,
За хату стелилися босі сліди.
І саме на них, мов на племінь огарка,
Гарчали вівчарки при світлі звізди.

Морозяна ніч виглядала, мов казка,
І хтось невидимий над плином ходи
Щоразу вривався в пастуші ряди.
Собаки брели, озиралися жаско
Довкола підпаска й чекали біди.

Тією ж дорогою, в тій же місцині
Йшло декілька ангелів. Тихі й чудні,
Були між людей безтілесні, мов тіні,
Та слід залишали їх білі ступні.

Було крізь юрбу протовпитися годі.
Світало при вході, де кедрі росли.
— А хто ви такі? — спитала Марія.
— Ми плем'я пастуше й небесні послі,
Прийшли вам обом воздавати хвали.
— Всім разом не вільно. Чекайте при вході.

І в попелі сірім досвітньої мли
Товклися погоничі, зайді, заброді,
Сварилися вершники і пішоходи,
Над жолобом, видовбаним із колоди,
Верблюди ревли і хвицались осли.

Світало. Вже ранок, мов порошок золи,
Останні зірки вимітав з небозводу.
Лише трьох волхвів із усього наброду
Впустила Марія, і ті увійшли.

Він спав, тихо сяючи в яслах дубових,
Як місячний промінь в глибинах дупла.
Його зігрівали в безмовній любові
Губи ослині та ніздрі вола.

Стояли в півтімі, що тремтіла, вразлива,
Шепталися, ледве знайшовши слова.
І раптом із сутінків, звідкись ізліва,

Хтось мовчки відвів з-перед ясел волхва,
І той озирнувся: з порога на діву
Дивилась, мов гостя, зірниця Різдва.

1947

— Я, здається, знаю, що сталося,— підніс обважнілу від вина голову Мартофляк.— Здається, минула молодість. Епоха неоромантизму плавно переросла в епідемію СНІДу. Я забув, як пишуться вірші, хлоп'ята.

— Але ти, принаймні, виборов собі право повсюдно читати їх уголос! — зірвався на фальцет Отто фон Ф.— Вистава триває, старий пердуне!..

— Старий придурок, цап! — не витримала Марта.

РІЗДВ'ЯНІ ВАКАЦІЇ

Там верби золоті й дзеркальні ріки,
де стигнуть колихливі тіні риб,
там у криницях зорі, мов горіхи,
і скрипки перестудженої скрип...

Таке тобі життя,— як медівник
(ще років тому десять або вісім)!..
А нині в місті глухо, наче в лісі,
і місяць понад ратушею зник,
але ж було, було — як медівник!..

агов мої маленькі чортенята
братове до вогню мене прийміть
я виміняв на вітер срібло й мідь
отож гайда за діло чарувати

Так, двадцять сім — яка премнога літа...
Ще пам'ятаєш той святочний смак,
коли любов пече, мов самогонка *,
і ще не вільно вимовити «мак»,
бо ще не вечір, таїна сповита...

---

* aqua vitae (лат.).

Ще ходиш попідтинню в городян,
і віршею віншуєш, і ночуєш
на теплій лаві, та не спиш, бо чуєш
якесь ім'я жіноче. Мов дурман,
воно не відпускає аж до ранку...

Та знов мандруєш, сам собі Еней,
прославши віршу, наче вишиванку,
на зерна у снігу, на слід саней,
на попелища гульбищ і містерій,
де ювенільна кров тече з артерій...

І лиш земля!.. вона брудна й пречиста,
як і тоді — буденна і врочиста,
вона твоя, вона в тобі як шов.
Ти просто в неї глибше увійшов...

(дерево
хмару
гіллям
продерло
дерево в хмарі?
хмара на дереві?
Хмара
на дерево
квіткою
сіла
хмара зелена
дерево біле
і так вони вкупі
навіки застигли
хмара
зелена
дерево
біле
зелені пташата
гніздо собі звили
а білі пташата
у світ полетіли).

ЕЛЕГІЯ ПІСЛЯНОВОРІЧНОГО РАНКУ

Це — спроба написати вірш про нас.
Про нашу учту, молоду і п'яну.
Яке вино, яку хмільну оману
вливав у юні горла щедрий час!
Життя було цілком, як ананас:
ми так жили, немов співали джаз.

Хоча не джаз, а камерні концерти
зривали нас, і ми ішли в снігах
на гору, де ліси росли і птах
кричав про щось таємне і відверте,
і від любови можна було вмерти.
Чи хто за нами йшов по тих слідах?

Ти, Ігоре, сурмив у свій ріжок,
в якому всі музики триста років
шукали кайф і висновки глибокі,
а нам zostались метушня і шок,
і птах оцей, і молодий сніжок.

Але ж яке внизу лежало місто! —
достоту, як завершений офорт.
Наш подих цвів і рвався із аорт...
Читались вежі злагоджено й чисто,
і я (не став би потім бубабістом),
якби старого пса не кликнув свистом —
так ніби то був бройгелівський хорт.

Та я забув, либонь, про головне:
йшов рік новий, те діялося в січні.
В будівлях спали мляві й анемічні
гуляки, що набралися до не-
пристойності. А ти пекла мене,
щоразу інша, не така. Ще з ночі —
ті дві руки у мене на плечах
я пам'ятав, і темне щось в очах.
Але який кретин повірить в очі?
Я підбирав ключі, слова пророчі,
хоча на ранок мій поет зачах...

*(я стужився я мов кінь погриз вудила
відступи бідо гірка й мороко
десь любов моя на ринку заблудила
десь її там певно грають а бароко
і так далі і так далі ні при чому
про гризоту заспіваю і про втому)*

Ага, внизу трамвай сумирно повз —
такий порожній, мов нікому діла
вже не було. Якась душа летіла
над ним, промерзла, і дзвеніла повз
Петра й Павла в задумі чуйних поз...

*(на кінцевій стане трохи гірко
сходимо на землю пасажирко)*

Як тяжко повертатись на рівнину,
скотитись по гладенькій мерзлоті,
чи з'їхати, як я, на животі
в ту вуличку, що вигинала спину,
під машкарона бороду цапину,
де пияки, трамваї і святі,

де, все одно недремна, мов радар,
націлений на сни, чигала зрада,
а вихудлий біблійний виноградар
на брамах був розіп'ятий, сподар.
А з радіол шипів різдвяний дар,
хоча його й забрязкала естрада.

Туди, де всюди відбувався сон —
тяжкий, похмільний, післяноворічний,
туди, де кожен п'яний був зустрічний,
а всі зустрічні — п'яні. В унісон
співали ми, забувши про фасон.

Хоч ми й були, мов мандрівні актори,
і в нас був Ігор, він сурмив, як ас.
Якась наївна віра у Парнас,
чи то в Прованс,— але рушала гори!..
Отак ми йшли, немов сліпі у море,—
і ти, і я, і всі навколо нас...

САМІЙЛО НЕМИРИЧ ТА ІНШІ БАНДИТИ

Галерея почвар

САМІЙЛО З НЕМИРОВА, ПРЕКРАСНИЙ РОЗБИШАКА

Самійло (Самуель) Немирич, цей недоречно забутий і завчасно згаслий пагінчик на дереві нашого національного бандитизму, привертає до себе увагу насамперед стилістично. Стилістика його злочинів ґрунтується на абсолютній свободі. Тому навіть про найжахніші з його убивств та грабунків можна сміливо казати, що виконані з неабияким естетичним чуттям і залишають враження вільної натхненної творчості.

Дотепер життя цього подільського шляхтича, котрий найблискупішу частину своїх днів земних промарнував у Львові 1610-х років, майже не описане нашими, вже якось одного разу розстріляними, історіографами. Натомість те, що подибуємо у В. Лозинського в «Правем і левем» (чи, по-українськи перекладаючи, «Шаблею й грамотою») написано занадто тенденційно з польським ухилом: Немирич є неприємний авторові вже хоч би тим, що не католик і неполяк. Крім того, походить з тих самих Немиричів, з яких і майбутній полковник Війська Низового Немирич Юрко — безжальний герой кампанії 1648—49 рр., поет, філософ, еретик. (Немиричі взагалі досить охоче переходили до аріяства, що, зрештою, притаманно на той час не лише для них, а й для таких стародавніх українських родин як Потоцькі, Вишневецькі чи Татомири).

Що стосується вірша, написаного буцімто про Самійла Немирича та від його імені й опублікованого в книжці «Екзотичні птахи і рослини» Ю. Андруховичем, то слід визнати, що автор не завдав собі праці хоч скільки-небудь заглибитися в минувшину і вивести якийсь неоднозначний та повчальний історичний тип. Суть вірша — це, власне, надміру виділений, вирваний з життєвого контексту і гіпертрофований т. зв. «інцидент з пляцками», який справді

мав місце в біографії нашого героя, але, зрештою, є цілком випадковим і нехарактерним. До того ж Андруховичем допущено кілька поважних неточностей і лексичних невідповідностей: зокрема, жінка, що продавала на Ринку оті горезвісні плячки і що її дійсно згвалтував навстоячки і привселюдно наш герой, затягнувши в подвір'я дому Кампіанів і приперши обличчям до сходів кам'яної балюстради, водночас успішно відбиваючись від дванадцяти челядників старого Кампіана та ще кількох ціпаків з магістрату, так от, жінка, що, за переказами, пізніше до кінця днів своїх дякувала Богові за таку приємну для неї несподіванку, котра дала їй змогу хоч раз у житті зазнати справжнього чоловіка, ця жінка у вірші виступає чомусь як «дівчатко», «дівча». Вочевидь лише для того, щоб кинути тінь аморальності й розпусництва на геройський шляхетний акт Самійла Немирича. До того ж уживання Андруховичем у своєму вірші таких слів, як «шиз» або «дебіл» зраджує повну і дрімучу необізнаність автора з мовними реаліями тієї славетної доби.

Вважаємо нині за необхідне сказати всю правду про цю мало знану нащадкам видатну особистість, ліквідувавши таким чином ще одну «білу пляму» в океані національної історії та визвольних змагань.

Самійло Немирич поселяється на Краківському передмісті Львова у 1610 р. Зостається невідомою точна дата його народження, але достеменно знаємо, що на той час (прибуття до Львова) йому трохи більше двадцяти років. Він чудово фехтує і їздить верхи, зі смаком одягається, купуючи дорогі тканини та сукна виключно у венецьких та генуезьких купців, полює херес, мальвазію, добру музику і мадеру. Його дім невдовзі перетворюється у притулок для оригінальних вигнанців з усіх куточків Старого Світу; це переважно відомі інфаміси й збоченці, циркові блазні, вбивці, філософи, окультисти, прославлені алхіміки, содоміти, протестанти, вогнепоклонники, ліліпути й грабіжники. Вільний час минає за учтами, піснями і релігійними диспутами. Чи не щодня Немирич у супроводі своєї ватаги рушає походом по найзнаменитіших міських винарнях, де залюбки й охоче жартує: стріляє з мушкета по пляшках і пісочних годинниках, прибиває цвяхами бороди відвідувачів

до шинквасу, ламає їм руки, ноги, носи, витрушує золоті й срібні монети з їхніх переобтяжених кишень, показує їм свій голий зад, б'є вікна і дзеркала, топить магістратського райцю Щеп'юрського в чані, де заварюється кава, а суддю Голомбка — у вбиральні, вибиває очі надміру зухвалим, ламає їм ребра, мочиться в їхнє пиво, змушує поїдати власне лайно, голосно співає і пританцьовує тощо.

Сучасний читач з деяким нерозумінням і навіть осудом поставиться до таких проявів життєвої сили та здорової духовної енергії, тому варто тут сказати кілька слів про тогочасні звичаї. Убивство чи взагалі будь-яке насильство за чинною тоді Конституцією 1577 р. не вважалося чимось аж надто особливим і протиправним. Тодішні юристи ставилися до розглядуваних ними злодіянь радше по-філософськи, аніж правничо, з великою домішкою гумору, іронії та християнського милосердя до порушників. Строки ув'язнень були напрочуд короткотривалі і здебільшого умовні. Так, за вбивство шляхтичем рівного йому шляхтича (а шляхтичі на той час становили добрих три чверті всього населення Рес Публіки) належалося рік і три тижні відсидіти у замковій вежі, сплативши при цьому дві тисячі золотих у скарбницю, за те саме вбивство, але із затриманням убивці «*in carcere*» («на гарячому») — кара подвоювалась: два роки і шість тижнів вежі та чотири тисячі грошової сплати. (Чомусь затримання «на гарячому» вважалося фактором обтяжливим, мовляв, не попадайся, дурню, а вбивай розумно, щоб ніхто не бачив). Зрештою, жоден процес щодо вбивства просто не міг відбутись, якщо родина потерпілого не спромоглася притарабанити до суду його мертве тіло (то була особлива юридична процедура під назвою «презентація трупа»). Тому головною метою для кожного добродія, що намислив когось убити, було своєчасно і надійно сховати тіло замордованого: пустити з каменем на дно Полтви, спалити в кухонній печі, глибоко закопати в лісі, посікти на дрібнесенькі кавалочки тощо. До речі, у випадку із суддею Голомбком, що його Немирич, як уже згадувалося, втопив у лайні, суддеве тіло так і не було знайдене, через що справу припинили за відсутністю в ній складу злочину, а саме суддевого трупа.

Убивалося легко, мордувалося безтурботно — по-таємно та «in silentio», на очах у суспільства, адже навіть якщо суд усе-таки відбувся і вирок винесився, то засуджений не мусив обов'язково і слухняно сидати у вежу, а найчастіше йшов додому чи з друзями на вино. Справа в тому, що хоч судова і виконавча влади були відокремлені, проте, виконавча нічого, зрештою, виконати не могла, оскільки їй завше катастрофічно бракувало самих виконавців, себто міліціантів, натомість майже кожен підсудний приходив у такому товаристві озброєних до зубів шаблями, мечами, ланцюгами, палицями, киями, кастетами, галлябардами й палашами друзяк, родичів і слуг, що лишень збезумнілий фанатик правосуддя або самовбивця наважився б спробувати силоміць привести його до в'язниці — спроба така, безперечно, мала би сумовиті наслідки для правосуддя та його охоронців.

Таким чином, коли в липні 1612 р. добрі знайомці зустрічають Немирича в замарстинівській корчмі Макольондри при доброму гуморі, зі шклянкою хересу в руці та тлустою хвойдою в самих лише турецьких панчохах при боці, то на їхнє запитання, а що він тут робить, чують у відповідь: «Ге-ге, відсиджую вежу, панове! Вбив-ім теперечки старшого Ісаковича та й дістав-ім три тижні і рік. Мушу сидіти, бо нема на то ради!»

(Ісакович — вихрещений караїм, гендлював підробними львівськими килимами, які видавав за перські, бо в дійсності вони такі нічим від перських не різнилися. Одного разу Немирич разом із найближчими товаришами-шибайголовами Яцьком Бородавкою, Генником Шулерманом і португальським мурином Жое-ліньйо піймали Ісаковичевого сина Захарію в борделі «Чотири цицьки», де юний караїм процвиндрював татусеві набутки, силоміць стягнули його з працівниці борделю Сусанни Валігури і потягли у винниківський ліс, де зв'язаного покинули в печері, лишивши на варті підсліпуватого ліліпута Птушека. Тим часом потелефонували до старого Ісаковича, вимагаючи з нього п'ять тисяч золотих австрійських цехінів, у противному разі погрожуючи розчленувати молодого Захарка на одинадцять рівних частин, приславши згодом старому його (синову) голову, шлунок і статевий

член. Старий Ісакович, прихопивши куфер з цехінами, покvapно рушив у бік Чортової скелі, де було домовлено про зустріч з Немиричем та його командою. Тим часом молодий Ісакович зумів виплутатися з пут (цей номер він не раз бачив у мандрівних штукарів і тому легко виконав його), приголомшив, тобто вбив, сплячого ліліпута каменюкою, і пішки, проминувши ліс та Галицьке передмістя, попрямував назад до борделю «Чотири цицьки», оскільки ще як слід не нагулявся. Розлючені його втечею, Немирич і товариство зрешетили старого Ісаковича, потративши на нього цілих вісім обойм. На довершення виявили у куфрі зовсім не цехіни, а всього лишень таляри, які старий, очевидно, у темряві й поспіху переплутав з цехінами. Закінчення цієї історії читачеві вже відоме — гродський суд і банкет Немирича з друзями у замарстинівській корчмі Макольондри).

У проміжку між убивством старого караїма Ісаковича та пограбуванням волоської дипломатичної місії на чолі з боярином Георгіцією, що рухалася в розташування шведського короля восени 1615 р., везучи цінні папери з приводу трансільванської спадщини, Самійло Немирич віддався науці та мистецтвам. 1614 р. він видав у Дрездені віршований латиною трактат «Про лікування маком і природу коноплі», дуже високо поцінований сучасниками, та, на жаль, безповоротно втрачений сьогодні. Багато музикував, їздив околицями Львова на винайденому ним же праобразі нинішнього ровера, зрідка полював і писав полемічні листи проти уніатського єпископа Іпатія Потія.

Пограбування волоських послів виявилось найголоснішою справою за участю Немирича, коли не брати до уваги відому вже нам історію зі згвалтуванням жіночки і пляцками, що завершилася для Немирича вежею. Влаштувавши засідку у славетному своєму дрімучістю Чорному лісі, котрий починався тоді майже від Галича й Тисмениці на сході і тягнувся з незначними прогалинами аж до Мюнхена на заході, Немирич і товариство підстерегли там волоську валку і, зустрівши її сльозоточивим газом, добилися того, що боярин, решта послів, а також охоронці лягли обличчями вниз просто на розгрозлу осінню дорогу і не рухалися. Наповнивши свої бесаги волоськими дукатами, топазами й аметистами, і таємни-

ми паперами, що були запечатані в окремій шкатулі з горіхового дерева, інкрустованій перламутром і слоною кісткою, поздиравши з послів хутра і шовки, Немирич та його друзі зникли у нетрях Чорного лісу. Португальський мурин Жоеліньйо прихопив був ще дев'ятилітнього погонича мулів, який йому страшенно сподобався, але невдовзі помер від зловживань. Таємні дипломатичні папери Немирич спритно повернув трансільванському дворові, правлячи за них двадцять тисяч швайцарських франків, але князь Ракоцій не виявив особливого ентузіазму щодо такої домовленості, тож довелося погоджуватися лише на вісім з половиною тисяч.

До цього моменту король і сейм Рес Публіки вже тричі проголошували Немирича інфамісом (позбавленим громадянської честі та шляхетства) і двічі — банітою (позбавленим будь-яких прав і захисту з боку держави й суспільства). Це означало, що будь-хто і будь-якої хвилі міг його закатрупити і не ніс би за це перед законом ніякої відповідальності, а навіть заслужив би подяку Його Королівської Милості. Однак охочих до такої подяки щось не надто було видно, і Немирич презухвало розгулював собі площею Ринок у золотистому кунтуші та в супроводі бездоганних зарізяк Шулермана, Жоеліньйо і відрахованого з колегіуму за онанізм спудея Інокентія Сильвестра Коцького (Яцько Бородавка на той час уже був у Січі, де невдовзі стане гетьманом, скинувши Сагайдачного, однак під Хотиним поплатиться за це головою, довівши, яко гетьман, славне Військо Низове Запорозьке майже до цілковитого розвалу).

Останню з черги баніцію Немиричеві було проголошено за т. зв. «справу звіринця». Історія ця має дуже колоритний екзотичний посмак. 1616 р., у травні — червні, на Погулянці спинився мандрівний bestiарій такого собі Мікельаньйооло Романо (під цим іменем ховався від інквізиції відомий фальшивомонетник і отруювач Густав Зуппе, до речі, виходець із Тюрингії): чотирнадцять кліток з усілякою індійською звірнею, а саме левами, пантерами, лемурами, носо- і єдинорогами, жирафами, антилопами, річковими кіньми гіпопотамами, павіанами, зебрами, ехиднами, вампірами, інкубами та ін. Щодня, а особливо в неділю найдобріше львівське панство сходило-

ся на зелену Погулянку, де можна було за порівняно високу платню роздивитися всю цю дивовижну фауну, від якої, щоправда, добряче таки смерділо. Однієї з неділь Немирич та його друзі, вихором налетівши на бестіарій, повідчиняли в ньому всі клітки і повипускали негодованих звірів на волю. При цьому загинув португальський мурин Жоеліньйо, котрого розтоптав випущений ним же носоріг, до якого він, старий ловелас і зоофіл, цілком необачно спробував позалицятися. Перелякані, ледь живі громадяни «найвірнішого з міст коронних Леополіса» кинулися врозтіч, а випущені звірі, загризши декотрих і вгамувавши перший голод, помчали вулицею Леніна (тепер Личаківська) вниз, до центру, і невдовзі цілком окупували збезлюдніле місто, бавлячись у квітниках, водогроях та монастирських садах і ласуючи окремими перехожими. Власник звіринця Мікелььяноло (він же Густав Зуппе) божеволів з розпачу, і тут Немирич заправив з нього тисячу сіцілійських дукатів, аби звірі знову були повернуті у клітки. Зуппе з радістю погодився і тут-таки виплатив триста дукатів завдатку. Наступного дня увесь бестіарій і справді було повернуто до кліток. Використовуючи бразилійську отруту кураре, куплену напередодні в аптеці ван дер Вандена на Гетьманських валах, Немирич та його гурт поприсипляли геть усіх монстрів влучними пострілами з луків і сплячих привезли на Погулянку. Це одна версія, але є ще інша, згідно з якою звірі самі покійно вернулися до кліток, скорившись лагідно й сумирно від музики, яку Немирич виконав для них на поздовжній флейті. Як би там не було, але Зуппе таки виплатив усю решту дукатів Немиричеві й того ж дня разом із усім караваном квапливо виїхав зі Львова. Дукати виявилися всі як один фальшиві, і в ніч на 22 червня Немирич та його хлопці наздогнали шахрая з валкою на Великому Шовковичному шляху, де порубали всіх до одного, а звірів разом із клітками спалили.

Згадуваний уже аптекар ван дер Ванден був у досить тісних взаєминах із Немиричем, оскільки виготовляв для нього наркотичні зілля та пігулки. Будучи головним постачальником опіуму для двору турецького падишаха і кокаїну для багдадського халіфа, спритний голландець дуже тонко розумівся на

всіх гатунках кайфу. За його порадою Немирич сів на голку і ширявся протягом кількох років, уводночас повиганявши з дому приятелів та колежанок, і печально усамітнівшись. Цілими днями не встаючи з ліжка, він помітно схуд і наче висох, вену проте колов собі безпомилково. Дивився без кінця кольорові сні-містерії і почитував найновішу працю знаного саксонського теолога Абрагама фон Ашенбаха «Божественне Яйце, або Знаряддя для Тортур Гріховних», зумисне передплачену ним із Сорбонни. Нотатки на берегах цієї книги, його зауваження і підкреслення свідчать про неабияке оволодіння предметом і про можливий намір писати полемічну працю.

Однак істинною причиною його загалом меланхолійного і навіть депресивного стану було кохання до тринадцятилітньої Амальки, дочки міського ката Стефана Небораки. Уперше Немирич побачив її з-за ґратів, коли відбував покарання у вежі за відомий з вірша Андруховича «інцидент із плячками» (до речі, тут слід усе-таки віддати авторові вірша належне за майстерно описаний стан каяття і докорів сумління, який справді пережив тоді Немирич). Дівчинка щодня приходила до татусевої катівні поблизу вежі — носила батькові гарячі обіди у глечиках, обгорнутих вовняними хустинами. Одного разу вона присіла дорогою попісяти в кущах неподалік вежі. Тоді-то й звернув на неї увагу Немирич і відразу покохав так, як не кохав ще ніколи й нікого. Стіни його темниці були геть списані Амальчиним іменем, крім того, уламком червоної цеглини він безліч разів малював серце, пробите стрілою, дівочі губи, частини тіла тощо.

Трагедія полягала в тому, що юна панна Амалія відкинула його кохання. Вийшовши з в'язниці, Немирич освідчився їй листовно, пропонуючи стати його шлюбною дружиною. До листа він додав свій шедевральний акросонет «Амалія Неборака». Однак дівчинка у доволі різкій формі відповіла, що ніколи й не подумає виходити за такого розбишаку й розпусника, що вона прецінь походить із шанованої порядної родини, гідність якої значно впала би в очах цілого Львова від такого ганебного альянсу, до того ж вона давно і вірно кохає свого нареченого різничука Пйотруся за те, що він кучерявий, веселий на вдачу, і

як ніхто вмiє начинити кашею кров'яні кишки. Наступного ж вечора Самiйло Немирич перестрiв у Кульпарковi рiзничкового Пiютруся i випустив з нього кишки, але це не допомогло, до кiнця днiв своiх Амалiя ходила в жалобi, зберiгаючи вiрнiсть нареченому i продiвувавши на його честь усеньке життя.

Поступово доходячи висновку про марнотнiсть усiх зусиль i намагань щось полiпшити в цьому безглуздому свiтi, Самiйло Немирич зробився бездiяльним i замкнутим. Караючи багатiїв i заволодiваючи iхними добрами, вiн тiльки перерозподiляв, але це не рятувало нужденних вiд нужди, голодних вiд голоду. Жiнки вiддавались йому багато i охоче, але не тому, що кохали за розум i серце, а тому, що переважно вiн iх удовiльняв. Його науковi та мистецькi працi загалом не були зрозумiлi сучасникам, iнодi iх спалювали за вказiвкою iнквизицiї чи московського царя. Його блискуче виконанi артистичнi злочини викликали тiльки черговий осуд, нерозумiння, чергову iнфацию чи банiцiю, черговий вирок суду i строк ув'язнення, але нiколи не робилися об'єктом поважного естетичного тлумачення i прискiпливої моральної обсервацiї, чого так прагнув нещасний Самiйло. Йому довелося до решти випити гiрку чашу трагiзму всiх великих: невiдповiднiсть тому часовi, в який закинута iх Провидiнням.

Але гiркота чашi Немирича подвiйна: не тiльки час, але й мiсце. Бо мав нещастя бути українцем i жити в Україні — позбавленiй власної державностi, юриспруденцiї, власної iсторiї, зрештою, власного національного злочинного свiту. В Америцi вiн мiг би стати президентом, у Римi — папою чи щонайменше кардиналом, в Англiї — Робiн Гудом, у Нiмеччинi — Бiсмарком. А в Україні вiн змiг бути лише бандитом i погромником. Воiстину свята правда в тогочаснiй польськiй приказцi: «На Руси хоч езуiтiв посiй, то все одно злодiї вродяться!»

Самiйло Немирич постригся у ченцi 18 жовтня 1619 р. i пiд iменем брата Теодозiя нечутно довикував у келiї Почаївської лаври. По смертi, яка настала в сiчнi 1632 р. вiд невідомої нiчної хвороби, тiло його не розклалося i на п'ятий день, зберiгаючи колишню пружкiсть та теплоту, почало пахнути мальвами. Однак вiн не був канонiзований, оскiльки так i не знайшло-

ся ніде його свідоцтво про народження. Поступово перестали вірити в сам факт його існування.

Нижче подаємо акросонет Самійла Немирича «Амалія Неборака» — єдиний його твір, що все-таки дійшов до нас. Модернізація здійснена Ю. Андруховичем.

Самійло НЕМИРИЧ

Ангéли Божі — й ті не знають птаха
Моїх безодень. Ти забрала кров.
Амур мене, як шмаркача, зборов.
Ликуй, мала! Я в серці маю цвяха.

Іти війною на татар чи ляха —
Яке це щастя супроти оков
Нудьги і туги. Я шалію, мов
Ефйоп скажений. Тоскно мені, бляха!

Бодай ти стала бабою старою,
Огідною, без носа і зубів,
Рахубо моя, згубо біснувата!

А все, що маєш,— є лишень дірою,
Котру я, грішний дурень, полюбив.
Ану тебе до ката — твого тата!

СЕРЕДНЬОВІЧНИЙ ЗВІРИНЕЦЬ **З колекції Мікельаньйола Романо** **(він же Густав Зуппе)**

1. ЄДИНОРІГ

Єдина.

В лісах застає мене темна година,
як музика в місті зненацька за рогом.
Я чую: пасеться узліссям єдино-
ріг (не плутати з носорогом).

Я брав тебе, як фортечні мури,
я в себе вмстив стільки стріл, скільки зміг.
А зараз ніч, як великий мурин,
і тужно голосить єдиноріг.

Він рідкісний звір. Я галопом розсуну
пахучі кущі і галявини. Там
він пив, наче воду, кожну красуню,
та я навіть подиху з тебе не дам.

Він лагідний звір. І тонка в нього шкіра —
зламається спис назавжди, мов жердина.
Я навznak засну біля вбитого звіра,
прохромлений рогом.
Єдина.

2. ПТАХОРІЗКА

Це рясне гуляння вбогих при музиці,
під мурами, де випивка і тінь.
Це триває свято поїдання птиці
при світлі відлітань і тріпотінь.

Треті птиці лунко прокричали ранок,
і ринок забував, як райський ліс.
Тож тяжкі тіла знекровлених коханок
закутує в пільму пан птахоріз.

По його робітні в'ється чорне пір'я,
і руки в нього, кажуть, золоті.
Музика на ринку. Вивіска «Вампірня»
ясніє, ніби спалах на путі.

Він виймає з тіла теплу душу птичу
(його небіжчик тато — знаний кат),
а вночі приводить у заляклу тишу
крилатих і співаючих дівчат.

Злякані амури. Під'яремні псиська
шукають у жаливі кість крила.
Це розправа з ангелами — ангелорізка,
це пісня жолобками потекла.

Ми ж, умивши пивом пересохлі мізки,
згорнувши небеса в густий рулон,
та й гостимось на паперті птахорізки
у місті, що зветься Вавилон.

3. ЄХИДНА

Повертаємся, всіявши зойком оази;
кров на піхвах, засмага східна.
Та зачинене місто, мов острів прокази,
або клітка, в якій єхидна.

Поки нас не було, поки нас у пустині
прошивала сурма побідна,
на стовпах і криницях, мов сіль на хустині,
проступило тавро: єхидна.

Ми згубили себе в агарянським поході.
Перемога цілком невидна.
І до рідних дверей нам достукатись годі,
і вітчизна немов єхидна.

Рідні панни зів'яли по вежах і клітках,
пізня ласка така фригідна.
В зимних венах померло дзвінке повноліття,
а в очах ожила єхидна.

Це вона відкладає століття, мов яйця,
по торгах, де музика мідна,
де помости смертей, де живуть і бояться,
де юрба сичить, мов єхидна.

Що я можу? Хрипуча сурма наді мною.
Я півсвіту пройшов приблизно.
Можу босим піти за твоєю труною,
рідна панно, стара вітчизно.

4. ГРИФОН

Мій пане, який нерозумний світ!..
Яка на румовище сходить журба!
Під небом, чорним, ніби графіт,
конаю в піску. І грифон з герба.

З дерев погаслих кричать граки.
Я впав з коня і програв турнір.
Тепер крізь мене ростуть гілки,
пробивши в панцері триста дір.

Лети ж від мене, монстре знамен,
крилатий леве! Я випав з гри.
З очниці в мене цвіте ромен.
Я не мав меча. То був лютні гриф.

А ту, що чекає, що ймення мої
на грифелі пише в стотисячний раз,
крилом захисти. І замовклу її
у землю сховай від облуд і образ.

Чому ж не летиш? На вологім піску
танцюєш довкіл моїх тихих рук.
І п'єш з мене довгу предвічну ріку
ти, схожий на крука. Ти майже крук.

5. ГАСПИД, АБО Ж ДІДЬКО

Зійшла комета, Господи прости!
Мов гурт убивць повзе повз нас етапом.
Розпущені убори і хвости,
запахло спиртом, сіркою і цапом.

Він — той, що креше рогом до камінь,
і всюди починається розпушта.
І входять назавжди в солодку тінь
дівчата, смарагдові, мов капуста.

І б'ється в бубон вогке копито,
і замовляння світяться крізь писок
під шапкою нічного шапіто,
де акробати тругься об клярисок,
де криють юнок вижовклі діди...

Це тіло, цю сполохану клепсидру
рятуй мені. Я ждав її завжди,
я сам її з вертепів ночі видру
і сам її пораню. В кожную п'ядь
ввійду, вповзу в ці брами, що розкрились...

І ярмаркові діти прилетять
з пекучими надрізами для крилець.

ЛИПНЕВІ НАЧЕРКИ ПОДОРОЖНЬОГО

Нотатки мандрівного спудея
Інокентія Сильвестра Коцького

(Темниці)

Липи в час доцвітання стоять золоті,
безгомінні.

«Було тут кілька темниць»,— сказав
Неборак. О відлуння колишніх льохів
з назвами, як у дівчат чи винарень —
«Доротка», «Під ангелом» і та найлютіша —
«Татарня», де очі вмирили найперше,
і світло ховалось під пахви,
в роти без'язикі!

Ця тиша тепер ні до чого. Це навіть не
меморіал. І не річку загнано в труби.

Хоч кожен з нас міг би сказати:
«Липи в час доцвітання — гаснучі зорі.
Повні трамваї дівчат».

(Річка)

Зійшовши до річки, ми воду
торкнули руками.

У липні так любимо тіло води,
що втікає між пальців.
Сто млинів було там, сто млинових
коліс і зелені застояні плеса,
де риба ловилася в руки.
Очерет, наче царства, держави з латаття —
усе було річка.

Теплі схови в піску
залишалися наші й не наші,
хололи до ранку.

Скільки нас не збулось,
переходячи міст понад Полтвою,
скільки
перейшло через міст і назавше
пропало в гушавині правого берега?..

(Цвяхарня)

Хтось сказав: «Ми не ті.
Ми присутні в тунелях і вікнах,
але нам не дійти до старої цвяхарні
за рогом».

Зостається сідати на сходах,
співати.

Може так подолаємо стіни, припнемо
голоси до камінних цурпалків
і витремо очі?
Може так почувають нас ті,
що чекають за рогом?

Зостається шукати себе,
і останній сірник, що в найдальшій
кишені,
колючий, як цвях.

(Пиво)

Ми терпляче прожили годину
липневої спеки.
Мотоцикли минулих епох і старі арбалети
лишились позаду.

Золота незасвічена Роза. Її сімсот
неспокійних та спраглих атлетів
з пересохлими вусами й нервами.

Море, рятуй нас! Купання
для гострих твердих борлаків
чоловіцтва в загарбаній вежі.
О як ми слухняно чекали!

Кожен ковток є причастям.
Рани від стріл проступають
під сорочками.

(Дух)

Дозволь мені кружляти над тобою.
Я знав Йосифу Кун, я знав ще кількох жінок.
Песій Ринок вітав мене песім гавкотом,

а черниці з вулиці Сакраменток
ховалися в нішах.

Ані разу не вигнав мене Макольондра,
я завше мав гроші і розум.

Покажи с в о є місто. Я хочу
йти за отими дівчатами
в сукнях червоних.

Я хочу дзвонити
з оцих телефонних кабін.
Я хочу набрати номер Йосифи Кун
і почути,
як вона скаже:
«Дозволь мені кружляти над тобою».

(Забуття)

Так, наче брама — то вхід.
Є міста, до яких неможливо
зайти через браму.
Є міста, до яких неможливо
зайти.

І приносять великий ключ, і шукають,
куди б устроити, але
брам немає, сторожа зітерлась
на порох. Сім вітрів розкошують
на площах і в залах.

Навсібіч передмістя відкриті, сторожа
виростає зелена й пружка.

«Замарстинів, Кульпарків, Клепарів»,—
перелічуєш майже вголос,
та ніяк не згадаєш, як зветься
дерево,
до якого вона вже не ходить...

(Ребро)

Я віддав би своє ребро
в анатомічну майстерню.
Там велетенські серця різників і коханців,
обвислі й надуті легені курців,
трубачів і складувів,
меланхолійні пияцькі нутрощі,
татуйований орден героя (акурат над соском)
і руки останнього ката
по дванадцятім вироку...
Ані слова про інші витвори.

Я віддав би своє ребро.

Може, щось вийшло б із нього —
якась рибина,
чи жінка,
чи гілка
забутого дерева
гінкго...

(Замок)

Прогулянка кіньми — велика приємність.

Та нам застаються лиш кухні
в задвірках сецесій —
просторі прокурені гнізда,
де гори немитого посуду й чаші
з піщаними квітами, де
у кранах сухих ледь пульсує
волога зелених боліт.

Посіємо попіл на стіл
і прилимо невипиті краплі.
Брате, намацай отам на стіні вимикач —
я не бачу тебе,
а до ранку ще триста хвилин.

Тож панство і челядь поснули,
і коні поснули,
і нам не ввійти в ці кімнати.
В о н и не покличуть.

(Ринок)

Замок зіходив на землю все меншими замками,
з одною-єдиною баштою,
де графи колишні ставали поволі
фігурами з воску, жокеями,
фотопортретами.

Здрібніння квартир і мансард,
навіть шахових партій в альтанках,
відбилось на нашому настрої —
хотілося пити й мочитись.

І врешті, зійшовши по Лисенка, де
обличчя у вікнах немов стародруки,
побачили ми,
як доми продаються, полотна, гравюри,
дівчата.
З «Татарні» світило підземне крило.

(Коло)

Місто немов сузір'я.

Як часто, блукаючи, йшли ми
на світло домів, від яких
не лишилося й каменя!..
І хто нам повірить, що йшли ми на світло?

Як часто шукали ми гирло,
і міст, і причал
в опівнічних пустинях дворів,
та хто нам повірить, що річка була тут?

Тільки крізь нас переходять міста
у непам'ять.
Ми вимовляємо їх
і знаходимо іншими. Втім,
вранці виходиш на площу і все впізнаєш:

Липи в час доцвітання стоять золоті,
безгомінні.

КРИМІНАЛЬНІ СОНЕТИ

Історії, підслухані в корчмі Макольондри

1. НИЖНІСТЬ

По той бік пристрасті народжується ніж...
Лахмітник Місьо о четвертій ранку
зарівав панну Касю, лесбіянку
(як він гадав, а втім, йому видніш).

Він пописав їй черево й горлянку,
аж весь шалів, аж весь упав у дріж.
Вона ж — одно твердила: «Хоч заріж,
я присягла навіки своїму Янку!»

(Той саме відбував на згвалтування).
Вона була любов його остання —
і так пішла, небога, ні за гріш.

Кохання — то велика дивовижність:
там, де лише народжувалась ніжність,
за хвильку може виникнути ніж.

2. АЗАРТ

У карти, так обшмульгані, що аж,
засили пан різник і пан музика.
Була спокуса виграшу велика,
а за вікном був гомін і пейзаж.

І все зійшло б гаразд, якби не піка.
Вона не йшла — музика впав у раж,
сказав собі: «Ти в пику його вмаж!
Дивись, яка паскедна в нього піка!»

І різнику в чолі зацідив прасом.
Той більш не буде торгувати м'ясом,
він горілиць лежить і ні мур-мур.

У супроводі гречних поліцаїв
музика йде навік, мов у Почаїв,
кудись далеко, певно, у тюрму.

3. ЖИТТЕПИС

Зіновій Блюм, король шинків і яток,
рожевих лярв улюблений кумир,
літав по крамарях, немов упир,
і, ніби кров, смоктав із них податок.

Його стрічали радісним «вей мір!»
Під усмішкою, що солодша паток,
він позбавляв їх золота й дівчаток,
але, на жаль, порушив міру мір.

З тюрми його звільнили вже совіти —
сяк-так почав по-руському триндіти
і висунув на службу сам себе.

По лікті у кишках, немов анатом,
навчився водку жрать, ругатся матом
в енкаведе, а згодом емгебе.

4. МАФІЯ

На розі Кармелітської та Духа
Святого двометровий зимний хлоп
лежав, зацвівши оком, як циклоп
(античний). Потекла на брук з-під вуха

його червона юха, мов сироп
(малиновий), а в центрі капелюха
прострелено діру. Лігала муха
над ним, і плач дівочий із утроб

летів до неба, де злодійський рай,
де кожен сутенер або шахрай
знайде в кущах навек собі малину.

В присутності лягавих та собак
старенька мати думала: «Ось так
ти гідно шлях життя завершив, сину».

5. ПОСТРІЛ

Ти заповзеш, нечутний, ніби вуж,
у золоті дзеркала установи,
поправиш ружу й посміх Казанови
і сам собі накажеш: кроком руш

до кабінету, де — вершина змови.
Тебе чекає мрець — очей не мруж,
а, вихопивши револьвер із руж,
спрямує на нього дуло тридюймове.

Ти станеш в цю хвилину шестикрилим,
а він повільно зсунеться на килим,
потягне канделябр і каламар.

Ти скинеш рукавички (щойно з пральні)
і, розпізнавши натяки астральні,
почуєш, як видзенькує комар.

ЗАГИБЕЛЬ КОТЛЯРЕВЩИНИ, АБО Ж БЕЗКОНЕЧНА ПОДОРОЖ У БЕЗСМЕРТЯ Пророкування Абрагама фон Ашенбаха

I

носаток надцять перехилено
то й замакітрилось на гамуз
а ті що з крилами і з вилами
губами бамкають *bibamus*

тут навіть *coitus* не коїться
носаток надцять перехилено
і непорушність нижче пояса
мов гузна цвяхами присилено

мов шиї зігнуто і змилено
глитай щокате і пузате
носаток надцять перехилено
допоки будеш панувати

мов дух опухлої кунпанії
зітхаєш ревно і знесилено

ще по одній панове панії
носаток надцять перехилимо

о ганусівко чикилдихо
та прочі випиті напої
в ліси свічок сумирно тихо
відходять шльохи та герої

II

ставайте свічками почвари дідони сивілли свічада
палить воячки непоборні салютами з люф
іде молодичка з косою кривою ставайте свічками
як буква і дух або блазенський бубон і буф

вогнями ставайте моргухи фіндюрки і цьохлі харцизни
джигунство й богунство як віхті гарячі в груді
вже сказано голосно й чисто любов ік отчизні
мов камінь у річку слова і круги по воді

світися як вістря зоря нерозтлінна й ребриста
над морем і полем де в мандрах обсмалений рід
заводить у тартар крючок баламут і юриста
хоча і йому не минути вогню сковорід

то хто ж буде завтра й позавтрім і потім і завше
іти по слов'янську латину в папірусну хлань
крізь морок і мор голоси як вузли зав'язавши
над попелом пасік парсун і пісень і повстань

косу замашну і петлю мотузяну і блискітку кулю
стрічайте герої бурлацтва святі бахурі
вертеп не зачиниться з нього показано дулю
отчизні і жизні і смерті і ясній зорі

— Ходімо розбудимо Мацапуру,— нарешті спромігся щось видушити із себе Хомський.

— А в якому він номері? — запитала Марта.

— Уявляєте, ми ще досі не бачилися з Мацапурою,— продовжував Хомський.— Він влаштував увесь цей бардак, а сам десь ховається...

— Він вигадав це дурнувате свято, а сам заліз під ковдру, з головою під ковдру, і пухне,— додав Немирич.

— Він викликав нас телеграмою, відірвавши від життя, порушив наш спокій, а сам наївся звечора ковбасок і дрихне,— погодився Мартофляк.

— Він заробляє на цьому гроші, а ми їдемо, як дешеві хлопчики, на його поклик,— обурився Гриць.

— Він на всьому заробляє гроші...

— Він талановитий хлопець, але велике гівно...

— Він повівся так, як і завше...

— Він ставить над нами свої досліди...

— Він ніколи мені не подобався...

— Він самим тільки виглядом викликає в мені блювотні спазми...

— Він досить примітивний, але йому багато дано від природи...

— Він погано скінчить...

— Його колись притягнуть до суду...

— І повісять за «ядение человеческого мяса»...

— Ходімо його розбудимо,— підсумував Хомський.

ПАВЛО МАЦАПУРА, ЗЛОЧИНЕЦЬ

наша змора нічна ти давиш на дух як магніт
що за черево бідне носило сей капосний плід
прогорів у злобі своїй ніби отруєний гніт
мацапура павло скверносій солодїй содомїт

аж тепер йому страта мотузка амініь і гаплик
аж із вуст його темних повисне язик наче шлик
погойдаєшся чорною грушею павлику пане
кличмо з неба музик биймо в бубни

тим паче в тимпани

повилазить усе навіть очі якими нас пік
а із неба комета рогата фінїта і шиш
заговорена кров двадцяти і семи чоловік
перемелені кості монети серця і гашиш

чорний квіте ночей магістре залізних тортур
збур ходячий ганьба сім'ї мацапур
людодїд рукоблуд єзуїт зорекрад
продавець вінків рушників дівчат

і зійшовши павло на хиткий на досмертний поміст
і говорить павло побачивши яма яка
ніжні ніжинці оскоромлені в піст
може був я лиш сумнів у Божих руках

а тепер полечу в нічний вавилон вавилон
і нікого з вас не болить не болить не скубе
що жив на світі такий павло
аби благими ви чули себе

та й поліз у петлю ніби там анаша
або херувимська музика ніжна
і хоч зашморг
вийшла на світло душа
і кружляла над площею міста ніжина

ПАСТУХ ПУСТАЙ, ПОЕТ, БАРОНСЬКИЙ СИН

а за морем першим гамерика з плюшу
а за морем другим гамерика з терну
щоб не так гостро цілили в душу
одягни їй дурня броню панцерну

а на дні гамерик золоті схрони
а ти й на різдво ходиш у дріявій куцій
реп'яхами латаний пастуший бароне
драпаєшся одвіку на стовп езекуцій

кози повмирили пішли за обрій
пусткою пустаю віє від стада
коби впав із неба діамантик добрий
щоб не так люто судила громада

бо за морем першим гамерика з меду
а за морем другим гамерика з воску
виглядаєш із неба бодай комету
і болить світло в темницях мозку

так йому тісно між отих гамерик
бо хоч кам'яний берег але він твій берег
і росте з нього мов покруч хвора черешня
рана твоя прийдешня
луна вчорашня

в'язко мені казко
гнітко мені квітко
мілко мені гілко
гірко мені зірко

марно мені сарно
хлипко мені рибко
хрипко мені скрипко
сухо мені суко

КОЗАК ЯМАЙКА

о скільки конику-братику крутих чудасій на світі
дивився б допоки круки не вип'ють очей а мало
по сей бік багама-мама по той бік пальми гаїті
і вежі фрїтауна бачу як виїду вночі з бунгало

і так мені з того гризько що вицвіли всі шаровари
якого лисого чорта з яких попідземних фаун
та й зрадили нас у битві морські косарі корсарі
а батько ж хотіли взяти отой блаженний фрїтаун

а там тринадцять костьолів і вічна війна з амуром
а ще тринадцять безодень де срібло-злото коморне
дівчата немов ліани нечутно ростуть за муром
і хочеться їм любитись а їх зодягли у чорне

кружаю тепер сивуху надвоє з піратом діком
кажу йому схаменися кажу покайся паскудо
невже коли ти з європи то вже не єси чоловіком
якого хріна продався за тридцять гнилих ескудо

а дік то химерна штучка плекає папугу пугу
плеще мене позаплічно заламує руки в горі
оце тобі лицар з лугу осьь тобі зелепугу
to be or not to be каже і булькає I'm sorry

невільницю каже маю зі шкірою мов какао
купи сизокрилий орле маркотно ж без господині
город засівати не конче прицмокує так лукаво
город на ній проростає тютюн ананаси дині
наплодиш каже козацтва припнеш усіх до коша
тільки ж ярму не дається шия моя душа

та вже його і не чую плюю на плюгаву супліку
конику мій невірнику апостоле мій хома
піду на зорю вечірню
зріжу цукрову сопілку
сяду над океаном
та вже мене і нема

По цих словах на столі зашкварчали пляцки
— О, пляцки — то божественне їдло! — втішився
Немирич.— Прощу шість порцій з грибовим соусом!

САМІЙЛО НЕМИРИЧ, АВАНТУРНИК, ПОСАДЖЕНИЙ ЗА ГВАЛТ У ВЕЖУ, САМОМУ СОБІ

вчора був ти герой одягався у плащ
їздив кіньми і саньми співав пияцьки
нині сівши у вежу ридай пропащ
згвалтувавши дівча що розносило пляцки

може сп'яну а може скосив тебе шиз
бо не бачу причин для такого лайдацтва
тож лежи в ланцюгах лунко кинутий вниз
ти що пив і стріляв і мав купу багацтва

мав півміста друзяк і півміста курвів
розважався магнацьки цицьки мав і цяцьки
та знеславив себе і родину і львів
і дівча і курвів і вітчизну і пляцки

ти тепер найостанніший князь волоцюг
за невинне дівча що не з'їло б і муху
цокоти у пільмі і лижи свій ланцюг
і лежи мов лантух окаянний свинтуху

недостоєн єси щоб кишки твої псам
запитає суддя та не в янка чи в яцка
а у тебе хоча ти не відаєш сам
чи дівчини хотів чи хотів її пляцка

чи кохання хотів що неторкане ще
пролітає над ринком де рила і туші
ну бо що це за світ і куди він тече
коли в ньому лиш тюрми і вежі й катуші

якось так воно все у глибокій дірі
і на Бога на чорта це личенько біле
от хіба що лишень упирі і шурі
і на цьому амінь Бідолашний Дебіле

ДЕЯКІ МАГІЧНІ ОКАЗІЇ

Суцільний тріллер

З боку колишньої вулиці Сакраменток сунула грандіозна процесія перебиранців, очолювана кількома функціонерами з оргкомітетівськими пов'язками і мегафонами в руках. Вийшовши безпосередньо на Ринок, процесія розсипалась на кілька потоків, і от уже вони йдуть повз вас, б'ючи в барабани й тулумбаси, сурмлячи в сурми й ріжки, граючи на арфах та гуслах, на струнах та флейтах, на цимбалах дзвінких та цимбалах гучних, їх ціле море — в масках і з розмальованими фізіями, їх безліч!

То були Ангели Божі, Цигани, Маври, Козаки, Ведмеді, Спудеї, Чорти, Відьми, Русалки, Пророки, Отці Василіяни в чорному, Жиди, Пігмеї, Улани, Повії, Легіонери, Пастушки, Ягнята, Каліки, Божевільні, Прокажені, Паралітики на Роздорожжю, Вбивці, Розбишаки, Турки, Індуси, Січові Стрільці, Волоцюги, Кобзарі, Металісти, Самураї, Дармограї, Сердюки, Олійники, Мамелюки, Яничари, Манкурти, Ветерани, Афганці, Багатодітні Сім'ї, Сарацини, Євреї, Негри, Патриції в тогах, Хвойди, Писарі, Брехуни з висолопленими язиками, Дебіли, Козаки-Запорожці, Піхотинці, Музики, Магометани, Маланки, Маланці, Діптянки, Блудниці, Гуцули, Троянці, Сармати, Етруски, Хіппі, Сліпці, Трембітарі, Фіндюрки, Святі з картонними німбами, Гетьмани, Ченці, Панки, Клошари, Цьохлі, Трубадури, Різники, Юристи, Хапуги, Пияки, Лікарі, Ледарі, Араби, Кацапи, Опришки, Отці Домінікани в білому, Шльондри, Герої, Пиворізи, Мочиморди, Салоїди, Дуболоми, Голодранці, Сажотруси, Козолупи, Менестрелі, Недоріки, Проститутки — а всіх інших перелічити просто неможливо, бо були там ще Горили, Генерали, Гавіали, Павіани, Павликіяни, Данайці, Ахейці, Нанайці, Німфи, Нівхи, Ассірійці, Арнаути, Торбохвати, Лірники, Шинкарі, Македонці, Броварі, Анахорети, Пупорізки, Лесбійки, Гноми, Мавки, Мавпи, Лилики, Чорні Коти, Грудні Жаби, Ал-

хіміки, Шльохи, Профури, Татари, Українці, Бубабісти...

І тоді, як на чортопільській ратуші вибило дванадцятю, все почалося...

ЦИРК «ВАГАБУНДО»

I

Я продаю квитки на магів і на мімів,
я коло входу став з ключами, мов Петро.
О діти передмість з устами херувимів!
Шатро — мов помаранч. Приходьте у шатро!..

Ми йшли пісками міст, мов митарі за митом,
обсипані зірками й пухом із тополь,
наповнивши завулки світлом і блакитом,
скоривши Неаполь, Марсель і Леополь.

Директор цирку — йог і екстрасенс Ананда
(мов еполет, сидить на ньому скарабей).
Він — заклинач рослин, і світляна троянда,
неторкнута й німа, росте з його грудей.

Цукрова вата — харч для янголів і птаства,
мов кокони Коканду, мов паволока хмар —
для приміських дівчат — солодка біла пастка,
аж світиться із них жадання, мов ліхтар...

О діти злих часів, посіяні в огромах
пастуших пустирів, де рейвах відлунав!..
Приходьте у шатро. Один-єдиний помах —
і душі заясніють, як терен із канав...

II

Я продаю квитки на блазнів і факірів,
на мерехтіння ламп і хихотіння мавп.
О власники грошей з обличчями вампірів,
для вас і ваших дам — парада в стилі «вамп»!

От акробатки Ле липке лискуче тіло
звивається в кільце, достоту ніби вуж.

А от фігляр Вендетто — як тонко, як уміло
протне він вас ножами під оркестровий туш!

Однак лише на мить (віват, панове смертні!):
усіх вас оживить на грані чорних тайн
приборкувач сирен, кентаврів, перевертнів,
гіпнотизер і дух Азріль де Франкенштайн.

І що почнеться тут! шизофренічні танці
банкірів і повій, графинь і різників!
О власники життя, о павуки у шклянці —
для вас — нервовий вальс, аж піна з язиків,

піротехнічний шал! і димові завіси —
це тільки ззовні цирк, а в глибині п'ятьма!
І в ній немає дна! — черниці та гульвіси
влітають у тунель, затягнуті сторчма...

Додаток № 1

СЕАНС ІЛЮЗІОНІСТА

мав я прегарну здатність (чи то хворобу)
двійко голуб'ят у череповій коробці
в ротому мою порожнину від крику аж пурпурову
зазирали медики ворожбити та інші знаючі хлопці

як я вами пишався мої крилаті кристали
пернаті мої сновидіння міцніші насонних кропель
ціле літо об мене крилами терли і туркотали
заснувавши в моїм черепі містечко чортопіль

а восени упав з неба миршавий ілюзійоніста
слухав мене стетоскопом як вони там шурхочуть
збіглося на це роззявляків ледь не півміста
і тоді прояснів я

пташата летіти хочуть

вилітали мені з голови крізь отвір у рані
або крізь моє третє око (нічим його не за-
плющиш)
а той миршавий клоун мав у кишені бравнінг
та й однов кулев двох голубів розлуцив

став я цілком сумирний заліз у схови
поводжуся без відхилень чемно і гречно
не тому що вбиті мої колишні птахові
а тому що ношу в черепі тепле їхнє яєчко

Додаток № 2

ШАБЛЕКОВТАЧ

він має щось від різника або від самурая
його ножі то попури для джазових музик
уста розкрито як врата все до мікрона грає
важливо губи розтягти і зберегти язик

дванадцять дуже гострих страв

ножі стилети фінки
гімнастика для щік зубів трахеї язика
та тільки шабля над усе дивіться українки
бо шабля зоряна межа для нього козака

вона це промінь що гряде в його жертвоне тіло
ковтай ковтай ковтай її коли як не тепер
повітря геть легеням хрін і серце в пах осіло
а він порожній наче дух і чуйний мов сапер

вона зникає в ньому вся наткнувшись на кишечник
ми кричимо давай давай лякай своєю грою
від наших вигуків банзай дурних і недоречних
на ньому проступає біль і він стікає кров'ю

а ми дивилися на все волали біс і браво
немов у цирку чи на з'їзді зрештою або
на кінофільмі де герой життя віддав за справу
аж ружа крові процвіла крізь горло і жабо

ВЕЧІРКА З МОНСТРАМИ

Уривок із повісті «Рекреації»

Вони стояли перед невимовно старим будинком, який чимось нагадував мініатюрну фортецю, і, якби Юрко трохи краще знав Чортопіль, то він здогадався би, що то — знаменита Вілла з Грифонами, до якої щодня приводять юрми туристів. Але Юрко цього не знав і тому сміливо постукав у двері.

Ім відчинив слуга в лівреї з позументом і з настільки тупим виразом на обличчі, що відразу хотілося заїхати йому поміж брови. Це бажання посилювалося для Немирича ще й тим, що зовні слуга дуже нагадував йому якогось надзвичайно відповідального працівника, тільки от кого саме, зорієнтуватися не міг. Слуга повів їх нагору дерев'яними сходами, попередньо прийнявши від доктора відеокамеру і поклавши її в якусь нішу. Сходи, та й весь будинок освітлювалися лише свічками, яких була неймовірна безліч. Згори долинала якась солодка музика на тлі негучних і люб'язних розмов.

Між першим і другим поверхами був майданчик, на який виходили непробивного вигляду двері з лев'ячою мордякою замість ручки. Слуга натиснув на бульку левого носа, і двері прочинилися.

— Пане Немирич,— звернувся доктор.— Прошу зайти до гардеробної і вибрати для себе відповідне убрання. Ви маєте вигляд недостатньо прийнятний для гостини. Я зачекаю тут.

Юрко зайшов до кімнати з шафами і дзеркалами, сподіваючись цілком доречного в такій ситуації ножа у спину, але все закінчилося добре. В шафах було повно чоловічого одягу, ретельно розподіленого по вішаках, щоправда, зовсім однакового: чорний фрак і чорні штани, камізелька, біла сорочка, метелик, унизу під кожним вішаком — гостроносі лаковані мешти. Різнилися ці речі тільки розмірами. Юрко почав квапливо переодягатися, озираючись на прочинені двері і дзеркало поряд із ними, в якому бачив себе в самих лише трусах і від того здавався собі ще беззахиснішим. Але підняти відповідне вбрання виявилось не так легко. Якщо пасував фрак, то не годилися штани або тріщала по швах сорочка чи навпаки. Час минав,

і Юрко перебрав уже, здавалося, половину гардеробу, а так і не знайшов відповідної собі вдяганки. Він починав нервувати і вже придивлявся, чи немає в цій кімнатчині якого-небудь вікна, аби через нього дати драла, розв'язавши таким чином цю дурнувату проблему, але тут зауважив на одному з вішаків комплект з невеличким, пришпиленим аграфкою до вилоти фракка, папірцем, на якому прочитав: «Для пана Ю. Немирича». Одяг виявився як на нього шитий, навіть знайдені під вішаком «лакерки» ніде не тиснули, і ще за кілька хвилин Юрко побачив себе з різних боків у дзеркалах таким, як не бачив ще ніколи, відколи народився.

— Ви одягалися трохи задовго,— з легким докором сказав Попель.— Я мусив відпустити слугу. Він дуже змучився сьогодні. Хай собі трохи відпочине.

— Він тут постійно працює? — спитав Юрко, як тільки вони знову ступили на сходи і рушили догори.

— Взагалі ні. Він є перший секретар райкому. Але ми його попросили,— прояснив ситуацію доктор.

На другому поверсі двері виявилися значно масивнішими і вищими, але діло спрощувалося тим, що вони були відчинені навстіж, і Немирич, супроводжуваний доктором, переступив поріг величезного, залитого свічковим палахкотінням покою. Тут і там покоєм походжали бездоганно виховані чоловіки й жінки у вечірніх строях. Безшелесні слуги, одягнені так само, як і той перший, у лівреї з позументами, ненав'язливо розносили шампанське та оранжаду на позолочених округлих тацях. У далині покою Немирич побачив квартет музикантів у довгополих каптанах і пудрованих перуках, котрий з невеличкого подіуму виконував щемку сонату для віоли да гамба, віоли д'амур, флейти і чембало.

— Скарлатті,— упізнав мелодію Немирич.

— Кореллі,— виправив його доктор Попель.— Але менше з тим.

— Чудовий рівень,— поцінував Юрко.— Певно, лауреати якогось фестивалю?

— Та ні, це місцеві хлопці,— знову розчарував його Попель.— Я мушу познайомити вас з деким із присутніх.

Юрко досить незграбно підхопив келих шампан-

ського з проношеної повз них таці, трохи розхлюпавши при цьому.

— Осторожнее,— сказав слуга, змівши його недобрим поглядом.— Лезут тут всякие...

І рушив далі.

Вони підійшли до невеличкого гурту панів і пань, які про щось увічливо варнякали між собою.

— Прошу познайомитися,— вклонився ледь помітно Попель.— То є пан Немирич, славний поет.— І вважаючи свою місію виконаною, відійшов, знову легко вклонившись.

— О, як приємно! — втішився лисуватий пан з моноклем.— Професор гімназії Гараздецький,— відрекомендувався він.

«Певно, директор тутешньої восьмирічки»,— вирішив для себе Немирич і, перекинувши келих з правої руки в ліву, поцілував долоньку молодій дамі, яка при цьому назвалася:

— Амальтея Гараздецька,— і показала дещо заячі передні зубки.

Оглядна матрона з діамантовим кольє на мармуровій шиї також фальшиво посміхнулася і сказала, що вона — Клітемнестра Гараздецька, голова Союзу жіночої долі.

— Граф дель Кампо, авіатор.

— Юрко,— потис йому руку Немирич.

— Я читав деякі ваші вірші, пане Немирич,— повідомив Юркові Гараздецький.— Вони мені сподобалися. В них є багато простору і патріотизму. Я думаю, що ви — визначний талант.

— Тільки не захоплюйтеся надміру тим декадансом,— застерегла пані Клітемнестра.— Наш нещасний нарід потребує мужнього визвольного слова, а не якоїсь безсенсовної забавки. Наше жіноцтво дуже чекає від вас правдивих поем про свою тяжку долю:

— Ну, мамусю, не будь такою вимогливою,— знову сяйнула зубками панна Амальтея.— Прецінь пан Немирич ще дуже молодий... А ви що скажете, граф?

— Поезія мене цікавить найменше,— заявив дель Кампо.

— О, невже там, у небесах, вам не приходять на думку якісь божественні рядки? — звела брови Амальтея.

— Коли я, як ви кажете, в небесах, мені на думку приходить лишень, чи досить бензини і який напрям вітру,— блиснув чорними очима дель Кампо.

Юрко не втримався і ледь помітно відригнув після шампанського, але всі зауважили.

«Зараз хтось із них викличе мене на дуель»,— подумав він, проте всі вдали, що не зауважили нічого, і все обійшлося.

— Жан-Батіст Люллі. Гавот,— оголосив один з музикантів, і знову забриніла музика.

— А ви, пане поет, були минулого тижня на вечірці в Лянцкоронських? — поцікавилася Амальтея.— Здається, я вас там бачила.

— Минулого тижня мене виселяли з гуртожитку,— відповів Немирич.

— То ви не були на вечірці в Лянцкоронських? — допитувалася Амальтея.

— Я, здається, ясно сказав,— розвіяв її сумніви Юрко.

— Шкода,— зітхнула Амальтея.— Вдалася дуже пристойна вечірка. То це не ви деклямували там Рілького?

— Рілького? — перепитав Немирич.— Ні, не я. Я знаю напам'ять тільки Гайного. І Холодного.

— Шкода,— знову зітхнула Амальтея.— Там був один поет, котрий деклямував Рілького.

— То був не я,— сказав Немирич.

— Тепер я вже бачу, що то були не ви, але перше я думала, що то ви деклямували Рілького.

— Ні, то був не я, бо Рілького я напам'ять не знаю.

— Так, очевидно, попросту ви дуже подібний до того поета, котрий там був.

— Скорше всього, бо я не міг там бути.

Граф, якому, відчувалося, все більше не подобається цей змістовний діалог і який, здається, був цілком небайдужий до принад панни Амальтеї, знову блиснув чорними очима і сухо спитав:

— Добре, поезія — це так собі. А який ваш головний фах, пане Немирич?

— Я — не Ненемирич, я — Немирич,— вдовольнив його цікавість Юрко.

Амальтея дзвінко засміялася і навіть заплескала у долоньки. Дель Кампо відверто спохмурнів.

— Перепрошую, мені треба до кльозету,— різко заявив він і відійшов.

— Бідний Міхал Сціпіо,— похитала головою пані Клітемнестра.— Здається, він шалено залюблений,— і вона грайливо подивилася на доньку, а потім на чоловіка.

— Гм, гм,— поправив на собі монокль пан Гарздецький.

— Мамусю, він такий прозаїчний,— зітхнула Амальтея і, дотягнувшись до Юркового вуха, шепнула: — Візьміть мене під ручку і пройдемося.

Вони попливли салоном саме в ту мить, коли музикант на подіумі оголосив:

— Христофор Віллібальд фон Глюк. Арія Орфея з опери «Орфей та Еврідіка».

Потекла солодка флейта, і Юрко, ведучи під руку Амальтею, ненароком наступив на ногу якомусь рудявому молодикові, котрий саме щось підраховував олівцем на манжеті.

— Натан Гозендуфт, шкіри і кості,— назвався молодик і подав Юркові свою візитку. На візитці було написано те саме, що він уже сказав, тільки по-німецьки й готичними літерами.

Немирич сховав візитку до кишені і принагідно заглянув у досить приємне для ока декольте Амальтеї.

— Тут десь є вільна кімната? — поцікавився він.

Але панна тільки засміялася і накивала на нього пальчиком.

— Хочете, я розповім вам, хто тут нині зібрався? — спитала вона з заячою люб'язністю.

— Мені це взагалі до одного місця, але кажіть,— погодився знехотя Юрко. І кожне наступне повідомлення панни Амальтеї зустрічав скептично-недовірливим «що ти не кажеш?» або не менш іронічним «ні фіга собі».

— З паном Гозендуфтом ви щойно заізналися,— почала Амальтея.— Тепер прошу звернути увагу на осіб, котрі саме розглядають акваріум зліва від нас, там, під стіною, де бегонії, філодендрони й інші кімнатні рослини. Той ставний пан з великим черевом є командант цісарсько-королівської поліції фон Зайонц. Досить прикрий тип і великий шахрай, коли йдеться про карти. Пані, яка так віддано зазирає йому в очі

і яку він час від часу десь там пощипує, думаючи, ніби того ніхто не бачить, теперішня його коханка Леокадія Фогель. Під ручку її тримає пан адвокат Імре Фогель, її чоловік і великий блазень. А той незугарний, подібний до страхопуда, кістлявий старушок, котрий, вимахуючи руками, читає решті товариства лектуру про акваріумних рибок,— професор природничих наук тутешньої гімназії Маврикій Пулярка.

— Що ти не кажеш? — у черговий раз засумнівався Немирич.

— Тепер прошу подивитися на он ту потішну пару, яка вже, певно, встигла привернути вашу увагу своїми цілком неприхованими жестами, пане Немирич. Тамта вельми показна демонічна дівуля з гачкуватим носиком і розпусним язичком — моя гімназіяльна колежанка панна Божена Чортік, яку вже давно безвслідно зваблює мій татусь. А коло неї — постійний її кавалер барон Бальдур де Гогенгоге, сто-процентовий ідіот, але блискучий мисливець і тому улюбленець архикнязя Фердинанда. Заслонив його власними грудьми від кулі терориста, коли нещодавно архикнязь відвідував наш Чортопіль.

— Я вже десь чув цю історію,— промимрив Юрко.

— Тепер прошу подивитися направо, де ви, пане Немирич, уже, безумовно, звернули увагу на його Превелебність в оточенні кількох, не менш видатних осіб. Отже, тамта стара парпуля, зодягнута в стилі щонайменше середини минулого віку,— то пані Мелісанда з Понятовських Жевуська — печальний уламок старого шляхетського роду, що, на жаль, вигасає, пророчиця й авантюриця яких мало. Той волохатий брунет, що так захланно, великими ковтками, п'є шампана,— італійський посол синьйор да Педеріні, котрий відпочиває в Карпатах на запрошення Його Превелебності, а той неприємний грубас зі спітнілими підпахвами і сигарою в жовтих зубах — пан Махальський, тутешній мільйонер, власник знаменитих чортопільських броварень.

— Так довго не живуть,— сказав Немирич.

— Прошу? — перепитала Амальтея.

— Я кажу, що всі вони вже давно мали би по-вмирати,— пояснив свою думку Немирич.

— Це не зовсім чемно з вашого боку, пане Немирич,— захихотіла Амальтея, нітрохи не намагаючись приховати свої передні зубки.

— І ти так само, моя рибонько,— сказав Юрко і грайливо провів рукою їй по сідниці, але не отримав практично ніякого задоволення. «Не такі вже вони й приємні на дотик, ці її форми»,— подумав він і ще раз заглянув у декольте, але все наче було на місці.

— Мене ще ніхто не називав «рибонька»,— зашарілася ледь-ледь панна Амальтея.— Ви такий ніжний, пане Немирич.

— Значить, вільної кімнати тут нема? — рішуче спитав її Юрко.

— Генрі Перселл. Сарабанда,— оголосив музикант.

Почався повільний танець. До Амальтеї підкотився якийсь дженджик на комариних ногах і запросив її. Пари — а було їх десь так чотири — рухалися маєстатично, сходилися й розходилися, кружляли довкола власних осей, робили по два кроки вбік, тоді навзаєм поверталися спинами і знову починали все від початку. Штука полягала тільки в тому, аби пам'ятати всю послідовність не надто складних па.

«Я б теж так міг»,— подумав Юрко, який вже починав нудьгувати на цьому зборищі чортопільських снобів. Але саме вчасно біля нього з'явився Попель.

— У сусідньому покої зараз почнеться гра. Чи граєте в карти, пане Немирич? — поцікавився він.

— Колись я був чемпіоном факультету у префрансі,— пихато відповів Юрко.

— То прошу йти за мною.

Досить виключно пройшовши поміж танцюючими і пославши Амальтеї повітряний цілунок, Немирич націлівся слідом за швейцарцем до сусіднього покою. Там було приблизно стільки ж свічок, скільки і в попередньому, але він був цілком порожній, тільки на середині стояв монументальний стіл під зеленим сукном, за яким уже дожидалося троє партнерів: авіатор дель Кампо, Натан Гозендуфт і комендант цісарсько-королівської поліції фон Зайонц. Підійшовши до столу, Юрко виструнчився і, по-військовому скинувши головою, назвався:

— Дель Немирич.

Авіатор явно скипів, почувши таке поєднання, але втримав себе в руках, тільки лиховісно блимнув на Юрка своїми чорними очима.

— Прошу сідати, пане Немирич,— тлусто заговорив череватий фон Зайонц.— Я чув, ви добре граєте в преферанс?

— Я відпочиваю тільки на кавказьких курортах,— відповів Немирич.

— Тоді ви гідний партнер,— поблажливо муркнув фон Зайонц.

Попель, який досі мовчки стояв над столом, витягнув з кишені новісіньку колоду і, побажавши приємної забави, знову кудись вийшов.

За кілька хвилин почалася гра, в якій Юркові відразу перестало таланити. Він не міг розіграти навіть найпростішої комбінації, отримуючи постійно або «без одної», або «без двох», або безнадійно вістуючи. При цьому йому увесь час здавалося, що фон Зайонц дуже майстерно шахрує — чомусь саме в нього завше виявлялася та карта, якої так бракувало Юркові.

— Наш поет, здається, саме зараз в своїй голові komponує чергову поемку,— вколов Юрка дель Кампо.— Ви граєте дуже неухажно, пане Немирич.

— Мені заважає зосередитися запах солярки, який струмує від вас, пане пілоте,— парирував Немирич і дуже пошкодував, що поруч не було Амальтеї, бо авіатор мало не всрався зі злості.

— Панове, не варто псувати один другому настрій,— благодушно сказав фон Зайонц, пишучи собі чергові очки в «пулю».

Гозендуфт мовчав, відбиваючи пальцями по столі якусь єврейську мелодію.

Юрко входив в азарт, але гра не йшла. До того ж тут було прийнято говорити про сторонні речі, які гри цілком не стосувалися, і це заважало.

— Як вам, панове, останні події в Боснії? Чи не здається вам, що німецькі міністри хочуть вийти чистими з досить делікатної евентуальної ситуації? — запитував фон Зайонц.

— Вони мають на те всі підстави,— заперечував йому дель Кампо.

— Але це може шкідливо відбитися на наших державних інтересах,— провадив своєї фон Зайонц.

— Це шкодить насамперед інтересам Миколи Другого та його балканській політиці, а тому це добре для нас,— не відступав дель Кампо.

— А ви що на це скажете? — питав фон Зайонц у Немирича.

— Мене це мало стосується,— відповів Юрко,— але думаю, що ви трохи переграєте, хлопці. Я розумію — карнавал, забава, але всі ці ваші ретро-варіанти вже перестають бути навіть смішними, чувачки. До того ж ви, пане коменданте, маєте надміру треновані руки, які дозволяють вам постійно видобувати звідкись із повітря ту карту, якої мені дуже бракує. Певно, стажувалися по московських вокзалах?

І раптом він зрозумів, що гра ця — не просто гра, що гра йде на його життя. Чомусь він так собі подумав і тут-таки знайшов тому цілий ряд підтверджень. По-перше, ці розмови, які спочатку здалися йому надуманими і недотепними. По-друге, ця дивовижна легкість, з якою він програвав. По-третє, ці примарні рухи його партнерів, ця мертвотна блідість їхніх облич, ця кров, що запеклася в кутиках їхніх вуст...

— Що ви хотіли цим сказати? — зірвався на рівні дель Кампо і наскрізь просвердлив Юрка потойбічним поглядом.

Немирич відчув, як краплини холодного поту вкрили його чоло і плечі. Але невідь звідки взялася панна Амальтея, котра виросла біля зеленого столу і схопила його за руку.

— Ходімо,— сказала вона.

— Георг-Фрідріх Гендель. Пасакалія,— оголосили в першій кімнаті.

— Ти програв,— зашипів дель Кампо, хоч в обидвох цих словах не було жодного шиплячого звуку.

Юрко підвівся на ослаблених ногах і, тримаючись рукою за Амальтеїну, рушив слідом за нею. Його партнери так і залишилися при столі, немов чекаючи нового приреченого.

Амальтея йшла стрімко, майже бігла, ведучи за собою Немирича крізь усе нові й нові кімнати Вілли з Грифонами. Юркові робилося все гірше: він почував страшенну сухість у роті, серце калатало як навіжене, волосся його позлипалося від зимного поту, а в очах миготіли якісь фіолетові кола і чорні блискавиці.

— Зараз, коханий, зараз,— еротично шепотіла Амальтея, проте йому зовсім не хотілося та й не моглося її грати, до того ж він відчув, що в його долоні зовсім не тендітна дівоча рученька, а щось таке ніби дерев'яний обрубок чи, може, культя.

Кімнати минали з такою швидкістю, як на екрані, розчахувалися все нові й нові двері, і назустріч летіли все нові дзеркала, свічки, зарості кімнатних рослин, портрети в золочених рамах, крила, плащі, капелюхи, мантиї, пташині опудала. І, коли вже здавалося, що цьому жахному польотові ніколи не прийде кінець, а музика Генделевої «Пасакалії» напливала все ближче, як фінальний траурний супровід, розчахнулися врешті останні двері, і Амальтея втягнула його у темну, голу й холодну кімнату, де були сірі брудні стіни і немита з червонястими плямами дощана підлога.

Посеред кімнати стояв стіл, приблизно такий завбільшки, як і той, для гри в карти, але цей був накритий чорною скатертиною. Самотня свічка горіла на самім його краєчку. Пан Попель був зодягнутий у чернечу рясу, а на голові чомусь мав єпископську митру, але одягнуту навпаки. Побожно склавши руки, він бубонів якусь молитву обличчям до тьмяного образу, що висів на дальній стіні. Коло нього в німому поштивому захваті завмерло кілька слуг у лівреях, а ще один слуга тримав на руках маленького чорного цапка.

— Пане наш, ти що там, що нам даш, дай днесь нам, з-під землі, з-під камінь, з-під морів дай нам днесь, тінь там тоне, тінь там десь, дай нам піт, дай нам кров, дай нам сліз і сіна віз, його тіло, його душу, його серце, його дупу, з-під морів, з-під землі, з-під камінь. Амінь. В ім'я хвоста і стегна і синього прутня. Амінь. В ім'я слини і крові і хворого зуба. Амінь. В ім'я нирки і кишки і вічного страху. Амінь. Маргадон, Вельзевул, Люцифер! Гінехоше, Ібліс, Кальвін!

Скінчивши молитву, пан Попель обернувся до Юрка в усій своїй величі. Його очі світилися жовто. Юрко лежав на столі, вкритому чорною скатертиною. Над ним стояв слуга з цапком на руках і вигостреним ножом проводив біля цапкового горла. З другого боку стояла Амальтея, тільки вже не така, а стара і горбата, в поношеному шматті, але з золотими іклами, що

стирчали замість колишніх милих заячих передніх зубчиків.

— Присягай,— сказав доктор.

...і ти знав, що треба хреститися, але не знав, як, і ти закричав, Юрку, і таки звівся на ноги, і продерся, немов крізь вату, липку і криваву, крізь це повітря, і висадив плечем шкло у вікні, і вдарив ногою слугу, що хапав тебе за поли фрака, але нога наткнулася на ще липкішу вату, і ти стрибнув униз, Юрку, у прірву, що зветься травневою ніччю, і ти падав донизу мільйон років, перетривавши всі цивілізації та катастрофи, всі ери, і ти упав просто в якісь вологі кущі, боляче подряпавшись і вдарившись при падінні, але ти підвівся, і глянув ще раз на Віллу з Грифонами, і побіг садом, і перелетів огорожу, а над усім витьокував своє лібідіо невидний чортопільський соловей...

ЦИРК «ВАГАБУНДО»

III

Я продаю квитки на коней та верблюдів
у збруї золотій пошарпані боки.
О пильні сторожі з очима страхолюдів,
з очима без очей, з очима навпаки!

У наш духмяний хлів, де спалахи звіриних
вологих теплих тіл, де ситий дух кубла,
приходите і ви в казенних пелеринах —
землисті голоси і кров, немов зола.

І звівши зимні очі на паперові зорі,
де в'є високі петлі мотоциклетний ас,
ви стежите сурму в ревкім його моторі —
яку майбутню бомбу пригріє він для вас?

Шукайте динаміт! Хай детектив залізе
в позакулісні сфери, пекельний, мов Марко.
Він витрусить намети, халати і валізи —
а звідти лише ластівки. І латані трико.

Ілюзіон! Мана! Сторожа заблукала
у цирку, мов у снах. Я прочитав ті сни:
листівки ластівок протяли стіни і дзеркала,
немов укуси кажанів — на шиях ордени.

IV

Я продаю квитки на цитри й тамбурини.
Втікає вам із рук ця музика ламка.
О вуличні філософи і кав'ярняні прими!
Це Соломії соло. Так тече ріка.

Це вище, ніж атлет, що гне залізні штанги,
і навіть — ніж лемур, що нявкає котом.
Від неї ніжними стають руді орангутанги,
і зорі замість дір пронизують картон.

Цирк обертається. Вгорі — співає Соломія.
Трапеція тремтить, немов крило живе.
Живемо в цьому Вавилоні — кожен як уміє,
а ну ж вона зірветься вниз, чи спів насмерть зірве?!

Та ж ми без неї — тлінь, безлика й без'язика,
що на тісних торгах міняє імена.
О містечкові віршарі в розбитих черевиках!
Ви кожному скажіть, що є у нас вона...

Є голос! І любов!..

Але я замовкаю.

Це тільки ззовні цирк. А в дійсності — земля.
Я зупиняю механізм. Я касу замикаю.
Су-ка-ми-ка. Ка-ю-ми-за. Бім-бом. І тра-ля-ля.

ПАТРІАРШІ ПОСЛАННЯ

Вірші з приводу та випадкові

ДО ПАНІ ВАРВАРИ Л.

Тебе — теплу, погідну, лагідну, окату
хочу кликати з ночі, всю з шовку й брокату.
Спалює мене поїдом жадання єдине:
їхати до тебе поїздом більш як дві години.

Далі мене знищує пожадання друге:
«З темниці музейної виплинь, королево!» —
горлав би на всю губу з любови і туги
серед міста, опівночі, в товаристві лева.

(Лев зі мною рикав би).

І коли зненацька
ти виникла б на мій голос — ніби на портреті,
загриміла б мені в серці музика вар'яцька
і мене б охопило пожадання третє:

на коліна гупнути, як бугай на страті,
і благати, мов пастир, що записує в секту:
«Ходім пити повітря. Тут повно кастратів.
Я люблю твої руки, очі, корсетку,
сукню з ліфом, сорочку, кавтан, запаску,
а також панчохи і черевики.
Я люблю твого тіла великодню паску,
твої лікті і фалди — і все навіки!»

Я схилявся б низько, шептав би п'янку,
цілував би слід кроку твогó, Варваро,
край мережива твогó, дурна міщанко,
посмітюхо з Ринку, глуха почваро!

ПІСНЬ ПРО ПАНА БАЗЯ

З рекламного відеокліпу матримоніальної фірми «Базилевс»

Всемогутній Базю, боже інформації!
Всі ми підлягаємо таємній реєстрації:
біле непороччя квітів конфірмації,
наші струси, пристрасті, стреси і прострації.
Всемогутній Пане! Мерехтиш зорею!
Віруємо в чудо ми матримонійне —
як здобути щастя, а не гонорею,
і гніздечко звити тепле й гармонійне.

Р е ф р е н : Молимося на Тебе,
мліємо від Тебе,
сльози осушаєш наші, мов атрамент!
(фізичні вади,
духовні потреби,
розмір черевиків, бюст і темперамент)...
Кожній собаці — рожеву кістку,
комусь — на вічність, комусь — на годинку,
стрибучому карлику — баскетболістку,
худому brunetові — тлусту бльондинку.

Все про нас відомо й чітко занотовано,
списки й картотеки мудро застосовано.
І комусь поліпшено, а комусь попсовано,
і когось погублено, а когось врятовано.
Все для самотніх! Базьо гарантує
райські вольєри з кропу й сельдерею,
рани заслинить, хвости перебинтує —
Ось Він Понад Нами Мерехтить Зорею!

Р е ф р е н : Молимося на Тебе,
мліємо під себе,
сльози осушаєш наші, мов атрамент!
(духовні вади,
фізичні потреби,
вага без черевиків, обсяг, темперамент)...
Кожне подружжя — в рожеву клітку,
цвіте родинності квітка-химера,
доцентові-педика — неповнолітку,
студентові-медика — вдову мільйонера.

Вінець творіння — вихід на рандку!
Зітхання в гущавині після смерку —
люби квартирантку або лаборантку,
або бригадирку, або інженерку!
Даруєш кохання небесну манку,
і ми потрапляємо в цю приманку:
кастратові-тенору — німфоманку,
глухому сатирові — меломанку,
а неврастеніку типу маньячного —
робітницю заводу коньячного...

Пане Базю! Ти гориш,
ніби прищ.
Пане Базю! Мерехтиш?
Мерехти ж!

ЛЯМЕНТАЦІЯ, АБО Ж ПЛАЧ ПАТРІАРХА НА СВЯТЕ РІЗДВО Р. Б. 1992

Як відомий вам корифей карнавалів,
що спізнав міста від веж до підвалів,
я шанований вами бував повсюдно.
Але нині, в час дебілів, гевалів,
як один з відомих вам бабовалів,
прохриплю отут привселюдно:

Дорогі кияни і ви, львів'яни!
Я забув, коли напивався п'яним,
я забув, як смакує чарка!
Солов'їне горло чи олов'яне —
все одно слід мочити, оскільки я не
просто так отримав сан Патріарха!

Патріарх не може жити в неволі,
Патріарх повинен жити в Тіролі,
при дворі в короля Олелька.
Виконання в суспільстві моєї ролі
є тотожне вживанню до хліба солі —
проковтти, в кого ширша пелька!

Я багато не багну, а прошу чемно,
щоб мені не чулися під'яремно,
я для творчості мушу мати горівку.
Щоб амури не тріпалися даремно,

Патріархові мусить бути гаремно.
(До під'їзду прошу таксівку).

Патріарх не протягне і дня без свята.
Відчуваю: зараз (а сніг, як вата)
три царі, спотикаючись, вийдуть з гаю.
Голос ангела в небі чи спів кастрата?
Обніміте ж, брати, найменшого брата —
молю вас, благаю!

Бо мені здається, що, бляха муха,
стало пусто в оселях Святого Духа —
кажу це як нащадок герба Андрухів!
Патріарху тужно, а ви, псяюха,
заліпили воском серця і вуха —
переїду в країну духів!

Я не прошу їжі, а прошу тиші.
Уночі на кухні шкребуться миші.
Три царі бредуть, як примари піші,
І сидить зоря у душі, як в ніші.
І рядком єдиним, як бовдур, марю:
Добрий вечір Тобі, Пане Господарю!

...розумієте друзі кожен наш крок це прямування шляхом попіл імперій здатен усе замести але є ще одвічний вітер повітряний рух озонні потоки врятує нас тільки вітер тільки вода в річках зброя на світанку така гарна блискуча вона сяйлива кожен із нас має цю зброю при собі гостру як Слово Боже не забувайте також про золото сонця про мох на камінні про теплі дзеркала осені кохайте дівчат і народять вас самих розводьте бджіл і не топчіть мурашок повернеться до вас сторицею вирощуйте хліб як про те написано в книгах пасіть отари на схилах вирізьблюйте дерев'яних героїв купуйте птахів у клітках випускайте на волю рибу ловіть і любіть як і будь-який інший символ слухайте власну кров бо кров це держава шануйте кожну травинку адже трава це нація це надія моліться лишень тоді як побачите мушлю чи птаха чи рану дійшовши наприкінці літа до себе самих зрозумійте що шлях безконечний а Бог є любов або нафта або все інше...

Зі слів п'яного Маргофляка.

ПАМ'ЯТНИК

Я помру в Парижі в четвер увечері...

Сесар Вальехо.

Ми помрем не в Парижі...

Наталка Білоцерківець.

Ми помрем не в Парижі, бо ми взагалі не помremo, а якщо ми помрем, то в Парижі, так само, як і в Голлівуді, Гонконзі, Женеві, Яремчі, Сан-Ремо. Після нас буде море порожніх пляшок під столом на суді.

Це ж яке непосильне служіння на благо поспільства! — заганяти поезії прутень у дупу добі, малювати свій герб на розгавканих писках дебільства, розважати партійців, патриціїв і кей-джі-бі.

Нас народ не забуде. Нам пам'ятник буде. У Львові — і так само на всіх постаментах і тронах земних. «Неборак! Ірванець! І ще отой третій... А хто він?» — запитає зненацька один із туристів дурних.

Я б йому відповів! Я йому відповім уже зараз: ах ти, телепню, бевзю, дурило і скурвий ти син! Нас на цоколі троє — четвертий на цоколі Фалос (то, здається, філософ такий давньогрецький один).

І навіки застигнемо ми в божевільному Львові — перед Оперним, в центрі. Проспект Бу-Ба-Бу мов ріка! І хлопчиська вночі малюватимуть хрін на Сашкові, і небесна ворона обкрапає Неборака.

* * *

— А я майже нічого не зрозуміла,— зізналася Марта.

— Я й сам не все там розумію,— погодився Хомський,— однак чимось воно мені дуже подобається.

Олександр ІРВАНЕЦЬ

ТУРБАЦІЯ МАС

1. Портрет Олександра Ірванця,
виконаний пером Віктора Неборака
2. ... Інші вірші
3. Маленька п'єса про зраду для однієї актриси

**ПОРТРЕТ ОЛЕКСАНДРА ІРВАНЦЯ,
ВИКОНАНИЙ ПЕРОМ
ВІКТОРА НЕБОРАКА**

...Наприклад, Ірванець — класичний
живий зразок саможертя —
з'являється, простий і вічний,—
рев переходить у виття.
Сашко проживує слова,
голодний зал пантрує за
його ковтками, голова
Сашка вбирає небеса
очима, як волошки у...
вони цнотливі, вуса, як
антени, прошу на брову
звернути зір — брова-маньяк,
бровище — пострах ворогів,
суцільна, наче у творця
застою, двійко пирогів
налипло на овал лица
вухоподібних, на кістяк
(все решта зжерто) вбрано джинс
варений, руки ходять, як
незмащені,— наслідний принц
шестидесятників, Підскарбій
Франко-масонів, Олександр
Великий фестивальних армій,
матер нищитель і масандр,
любитель нашатиру, ревний
не санітар, але митець! —
летить, обшарпаний і древній
над залом ворон-Ірванець!
Що б не спитав у нього хор,
Сашко прокряче «NEVERMORE!!!»

ТУРБАЦІЯ МАС
(Гімн-ода «Бу-Ба-Бу»)

Вклякніть, белетристи,
Від Благої Вісти,—
Ми не просто Хтось Там,—
Ми є Бубабісти.
Вас навколо Себе
Будем гуртувати.
Прирекло Нам Небо
Груш не оббивати —
МАСИ ТУРБУВАТИ (3 р.).

В Вісімдесят П'ятім
Році Сонце встало
І для вас, вар'ятів,
Бу-Ба-Бу настало!
Врем'я францювате,
Плем'я дурнувате.
Час не танцювати,
І не мордувати —
МАСИ ТУРБУВАТИ (3 р.).

Від Часів Лукреція
І Часів Горація,
Від Часів Гельвеція
І Кооперація
До Часів, коли гряде Нова Дегенерація,
Актуальною будé
Наша МАС ТУРБАЦІЯ! (3 р.).

ДО ПИТАННЯ ПРО КАТЕГОРІЮ ЧАСУ

Батьки були не схильні до обструкцій.
Робили, аж ввіходили у раж.
А їм якісь інструктори з інструкцій
Читали інструктивний інструктаж.
На всі інтелігентненькі легенькі,
З лобів затерпло витирали піт:
«Коханенькі! Любенькі-дорогенькі!
Терпіли ж вже. Ще трохи потерпіть!
Брак помазків і крему до гоління
Хай вас не зачіпає за живе.
Не ви — то хоч наступне покоління
В майбутньому напевно заживе!..»

І батько шкріб неголену щетину,
Міркуючи, що, певно, так і є,
І наставляв-накручував дитину,
Що вже ж вона й за нього поживе.

Не раз вже й ми сміялися на кутні,
І жухла, й знову схόдила трава.
А все не починається майбутнє.
А все той час теперішній трива.

Щось десь не вийшло — ніде правди діти.
Хтось винен. (Ну звичайно, не народ!)
Зате уже напевно наші діти
Майбутнього ухоплять повен рот.
Нам офіційно ще не обіцяли,
Але місцями ширяться чутки.
Бо навіть пелюшок не обісцяли
Ті, нами не зачаті діточки...

АЙНЕ КЛЯЙНЕ НАХТМУЗІК

Від Дону до Сяну
Лежиш, осіянна.

Від Тігра з Ефратом лежиш аж до Осло й Баранович.
Вже сонце низенько,
Вже вечір близенько,

І я тобі, ненько, кажу по-синівськи «Добраніч...»
Та перше, ніж ти свої очі, мов брами, до завтра
причиниш,

Давай спом'янемо усіх,
Що не сплять цієї ночі, з причини, або й без причини:

Твої космонавти
На станції «Тризуб» так само летять по орбіті;
Твої костоправи

Так само стуляють щелепи, коліна і лікті побиті;
Твої педераста

Так само приймають (або не приймають) закони,
Або закидають за комин, або закладають за комір;

Твої мільйонери
Так само рахують так само набуті мільйони;
Твої офіцери

Вчать мову й муштрують іще не готові Десну перейти
батальйони;

Твої Роксоляни
Попід «Брістолями»

Йдуть заміж по п'ять разів за ніч.

Гірка і пречиста, свята й ненавісна,

Добраніч, вітчизно, добраніч, вітчизно, добраніч...

Все інше заснуло. В лісах твоїх сплять, обійнявшись,
звірята.

Поклався осел з бараном, а тигр, наче з братом,
з ефратом.

На водах морів твоїх сплять кораблі: криголами,
сейнери, траулери, китобої, канонерки, джонки, чайки,
катамарани, есмінці, авіаносці, крейсери, катери,
тримарани, байдарки, каное, галери, моторки, галеони,
яхти, барки, баржі, рудовози, танкери, міноносці,
кліпери,—

а окремо від них —

каравели й гондоли.

Сплять люди в будинках, і навіть поети — оті джони
донни твої,
дон жуани, гандони,—

Й вони навіть сплять у якихось алькóвах, і наче в
оковах —
В обіймах своїх маргарит, припа́дочних і припадкóвих.
Поетів ти завтра у шати вбереш і у рами обра́миш,
Лиш встанеш раненько і з шатів тих соплі і кров
відпереш.

Тож добраніч, вітчизно, добраніч...
Вже й я відпливаю, але відчуваю, як десь, у містах
їхніх рідних
До сну вже схиляє і двох побратимів моїх богорівних.
І ми вже лягаєм, набік відкладаєм болючі свої 3 (три)
пера,
І вже засинаєм, і вже не встигаєм востаннє тобі
побажати добра...—

Ніч.

1992 р.

КОРОТКИЙ ВІРШ ПРО КІНЕЦЬ СВІТУ

А завтра знову буде просто день,
Звичайний день під назвою «Останній»
У цьому світі, теж останнім, де й
Ми разом — одностайні, як у стайні,

Де все востаннє, та ніхто про те
Не інформує — то ніхто й не знає,
Тож не кує, не меле, не мете,
І з перехожих мірок не знімає

На те, також останнє, убрання,
Тож, видно, наго підемо в колонах
Тим шляхом, що у небо, навмання,
Лиш з пальмовими гілками в долонях.

Раптово усі поставали борцями.
Усі з піджаків майорять прапорцями.

А я не борець, не трибун, не оратор.
Дурна в мене вдача, паскудний карахтер.

Не маю позиції, навіть — і пози.
Отож балансую між віршів і прози.

Але не пишу я в них про патріотів,
Про славне лицарство — про тих і поготів.

Чи то — поготів? Ні, здається, поготів.
Також не пишу я про гунів, про готів,

Ані про манкуртів, ні про яничарів,
Ані про Батурин, ані про Почаїв,

Ні про Калнишевського, ні про Мазепу.
Варю собі каву, читаю газету.

Ходжу до клозету. Ходжу до театру.
Палю сигарети. Здебільшого — «Ватру»,

Оскільки ні «Кемелу», ні «Галуазу»
Ніхто не пришле із Бродвею й Монмартру.

**ВІДКРИТИЙ ЛИСТ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРОВІ
КАНАДИ БРАЯНОВІ МАЛРУНІ
ТА ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОРОВІ
РОМАНУ ГНАТИЩИНУ
ВІД ТРУДЯЩИХ КОЛГОСПУ «ШЛЯХ ІЛЛІЧА»
(закреслено) «ШЛЯХ ІЛЬКОВИЧА»**

Ми тут не можем ні пити, ні їсти,
Ані читати газети й книжки,
Доки квебекські сепаратисти
Тіло твоє деруть на шматки,
Многостраждальна ненько-Канадо!
Нас вже дивує твоя німота.
Що вони хочуть? Чого їм ще надо?
Що їм іще там у вас не хвата?
Ми вже не дивимось і Маріанну
Через отой ваш бедлам-тарарам.
Ми вже писали про це й Міттерану.
(Хто він, до речі, той Міттеран?)
Ми й до Бутроса, й до Галі напишем,
Ми і до Лондона вдарим чолом.
Ви там не панькайтесь, пане Гнатишин,
З тим оборзілим французьким хамлом!
Ви нам лиш свисніть — ми все тут залишим,
Зразу й приїдемо. Цілим селом.

Жовтень 1992 р.

ЛЮБИТЬ!..

Любіть Оклахому! Вночі і в обід,
Як неньку і дедді достоту.

Любіть Індіану. Й так само любіть.

Північну й Південну Дакоту.

Любіть Алабаму в загравах пожеж,

Любіть її в радощі й біди.

Айову любіть. Каліфорнію теж.

І пальми крислаті Флоріди.

Дівчино! Хай око твоє голубе,—

Та не за фізичнії вади —

Коханий любити не встане тебе,

Коли ти не любиш Невади.

Юначе! Ти мусиш любити стократ

Сильніше, ніж любиш кохану,

Колумбію-округ і Джорджію-штат,

Монтану і Луїзіану.

Любити не зможеш ти штатів других,

Коли ти не любиш по-братськи

Полів Арізони й таких дорогих

Просторів Аляски й Небраски.

Любов цю, сильнішу, ніж потяг до вульв,

Плекай у душі незникóму.

Вірджінію-штат, як Вірджінію Вулф,

Люби.

І люби — Оклахому!..

1992 р.

ДЕПУТАТСЬКА ПІСНЯ

Нікому конкретно не присвячується.

В опозицію дівчина
Виряджала бійця,
Круг ковбаски надівши на
Два варених яйця.
Босих ніг не шкодуючи,
Провела за село.
Стрічку «Я — голодуючий»
Одягла на чоло

Йому, а перед тим
Бульбу, зварену в виварці,
Розтовкла на м'яке
І від імені виборців
Наказала таке:
— Будь частіше тверезим.
Вимовляй всі слова.
Захищай інтереси
І відстоюй права.
І цитуй неупинно
Із чільних сторінок
І журнал «Україна»,
І журнал «Аганьок».
Пнись не в керівлящі,—
Невелике цабє.
Й ближчим будь до трудящих,
Умоляю тебе!
Тож не спи у готелі,
А ночуй під мостом.
Хай здригнеться в постелі
Академік Патон.
Своє серце і мозок
Все віддай боротьбі.
Академік Амосов
Вшиє нòве тобі.
Пильним будь, як в дозорі,
Що б там хто не гарчав,
Й тебе виведе в творі
Академік Гончар.
Виступай не занадто,
І можливо, якраз,
Гамерицький сенатор

**В гості викличе нас.
Тож оформ неодмінно
Передплату в Нью-Йорк
На журнал «Україна»,
И родной «Огонек»!..**

1992 р.

ВІРШ ДО РІДНОЇ МОВИ

Як ти звучиш калиново-дубово,
Рідна моя, моя матірня мово!

Слово м'яке, оксамитове, байкове.
Слово є дідове, слово є батькове.

І Білодідове, і Сивоконеве,
І Чорноволове вже узаконене.

В соннім спокбї вогонь твій ледь бився.
Але страху я тоді натерпівся!

З тої халепи не вийшли б ми зроду.
Кляпи, злавалось, в ротах у народу.

Та щоб підняти тебе із гроббвищ,
Стали до герцю Жулинський, Грабович.

Щоб воскресити тебе з домовини,
В діло пішли каменяки й дубини.

Вороне чорний! Даремно ти кричеш.
Ріднеє слово жиє і є — бачиш!

Рідна моя українська мова
Житиме вічно — кльова, фірмова!..

1992 р.

УРОКИ КЛАСИКИ

Цикл

Урок I

По краплі видавлювати з себе раба.
По краплі.
Видавлювати.
З себе.
Повільно з себе його видушувати,
Та все на папір,
На папір...
Вичавлювати, витискати,
Як пасту з тюбика,
Аж поки не усвідомиш,
Що вичавив — все,
До кінця!

Отож, сміливіше.
Починаємо видавлювати
З себе
Раба
Божого
Ім'ярек...

Урок II

Людина родіться для щастя,
Як птах для польоту.
Як птах...
Як індик,
Як півень,
Як деркач на болоті?
Як страус,
Як ківі,
Як ему,
Чи як марабу?
А може, як той, що ховає
Товсте своє тіло у скелі?
Всі ж бо вони народились літати,
Тож плазувати вони принципово не можуть.

А може без порівнянь?
Може, людина просто
Родіться для щастя?

Урок III

В людині все мусить бути прекрасним:
Думки й почуття,
Пальто і сорочка,
Шкарпетки й підтяжки,
Зачіска, брови, вії,
Губи і зуби,
Ротова порожнина, слизова оболонка,
Волосся на голові,
В паху і під пахвами,
Нігті, шкіра, мозолі на п'ятах,
Кров, лімфа,
Шлунковий сік,
Геніталії і фекалії.

Усмішка її єдина,
Очі її одні.

1992 р.

* * *

Переночуй мене, вишневий мій саде.

Т. Шаповаленко

Переночуй мене, вишневий саде,
Бо це моя остання в світі ніч.
Бо завтра хрест мені на плечі сяде,
Як символ роздоріж і протиріч.

Переночуй мене, вишневий саде.
Вишневий саде, звешся Гефсимань.
Бо завтра, завтра, хрест на плечі сяде,
Як символ — ще чого? ридань? страждань?

А півня крик розбуджено-співучий
Рознеситиме вітер по горбах.

Ось вже цілує мене в губи учень,
І чути присмак вишень на губах...

На перехресті осені й зими
Навряд чи варто зачинать love story.
Ліси порожні і поля просторі —
Чи ж в просторі не згубимося ми?..

На роздоріжжі осені й зими
Нізащо зарікатися не буду
Я ані від тюрми, ні від суми,
Тим паче від сурми Страшного Суду.

У осені на дні, на самім дні,
В холодні дні, нудні й немилосердні,
Сказати — «так» (або казати «ні»)
Не легко, як скажімо десь у серпні.

І в кожному дні, немов у вигнанні —
Ми, й невтямки нікому з нас, нікому,
Що зовсім не на білому коні,
І навіть не на іншому якому,—
На БМВ, або й на БМП
Зима влетить по вимерзлій шосейці.
(Чуття — холодне, темне і тупе.
Мов скринька, замикається на серці.)

Тож чи знайдемо ми спасенний спосіб
В передчутті мелодії сурми
Порятувати цю одквітну осінь
З-під гострих крижаних коліс зими...

ПІСНІ СХІДНИХ СЛОВ'ЯН

1. УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ

«Співають, ідучи, дівчата...»

Перша дівчина:

Ой, у нашому селі
Б'ють у крицю ковалі.
А всі дівчата закохались
В молодого Брюса Лі.
Тільки я, дівчина чесна,
Я люблю лише Сильвестра.
Тільки я, дівчина горда,
Люблю Харрісона Форда.

Друга дівчина:

В клубі ввечері на танці.
В клуб діди ідуть і бабці.
Заграничний екстрасенс
Гарантує екстра-секс.
Я кохала екстрасенса,
Наче квіточка цвіла.
Від усього свого серця
Екстрасенсові дала
По морді...

Третя дівчина:

Промайнуло НЛО —
Летюча тарілка,
Вчисляючи село,
Де ще є горілка.
Мій коханий — гоміноїд
Зоряний-астральний,
Дав мені ковтнути контр-
ацептив оральний.

Остання дівчина:

Котилася торба з горба,
А в тій торбі раки.
А в тій групі «Бу-ба-бу».
Одні небораки.

2. БІЛОРУСЬКА ПІСНЯ

«В чебуречній греки їли чебуреки...»

Жіли у бабусі
Трое білорусів:
Один сірий,
Другий білий,
Третій в капелюсі.
Для того й тому, щоб
Втримать рівновагу,
З'їхалися в пущу
Підписать бомагу.
Раді і веселі
Згідно тій бомазі
І в Парижі,
І в Брюсселі,
Й навіть в Копенгазі.

3. РОСІЙСЬКА ПІСНЯ

«Умом Расію не паняць...»

Росія врятувала світ!
Так вже не раз бувало.
Від тираній, фашизму, від
Навал, яких навалом
Могло би быть, коли
Б їм відсіч не дали.
Отак і в ті серпневі дні,
Які уже в легенді,
Росія знов сказала «Ні!»
На всі свої легені.
А що було? А те було,—
Як старших розпитати —
Зібралось всесвітнє зло
Росію розтоптати.
Усе це розпочали два
Чи три якихсь народці.
Ну, точно — почала Литва
Та інші інородці.
Їм на підтримку з півдня йшла
Доведена до сказу
І очманіла чимала

Дивізія з Кавказу.
А в глибині своїх лісів
Підступні, як данайці,
Сіддали оленів і псів
Якути і нанайці.
З усіх сторін ішли вони,
Московський брук топтали.
Хатят лі рускіє вайни.
Ні в кого не питали,
А мов загарбники ішли
З республік і провінцій.
З них найпідступніші були
Жиди і українці.
І стрімко рухалась туди
Уся ця шайка-братія,
Де засідала молода
Російська демократія.

Та той, котрий у Кремлі
Стояв біля штурвала.
Дихнув, спитав «Доколе?» — і
Розбіглася навала.

Так в котрий раз
Росія світ
Від бід порятувала.

Січень 1992 р.

**КОРОТКИЙ ЛИСТ ДО ОЛЕСІ
З циклу «Листи з Олександрії»**

шабадабада шабадабада
мужчина і жінка
шабадабада шабадабада
двадцять років по тому
напевно і неодмінно
зустрінуться знову
і говоритимуть про
шабадабада шабадабада

тобі тоді буде вже
вибач з жінками про таке не згадують
просто ми станемо старшими
себто досвідченішими і мудрішими
аж на цілих
шабадабада шабадабада

а найголовніше і найсуттєвіше
те що ні ти ні я окремо
ані ми обоє разом
ні за чим абсолютно не
шабадабада шабадабада
шаба даба да

ВІРШ АМЕРИКАНСЬКОГО ЗБОЧЕНЦЯ

Переклад присвячується Аліні

дівча пухнасте у короні маковій
їсть пластівці й дурниці милі меле
між індіян оплачених-оплаканих
за те що ти украв її у мене
її володаря велично-воскобрового
ще й плюнувши в важкоповіке око
до того й тогу шарпнув розідрав — ого —
прирік кнура нову крутити муку
жахіття це кохання це фіалку
цю жаль і відчай заливають вщерть
ти ж розламавши дурнувату ляльку
ще й голову її пожбуриг геть

за те що ти спромігся сперти
а я не уберіг — тепер ти
маєш померти

ФАНТАЗІ

Близ міста Санто-Домінго
В республіці Домініканській,
У домі на пальмових палях,
Живе мала Домініка,
Дочка чаклуна місцевого,—
Мулатка оливковошкіра,
Довгонога, масляноока,
Вже старша за 10 літ.

Якби ми зустрілись увечері
На березі океану,
Де пальми стоять витинанками
У блиску води і піску,
Я взяв би тебе, Домініко,
За твої тонкі передпліччя,
Ривком би наблизив до себе
Переляк в твоїх очах...

А потім, сповнений вдячності
За те нетривале щастя,
Дорога к якому дедалі частіше,
Лежить через брами аптек,
Я б гаряче-емоційно
З тобою, мала, попрощався б,
Пообіцявши путівку
В піонерський табір «Артек».

СПОГАД ПРО СВІТЯЗЬ

Цей всесвіт — озеро, а світ у ньому — острів.
А докола всесвіту — боги.
Творили просто, спочиваєм остро,
І сьомий день постійно навкруги.

Це озеро ще й — чаша кришталева,
В якій парує тепле молоко.
Проходить Сонце крізь сузір'я Лева
І ніжитья в піску малий Левко.

А світ цей — ще й осонцена пустиня,
Що переходить у розкішний сад,
Де чеберяють Марта і Христина
Через пісок в їдальню і назад,

Де, вживши хто тампакс, хто просто ватки,
І внутрішній в собі навівши лад,
На сонці підпікаються мулатки,
Й між них мулат, липкий, мов мармелад.

А я, з мулатки знявши амулетку,
Від'їду, — знов окремо від усіх,
На глибину пожбуривши монетку,
Чим відкуплюсь за несвідомий гріх.

Серпень 1992 р.

**ЛИСТ ДО ІННИ Д.
З циклу «Листи з Олександрії»**

«А я, між іншим, теж з осені...»

Дівчино з осені, Інно осіння,
Хоч осіяння, як не воскресіння
Прагне від тебе душа.
Але пора всеп'яного весілля,
Часом безсилля, а часом — всесилля,—
Вже та пора перейшла.

Зваживши силу і знаючи ціну,
Просто дивлюся на тебе, осінню.
Просто дивлюся — і все.
Літо стоїть, вигріває насіння,
І приміських поїздів голосіння
Вітер над лісом несе.

Буде ще шанс у розсіпанім серпні?
Ми ще ж не прокляті, ми ще спасенні.
Я ще ж згорів не дотла!..
Скалко у оці, голко у сні,
Дівчино, зірко, іскро осіння,
Де ж ти раніше була?..

Червень 1992 р.

Це ані добре, ні погано.
Це просто сталося — і квіт.
Чужа жоно, чужа кохана,
Пощо ти увійшла в мій світ?

Печаль то схопить, то відпустить.
Очима глип — в сузір'я Риб.
Ми переходимо цю зустріч,
Як переходжуємо грип.

Печаль ця витисне і вижме,
Лишивши щось на самім дні.
Це все закінчиться за тиждень,
Ну, максимум, за 8 днів.

Розмажем вітер по обличчю
Й цю осінь струсимо з одеж.
Бо я ніколи не покличу.
...Та ти ніколи й не прийдеш.

Комедіантко, акторко, фіглярко!
Маріонетко, напудрена лялько!..
В горлі образа каменем стала —
Як ти мене допекла і дістала...

Добропорядна матір сімейства,
Ти й усміхаючись не усмінешся.
Мовиш манірно, чадиш непомірно.
Як я терплю тебе — це неймовірно.

Хвойдо русява у світлому плащіку,
Светрик під горло застебнеш на защіпку.

Вірш цей мережу. Душу морожу.
Я вже без тебе жити не зможу.

Ще один день в цьому світі прожито без тебе —
Тихо, спокійно, без коливання основ.
Мов коліщатка дуже складної системи,
Ми, розійшовшись, ніяк не зійдемося знов.

Крутиться пас і вали обертаються плавно.
Тут недоречні печаль, чи смуток, чи гнів.
Ще один день на минуле вже переплавлено
У механізмі по переплавленню днів.

Ще один день затвердіє в підставленій формі —
Згусток не наших з тобою спіткань і розмов,—
Стане підписаний в шафці лабораторній:
«День, у який вони не зустрілися знов».

Час, мов алхімік, працює таємно, без свідків.
Все ж я над ним усміхнутися може, коли
Згадую кілька від нього прихованих злитків —
Днів, у які ми все-таки разом були...

У Києва — твоє обличчя
З зеленкуватими очима.
Ти не близька, бо ти — найближча,
Ти — наслідок, а не причина.

Ти — результат, ти — збіг обставин
В цій осені, в житті моєму.
В який сюжет тебе не вставиш:
В новелу, в п'єсу чи поему,

Ти проростаєш над сюжетом,
Його, мов плівку, проявляєш,
Коли ти ледь помітним жестом
Своє волосся поправляєш.

І проступає кадр на плівці,
(Немов віконницю відчинено):
Ось ми спускаємося в ліфті
І зустрічаємось очима.

Хороша моя! Про кохання й надалі — ні слова.
Хай інший тобі висипає жарини освідчення свого
За комір, за пазуху чи під спідницю —
Мені без різниці.

Ми в іншому вимірі. Але й між нас розростається
відстань.
Кінгстони відкриті — і вгору возноситься пристань,
І чорна холодна вода зусібіч заливає.
Хто з нас відпливає?

Здається, що я. Не втрачаючи з виду твого силуету,
Затримаюсь ще на містку, запалю сигарету,
Зустрінусь очима з тобою, русалко русявоголова.
Ти чуєш, — ні слова.

Лиш мовчки постій наді мною якісь ці короткі хвилини,
Бо я вже потроху спускаюсь в нутрo субмарини,
І люк за собою задраю, і хвилі його перескочать.
Побудь ще хоч трохи в моїх перископах!

МІЙ ХРЕСТ

Сьогодні вечір, а вона — з ними.
Сьогодні вітер, а я сам, знову.
Оце мій хрест, зніміть його з мене.
Оце мій хрест, зніміть мене з нього.

Оце мій хрест. Я ніс його довго.
Зустрів її і кинув під ноги.
Оце, кажу, такі мої дрова.
Ти розпали мені вогню з нього.

Вона сказала: «В мене є фрески.
У мене храми є, на них — шпилі.
Якби маленький, золотий хрестик.
Якби на шию, а не на спину».

Тепер прийшли і кажуть: «Прощайся».
Центуріони стали, як вліті.
Візьміть маленьке золоте щастя.
Лишіть велике кам'яне лихо!..

Хрестоносіння, кажуть,— це догма,
І час новий мене змете, змеле.
Оце мій хрест, я ніс його довго.
Змініть мене.

Зніміть його з мене.

1983 р.

ЛОЛІТА

А в слово «тіло» влито слово «літо».
Це світле тіло — ледь нестиглий плід.
Все солодко у дні неповноліття,
А після Спаса — кожному до ніг.

Бери за так, коли не за спасибі.
А горлом запитання, наче спазм:
Якщо нікого не спасе Спаситель,
Кого спасе цей яблуневий Спас?..

РОБЕРТ ФОЛКОН СКОТТ *

Кохана!

Ім'я твоє диркотливе

вирипує сніг під ногами.

Його деренчливе вітрило намету

тріпоче в ургу урагану.

З розпоротої на прапори

порепаної Європи

я мріяв давно текти до

Тебе,

незаймана, біла, цнотлива моя Антарктидо!

Марилосьь неоднораз,

як я на грудях у тебе

Губами

Південного полюсу

пипочку пряну співаю,

А птиця Пингвин

у блакитному небі

Божественну пісню співає!..

Та з двох лиш один випадає

щасливий білет лотерейний.

Чи ж заволодію я тим, що мені —

і мені лиш! —

по праву належить?

Я знаю: до тебе мені навперейми

Бреде

той заброда-норвежець.

Я вже навіть передчуваю: спинюсь на бігу,

Всередині щось увірветься,

Коли розрізну попереду

в снігу

Розхрестаний прапор норвежця...

Схилюся, на палицю

лижну зіпершиш,—

Це літній січневий вітриськò хитає мене:

Не перший, а другий, не перший, а другий,

не перший...

Не перший, а другий, не перший — а це головне!

Вершина вже взята!

---

* Скотт Р. Ф. (1868—1912) — англійський полярний дослідник, який у січні 1912 року другим, услід за експедицією Р. Амундсена, досяг Південного полюсу. Загинув на зворотному шляху.

Твоя наречена — вагітна!
На другому місяці ходить,
кохана, жадана, єдина,
зваблива, зрадлива, негідна!..

А ми зі святами
назад повертаєм голоблі
І плентаємо крижаними світами,
холодні, голодні.

Прощай,
недосяжне, святе, сокровенне...
Крізь одяг промерзлий, промоклий
Вганяємо голки у вени —
нехай порятує нас морфій!

...Отут упаду, задубію,
але не програю двобою,
Той, перший,— минуций.
Він піде.

А я залишуся
з тобою,
Моя Антарктидо.

В РАЙОННОМУ АВТОБУСІ

Проза віршиком

— Молодьож!.. Не має совісті! По ногах старій товчється!!!

Я в районному автобусі, як у Ноєвім ковчезі. Шофер, наче Каліостро, глипнув знаюче і гостро,— половинкою білета ошасливилює поета. А на склі в його кабіні — Мерлін Монро в бікіні. (Двадцять років як померла, а мужчин хвилює, нехороша така...)

Гамір, наче на базарі, Тварі всякої по парі: гуси, кролики і бройлери, і два колеса до ровера.

Провінційна Маргарита спокушає так відкрито, Ти ж нічого їй не зробиш. Це ж не човен, а — автобус.

Ось ми з нею груди в груди. Люди ми чи вже ж не люди?! А водій у ту ж хвилинку: «Станьте, — каже,— гражданє, ялинкою». І на мене звідусюди без ніяких без підстав:

— Стань ялинкою, будь ласка, а бодай ти дубом став!

Але за плечима в неї я очима відшукав синій томик «С. Есенин» в старшокласниці в руках. І раптового прозріння обпекло мене тавро: ну чому цього Сергія так читає мій народ? Поетичні феномени догоряють як зоря. Фе на тебе, фе на мене, зараз ти, а завтра я. Поетичні супермени, кричимо до хрипоті, а що «все мы в мире тленны», не сказав ні я, ні ти...

Я зійшов на півдорозі і поплівся навмання. Може, стріну по дорозі десь рожевого коня...

КОЛІЗЕЙ

І стислося серце.

І вперше здригнулась рука,

І він замість вбити

всього лиш смертельно

поранив.

«Добрий, щоб не мучився,— брат гладіатор

порадив.—

Добий, щоб не мучивсь. Така його доля гірка».

Добий, щоб не мучивсь. Себе у собі поріши.

Заріж ту струну, якої мовчати не змушиш,

І вогник любові на самому денці душі

Добий, щоб не мучивсь,

добий, щоб не мучивсь.

А потім на вищій іще піднімися щабель.

Знайди в собі мужність

Згасити в собі свою мужність.

Самого себе

в добиванні самого себе

Добий, щоб не мучивсь,

добий, щоб не мучивсь...

ВІТРИЛЬНИК Фантазійне

Я в безвітря утік, як в безвір'я
Утікають від тисячі вір.
Я нараз уявив, ніби звір я,
Одинокий, зацькований звір.

Утікав, як в безхліб'я від хліба,
Як у безвість — від миру й війни.
І безсоння оранжева риба
Запливала в розхлюпані сні.

Говорила: «Пливи за пороги,
Де ще зроду життя не було.
Там зневажим закони природи
І увічнимо наше тепло!

Все зруйнуєм. Нічого не жалко!»
Та коли я ступив до води,
То мені синьогуба русалка
Тихо в спину сказала:
— Зажди...

«О-ля-ля! — сказав Артюр Рембо,
Кулаки стискаючи в кишенях,—
Знову цілять не по тих мішенях,
Людство знов когось не вберегло».

Так вже споконвіку повелось,
Що свистить каміння у повітрі
І новітні грані непомітні
У мистецтві відкриває хтось.

Ось прийшов і в небесах повис
Високосний номер телефону,
Ніби заголовок фейлетону:
«Альпініст не озирнувся вниз».

І пілот не озирнувся вниз,
Висоту хапаючи очима,
Та з тієї самої причини
І поет не озирнувся вниз.

Голосами наших матерів
Кличе нас колишне і минуле,
Але що позаду ми не чули,
Ми повинні бути угорі!

ДО ФРАНЦУЗЬКОГО ШАНСОНЬЄ

Це є поезія найвища,
Це є найвища простота,
Коли передаються вірші,
Як поцілунки — з уст в уста.

Твої пісні легкі і світлі
(Їх так сприймають слухачі),
Та пам'ятай — у цьому світі
Є свистуни і стукачі.

А ти — гітара, гілка з дерева,
І ти сьогодні на кону.
Скажи, кому твоя заревана
Душа потрібна, ну, кому?..

Вдягайся модно, лайся модно,
Та час від часу пригадай,
Як слухав дзвона Квазімодо
В глухонімому Нотр-Дам.

Він припадав до дзвона тілом,
Він разом з ним літав, літав...
О, скільки тих, які хотіли
Тілами битися в тіла,

А язиками лізли в душі...
Я й сам колись таким грішив.
Пісні, мов кошенят задушених,
В зубах по вулицях носив.

Душа повільно прозоріла
Все по ночах.

А по очах
Боляче вдарило прозріння:
Про що кричав?

Кому кричав?..

Є вуха, що немов корою,
Укриті суетністю змін.
Хай серцем слухають і кров'ю,
Як Квазімодо слухав дзвін!..

БАГАТООБІЦЯЮЧА ПІСЕНЬКА

Все-таки ще по-божому
З нами життя обійшлося:
Кожному, кожному, кожному,
Кожному знайдено щось.

Кожному незнаменитому —
Слави фужер лимонадний,
Кожному Мартіну Ідену —
Власний ілюмінатор.

Кожній біді непрошеній
Протиставляють волю,
А голові непорожній —
Крука над головою.

Кожній дрібноті службовій
Є мрія про вознесіння.
Кожній великій любові —
Пишне, бучне весілля.

Кожному, кожному, кожному,
Кожному знайдено щось.
Що ж мені, що ж мені, що ж мені?
Що ж?

Де б ти хто б ти коли б ти яким би ти досі не був
Возлюби розлюби а затим возлюби його заново
Цей народ що оплакав не раз Маріанну й рабину
Ізауру
А про Мотрю і про Катерину нараз прочитав і забув

Що кумирів нових не надбав а старих розгубив
Що втомився від рішень та їхньої колегіальності
Навіть гідність свою розбудив возлюбив розлюбив
Запевняючи брата і свата

і ката

у власній лояльності

Цей народ що з дев'ятого поверху ліфтом з'їжджа на
город

Що вистоює черги на митниці альбо на мітинги
Що крім грошей не хоче ніяких уже нагород
І слухняно таврує чуже

і виконує все що намітили

Не запитуй: навіщо? для чого? куди? і чому?

Все одно не збагнеш хоч би скільки в пророки не пнися

Тож зіжмакай гординю свою і усміхнися народу цьому

Чи й самому собі

чи й нікому —

а все ж усміхнися

Усміхнися і йди

і усмішку з губи не згуби

Хай ніхто не збагне: ти сякаєшся в небо чи каєшся

Возлюби розлюби возлюби розлюби возлюби

Бо від нього

нічого подібного

не дочекаєшся

1989 р.

ТРАВНЕВА БАЛАДА

Травень, а так, помімаєте, холодно.
Так, помімаєте, все навпаки.
А за вікном починається поле
І видно за полем село Бармаки.
В час, коли бідній душі садиноко,
А поряд дорога гурчить об'їзна,
Я плащ одягаю і йду на дорогу —
А може полегшає, хто його зна...
Дорога так само, як я, неприкайна,
Дорога мене обтікає, мов каменя,
Байдужа, хоч губи собі прокуси.
Дорога мене приведе до лікарні —
В дощі рожевіють її корпуси.
В мене тут зараз ніхто не вмирає,
Так що й сумління знеболено спить.
В мене тут є санітарочка Рая,
В Раї для мене знайдеться спирт *
Підеи гуляти? Рая не проти.
Станем в садочку під деревце.
Віршів читати Рая не просить,
І дуже я вдячний Раї за це.
Рая сама говорить більше.
Каже: «Наравицця дуже міні
Американський писатель Селінжер».
Знаєш,— питає,— такого, чи ні?
Я відповім. (Не те, що подумав.)
Пахне мовчання, як шоколад.
Голдена Колфілда постать сугула
Ген у вікні однієї з палат.
Я відчуваю — підходжу до краю,
Вже й бісенята стрибають в очах.
Я обніму санітарочку Раю
Прямо в холодних і мокрих кущах.
Далі вже слів не знаходиться в мові,
Тільки — що ми молоді і живі.
Буде як острів в зеленому морі
Плащ мій, простелений на траві.
Скоро вмирати я ще не збираюсь.
Я ще існую,
бо я ще люблю

* Спирт нашатирний H_2OH . (Прим. автора)

Милу мою санітарочку Раю
І мокру — під нею — вітчизну мою.
Але коли таки прийде по мене
Баба безноса з косою в руках,
Хай би росли такі темно-зелені,
Мокрі й холодні кущі в головах...

1984 р.

СУМНІВ

Гуляє по землі людина-функція.
Гуляє, але часу не марнує.
На підвіконні червоніє фуксія,
Ну, тобто квітка теж функціонує.

Функціонує сонце в небі синьому,
Функціонують трави і дерева.
Зупинишся у бігу непосильному
І думаєш: «А може, так і треба?..

Гребти до себе правдами й неправдами,
Як Олександр Іванович Корейко.
І хай в душі якісь високі прагнення
Цвірінькають, як в клітці канарейки,

З кілочка на кілочок перестрибують,
Все імітують сум, якісь боління...
А зрештою, й вони крихти отримують.
Крихти, що зветься «докори сумління».

ПІСЕНЬКА ДЛЯ ДРУГА

В. Н.

Поїду, як з'являться грошики лиш,
За 200 км у містечко Париж,

В якому живе і чекає мене
Французький письменник Торвік Боракне.

Минають Превер, Брассанс і Гільвік,
Але не минає письменник Торвік.

Письменник Торвік — то такий чоловік —
Не втоне нігде в наш нахімовський вік.

Бо вірує твердо у зірку свою.
Чорнобиль, «Челенджер» йому — по бую!

Під вечір виходить на вулицю він.
Дівчата ридають йому навздогін.

Дівчата ридають: «Торвік! Боракне-е!
Невже він з нас жодної... не... боракне?!»

Він тихо іде, він повільно іде.
У нього й чоло ще таке молоде.

З ним поруч іде і моргає людям
Вірменський письменник Ропет Камідян.

1987 р.

СОН

На кухонці маленькій, 3×2,
Мій приятель, людина незаможна,
Вигукує образливі слова
Про всіх, про кого можна і не можна
І набакир збивається крава-,
Тка, ткани і давно уже не модна...
Неправда, в нього модний комірць
І сам він — популярний літератор.
І навіть сам він править за взірць.
Його звать Татом, а не Супостатом.

Неправда — це ще зовсім не брехня.
Неправда — це предмет купівлі й торгу.
Краватку він змінив ще того ж дня,
Широку й куцу — на вузьку і довгу.
Купив білетик «Спринту» навмання
І виграв «Жигулі», а може, й «Волгу»...

А може, й вогку гілочку верби
Він виграв на весняному базарі.
А може, він рідню свою любив...
— Пробачте, та про це ви вже казали.
— Пробачте, я про щось уже казав?
— Казав! казав — здовкола загукали.
— Ще й молока з губів не облизав!
— Це в мене вуса так пообмерзали...
— Та то у нього піна на губах!
Та він скажений! Кличте витинара!..
Я втік.

А роздратована юрба
Позаду розчаровано стогнала...

ЧУМАК ХОКАЙДО Згадуючи Юрка Ямайку

О як же волику-сан подібна земля до пляцка
О скільки сенсей-круторогий на пляцку тім плутанини
По сей бік курили рили по той бік аляска ляска
А поруч із хвиль і піни здіймаються хвиліпіни
Я марю тут сахаліном (хоч нащо він взагалі нам)
Та змашую вазеліном тобі чиряка за коліном

Тутейші аборигенші так дивно зовуться — «гейші»
Чорняві неначе сливи як персики злотошкірі
Та звичаї дивні тут (хоч фрухти значно дешевші) —
Стрибнувши би з котроюсь в бамбук та їй на умі
хара-кірі

Отож кружеляю тут саке з полпотівцем і
чайканшистом
Були б непогані хлопці — друзі в Широкому Лузі
Ковтнемо бува й привидиться: ідемо степом чистим
А вранці прочуняєш голову і все під тією ж Фудзі

Вже поперек горла мені рис і каламутне саке
Жуєш недоварену рибу а перед очима гречаники
(Та й на смак тее саке як твої волику сльози)
Віддав би з себе усе за добрий гранчак бурячанки

А ніч навколо азійська така таємнича й погордлива
Тільки й чекаєш що вискочить якась в кімоно мана
Крикне гортанним голосом свого хрипкого ерогліфа
Трісне п'ятою межи очі — тут мені і хана

ТІНЬ ВЕЛИКОГО КЛАСИКА

Вул. Уїльяма-Шекспіра

Напис на таблиці

На вулицю Уїльяма Шекспіра
Я дівчину недавно проводжав.
Був дощ — не дощ,

а просто мжичка сіра,
І вулиця Уїльяма Шекспіра,
Яка існує в будь-якій з держав.
Я дівчину «під локоток» держав,
І ми ішли з кінотеатру «Космос»,
Який римується з диктатором Самосою,
Якого нахиляли з Нікарагуа...
Я захопився.

Але ніч така була!..
І був індійський фільм — «Любов і помста» —
Сам по собі прекрасний привід для знайомства.
Отож ми йшли по вулиці Шекспіра,
По вулиці Уїльяма Шекспіра...
Ні, через рисочку: Уїльяма-Шекспіра.
Захоплено щось теревенив я,
Всміхалася супутниця моя,—
Її душа так пристрасно кипіла,
Бо не могла забути й не забула
Сліпучу посмішку Ріші Капура.
(А всі наші вірні, товариші,—
Ніщо супроти посмішки Ріші...)
...Отож ми йшли по вулиці Шекспіра.
По вулиці Уїльяма Шекспіра...
Так, через рисочку: Уїльяма-Шекспіра.
На вулиці нікого не було.

Точніше,

не було нікого видно.
Ви скажете, що — ніч і це не дивно,
А я скажу: отож-бо і воно...
Я відчував чийсь гострий-гострий погляд,
А власник погляду десь мусив бути поряд.
І погляд цей... супутниці моїй...
Впивався... в спинку...
Ні, не нижче — в спинку...
Мені ж вертатись на автобусну зупинку...

На дірку сімейну

поставить ВІН латку,
ВІН — добрий маяк у безшлюбному морі —
Це ж ВІН поєднав Миколу й Наталку,
А також Челентано і Клавдію Морі.

Баба листа написала в редакцію:
«Людоньки добрі! Я втратила діда!
Я відчуваю — вчинила цю акцію
Лолобригіда, тьху, сука фригідна!!!»
Та ні редакція,

ані дирекція
Не значить, чи є у діда...

— інфекція.

І лиш Пан Василь,
Якщо докладе зусиль,
Наверне вам діда на лоно,
Якщо воно ще не схололо!
(Даруйте високий стиль)
Тож Пан перетрушує,

перериває

Шлюбні перини,

циновки і рядна,

І таким чином далі триває
Його діяльність, така порядна.
Щастя приходить і швидко минає,
Сила приходить

на зміну безсиллю.

Наче рефрен, в телефоні лунає:

— Пане Василю!

— Пане Василю!!!

— Доброго ранку, Пане Василю!

— Просили батько, мати просили!

— Знову весілля! Знову весілля!..

Немає сили... Немає сили...

— Доброго ранку, Пане Василю!

Знаємо, праця ваша важка...

Ми б вас іще про одне попросили —

В нас підростає менша дочка...

ТРИ ПІСЕНЬКИ АМЕРИКАНСЬКОГО СОЛДАТА

I. РЕКВІЄМ-СКОРОМОВКА

Усі сентименти розміряно на сантиметри.
Останні моменти ковтає ріка Сакраменто.
Стоїть наді мною розкошлана Санта-Муерта
З косою брудною в кістлявій руці диригента.
А десь імпотенти свої реєструють патенти.
Голодні студенти кричать, що вони — дисиденти.
І вилупки ночі — бліді, жовтороті вампірики
Примружують очі в сліпучому сьайві емпірики...
Крізь морок і темінь понуро крокують солдати.
Одні з них — мов кремінь, а інші —

прозоро слюдати.

Хто скаже: це користь чи вада, коли слюдянієш,
Коли з тебе пада бравада, коли людянієш?
Спіткнешся об кістку на мертвому лоні Деметри
І вже сантиметри
Розмірюєш на міліметри...

II. ЗАСТІЛЬНИЙ АПОКАЛІПСИС

Дві кружки кип'ятку — дві пачки чаю...
Я день і вік грядущий провіщаю
І перед тим, як в забуття відчалу,
Я вперше і востаннє вам прощаю!..
Я вам прощаю все, що ви зробили,
Усі дерева, які ви зрубали,
Розтоптану стеблинку молочаю
Я вам прощаю!
Не співчуваю і не захищаю,
А лиш прощаю!
І як найвищу стадію печалю
Я вам себерозтопаність прощаю!..
Я став порожнім, диким, без'язиким.
В моїй душі стримить
Кілок осиковий
І замість слова, щирого, наївного,
На язиці — сніжинка кодеїнова...

III. ДЕМБЕЛЬСЬКЕ

Ой, орали хлопці ниву...

Гляну на тебе,
Згвалтую очима,
Буркну під носа
Півжартома:
«Заплати ж мені, дівчино,
Що я ходив дарма...»

В лісі осінньому серцем спочину.
Стовбури й небо — листя нема.
Заплати ж мені, ліщино,
Що я ходив дарма...

Форма солдатська мені не по чину,
Хоч і погонів на ній вже чортма.
Заплати ж мені, батьківщино,
Що я ходив дарма!

Що це ти, хлопче,
Борги збираєш?
Пригорщу листя
Дасть тобі сад.

Сам собі платиш,
Сам собі граєш,
Сам собі плачеш,
Сам собі сам.

Сам собі граю.
Сам собі плачу.
Сам собі сам.
Сам собі сам...

МАЛЕНЬКА П'ЕСА ПРО ЗРАДУ ДЛЯ ОДНІЄЇ АКТРИСИ

О. Рдчк.

ПРАВО ПЕРШОЇ ПОСТАНОВКИ НАЛЕЖИТЬ УКРАЇНСЬКОМУ
ТЕАТРОВІ-СТУДІЇ «БУДЬМО!»
П. К. СЕРГІЯ ПРОСКУРНІ.

Дія перша

Біла кімната, по діагоналі повернута до глядача, тобто замість т. зв. «невидимої четвертої стіни» невидимими являються 3 і 4 стіни. У двох реальних стінах — двері і вікно. Мінімум меблів: ліжко, стіл, стілець, шапка на одяг. Телефон на тумбочці. На столі — магнітофон.

У цій кімнатці живе ОНА — з наголосом на першому складі, дівчина років 23-х. Ось і вона сама — котиться у своєму інвалідному кріселку, до пояса вкрита пледом, у якійсь світленькій блузі. Робить це вона доволі вправно, рухи чіткі, без ознак жодної анемії, от тільки що — у кріселку. Воно ж, це кріселко, — ладне, зручне, компактне. Але краще б, звичайно, без нього.

ОНА якраз котиться від ліжка до столу. Зупиняється, спершу ніби хоче ввімкнути магнітофона, але передумує. Потім піднімає край скатертини, дивиться під неї, щось навіть торкає там рукою. Опускає обрус. Розвертається, від'їздить від столу, прямує до вікна. Під'їздить до нього трохи боком, лишаючись до нас у 3/4 фас, відчиняє вікно. Вриваються звуки вулиці: нерозбірлива людська мова, рух транспорту, ще якісь гуки.

ОНА (*видивляючись когось за вікном*): Тьютю Хоно!.. Тьютю Хоно-о-о! Добридень! Та ходіть же сюди, ближче. Всеодно вже всі пішли до роботи, скінчилася ваша торгівля ранкова. До обіду вже нікого не буде... Ну, ще раз — доброго здоров'я, тьютю Хоночко-о! Ще лишилася у вас для мене заморочечка? Одна, маленька порційка... А підливка у вас яка до неї? Жучинка? Павучинка? Тарганівочка? Ну давайте з павучинкою, скільки вона у вас коштує? П'ятнадцять? Ого!.. Ще ж минулого тижня була за дванадцять-тринадцять... Ну добре, давайте!.. (*Відривається від вікна, стрімко під'їздить до столу, сягає під скатерку, туди, куди ото недавно зазірала, дістає якісь банкноти, відраховує потрібну кількість і, затиснувши їх у долоні,*

котиться до вікна. Подавши гроші у вікно, отримує звідти порцію заморочки з павучинкою, яку потроху, смакуючи, починає їсти.) Сма-ачно!.. Тільки порції тепер якісь маленькі стали. Ще у школі, пам'ятаю, як купиш, було то і всіх подруг пригостиш, і сама не доїсиш іще, викинеш на денці... А може то так здається... В дитинстві все великим здавалося... Може... А взагалі, що нового, тьотю Хоно? Ну, як це — нічого?.. Мусять же бути у вас хоч якісь та новини. У мене? От у мене і справді нічого, що тут може статися, в цих чотирьох стінах... Пенсію оце сьогодні принесли, темно-сіру, персональну, то оце я за неї бенкетую. Так, персональна. Не так вже й багато... Ой, все ви знати хочете. Вісімсот п'ятдесят чистими, без податку. Хіба це гроші у наш час? Ні, я ще маю стипендію від світло-сірих, я ж в університеті буцімто вчуся ще. (Гірко всміхається). Та смішно сказати — аж чотиреста... Ну, так-сяк перебиваюся. (Смакує заморочку, відкусюючи маленькими шматочками.) М-м-м-м... Та ні, чому нудно? Не нудно. Та те, що й зараз поробляю — сиджу біля вікна та на Чорну площу дивлюся. Ну, так, на Сіру тобто, тільки ж так ніхто не каже, всеодно всі кажуть — Чорна, скільки то часу вже пройшло, як її перейменували, з півроку? Так зразу людей не переучиш... А пам'ятаєте, тьотю Хоно, ті часи, ну певно, що пам'ятаєте, у вас більшість життя у ті часи проходила... Це я ще мала була, і то... Одного разу у нас у школі хлопець один, як усі співали «Ми йдемо у чорні далі!», узяв та й заспівав «у сірі далі». Ой, що йому за те було-о! І з чорненьт його виключили, і в спецшколу запроторили, і з батьками розібралися. Отакий ідіотизм... Ні, ну зараз це все ніби минулось потроху. Але ще як роки два-три тому перші мітинги проти влади чорних проходили, пам'ятаєте? Як на тих мітингах перші сірі прапори з'явилися — що то було!.. Це вже зараз всі неначе звикли і до сірих, і до мітингів. Тут, на площі, вони майже щодня. І чорні часом збираються, але їх мало, самі закоренілі. А переважно темно-сірі. А вчора був мітинг-протест есесему — світло-сірої молоді. Той хлопець, що я шено про нього розказала, мій однокласник колишній, зараз один з їхніх провідників. Я у вікно дивилася, крикнути навіть хотіла, але хіба докричися через те ревисько...

Ні, ви щось не так думаєте. Ні, з ним у мене нічого не було, я його так і не бачила майже після того, як його перевели у спецшколу. А, ні, то другий мене проважав, інший... Так-так, чорнявий такий, високий. Але то зовсім інший, тьоть Хоно, теж мій однокласник і по університету потім однокурсник. Так, і він теж зараз у світло-сірій молоді, правильно. І значок носить, і сорочку світло-сіру. Ач, як ви все запам'ятали... Ні, чому покинув? Ми й тепер зустрічаємося. Він сюди, до мене заходить... Заходив... Зараз оце пару тижнів, правда, вже не був, але дзвонив по телефону, пояснив, що має там, у тому своєму есесемі, справ багато. А чого б то я мала йому не вірити? Який йому сенс мені брехати?.. Якби він захотів мене залишити, то так і сказав би. Що я, його втримаю? У нас із ним стосунки на засадах повної довіри. *(Пауза, ОНА слухає співрозмовницю за вікном)*. Ну й мало, що ви бачили. Я навіть знаю, про кого ви говорите. Це Мона, Монка, теж однокурсниця наша, висока така, довгонога, чорнява і з очима великими, правда? Ну, оце вона... То що ж, він вже не може і з дівчиною по вулиці пройти?.. Тим більше, що вони обоє активісти своєї факультетської філії есесему... А ви зразу бозна-що й думаєте собі. Ні... А я от собі думаю — купити у вас ще одну порційку, маленьку, без підливки взагалі, за десяточку зробите спеціально для мене, тьотю Хоно? Зараз, вже даю. *(Котиться до столу, дістає з-під скатертини десятку, подає її у вікно, а звідтам отримує крихітну порцію заморочки.)* О, дякую, тьоть Хоночко. *(Смакуючи, починає їсти.)* Так, ми ще зі школи знаємося. Між нами завжди якась вічна боротьба була, суперництво. Троє кращих учнів у класі — він, я і Монка. На чорну річницю завжди грамоти похвальні. На весь наш випуск три чорні атестати — йому, мені і Монці. Так, ну тоді ж усі були і в чорненнях, і у чорній молоді. Та ж нас ніхто і не питав, тьоть Хоно, хочемо ми, чи ні! Так гуртом і записували. Е, що ви мені про свою молодість будете згадувати, для вас то ще дійсно святими були ті чорні ідеали. А в нас хіба вже вірив у них хоч хтось?.. Та певно, що ні! Єдине, задля чого прагнули здобути чорний атестат — це вступ до університету. Ну, певно, що так. Всі випускники нашого року де? — на виробництві. Тільки ми троє і вчимося. *(Згадавши свій*

стан, замислюється.) Зараз вже двоє, щоправда... А він, тьоть Хоно, він з нас усіх — най-най-най... Наймудріший, найталановитіший і взагалі. Бо я то, даруйте, задницею брала, сидінням. Часом і до третьої, і до четвертої ночі спіпакуєш над тими книжками, вранці йдеш на уроки, як ватяна. У Монки там тато... ну, ви самі розумієте, де... *(Робить багатозначний жест.)* А він — ще з перших класів, пам'ятаю, — на льоту все схоплював! На будь-яке запитання завжди міг відповісти. Всі контрольні лускав, як горішки... Ну, голова така у хлопця!.. І дуже чесний був завжди — ні списати в нього, ні підглянути — ані й не думай. І не підкаже ніколи. І зараз теж, у тому своєму есесемі — не останній же ж чоловік — голова факультетської філії, — а ні на які відпочинкові симпозиуми, ні на які розважальні конференції молодіжні — все тільки законним шляхом вибрані делегати. Отакий він...

Де, в тих?.. Та ні, тьоть Хоно, занадто він чесний для того... Ну, вони ж скрізь були. В кожній школі сидів поряд з директорським кабінетом піддорадник, або й цілий дорадник. А в університеті ще недавно та-аке робилося... Ні, ну ви ж знаєте, вони зараз мовби-то прийняли присягу вірності. Вони ж не можуть її зламати. А він? Та напевно, що ж викликали на співбесіди. А кого тоді не викликали? *(Замислюється.)* Тьоть Хоно, тьотю Хоночко... Можна вас про дещо попросити?.. Ну, бачте, ви вже й самі здогадалися. То збігаєте? Ну, скільки... Я дам вам двісті, а ви всю решту, всю здачу залишите собі. Так, я знаю, теж подорожчало, але за сто сімдесят—сто вісімдесят ще ж напевно можна купити найдешевшого. Добре? Згода?.. Ну, тьоть Хоночко, і що б я без вас робила б... *(Радісно і швидко їде до столу, виймає звітти, з-під скатерки, пару крупніших банкнотів і передає їх у вікно.)* Ну, я тут на вас чекатиму, тьоть Хоно. Тільки ж ви швиденько давайте... *(Замовкає, проводить поглядом когось там, за вікном, якийсь час мовчки дивиться на плочу.)* О, збираються. Знову мітинг. Ой, а як потемніли прапори у темно-сірих. Майже чорні... І у світло-сірих теж. Майже темно-сірі. Проти чого ж це вони сьогодні виступатимуть? Напевно, знову проти мольви. Вони проти неї виступають, а її всеодно будують. Мольвісти, мольвознавці в усіх газетах їм торочать, що вибух Південної мольви — чиста випадковість, що

мольви якщо й вибухають, то не частіше, як раз на сто тисяч років... А вони всеодно виступають... проти... Ну, і їх теж потрібно розуміти. Треба ж виступати... проти... ну хоч чогось проти... *(Раптово втративши інтерес до мітингу, під'їздить до столу, вмикає магнітофона, лише цього разу він працює, як радіоприймач.*

Голос диктора. сповіщає: А зараз передаємо останні новини. Блок так званої «чорної меншості» верхньої палати Народної наради надіслав Президентові пакет вимог та пропозицій стосовно рішучого і безповоротного оздоровлення економіки, подолання гіперметаінфляції та розбалансованості наказової й виконавчої дисципліни. Під заявою, що закликає Президента до рішучості та твердості у проведенні жорстокої господарчо-економічної лінії, поставили свої підписи делегати Чорник і Чорненко, депутати Чорнієв і Чорняк, сенатори Чорний, Чорнецький, Чорнющий, Чорнильний, Чорневич і Чорнер.

Голос другого диктора: Триває переселення мешканців південних районів Маратарської області до сусідніх Тарамарської та Раматарської областей. Трудящі Тарамарщини наче рідних приймають переселенців з ураженої вибухом Південної мольви дільниці. Триває збір коштів на відбудову ушкодженої вибухом секції дванадцятого терміналу Південної мольви. На сьогоднішній день зібрано вже понад...

(ОНА вимикає транзистора, трохи посидівши в задумі, котить до вікна.)

ОНА. Ну, де ж вона?.. О, йде нарешті!.. Тьоть Хоно! Ой, а що таке? Давайте, давайте швиденько... *(Нетерпляче тягне руку за вікно.)* Що? Оце тобі маєш... Та що ви кажете? Ну, так. Ну, так, звичайно через мене, тут нічим крити... Тьоть Хоночко! Але я думаю, це просто якийсь бовдур вас налякав. І ніякий він не дорадник. Чого б це дорадникові там ошиватися, у нього що, справ важливіших немає? А по-друге, дорадник — якби то був справді дорадник, — він би до вас і не підходив, він би тільки свиснув, і збіглося б з десяток виконавців, і миттю вони і вас підмели б, і продавця того також... А це вас по простоті вашій... То скільки ви кажете, йому дали? П'ятдесят? Все, що лишалося? Ще й своїх доклали? *(На мить замислюється.)* Ну добре, тьоть Хоно, зараз я віддам вам ту п'ятдесятку. *(Неохоче під'їздить до столу, з-під скатертини вибирає*

купюру і з нею знову їде до вікна.) Ось, візьміть, тьоть Хоночко, і простіть мене, що на таку пригоду вас послала!.. А тепер давайте, ну давайте ж швиденько! *(Нетерпляче сягає рукою за вікно і нарешті отримує звідтам якусь пляшину з рідиною кольору чаю середньої міцності.)* Ой, дякую, тьоть Хоно, ще раз і дуже-дуже-дуже!.. Ну, ви ж приходьте сюди по-полудні, може, яка торгівля хоч надвечір буде. Та й мені трохи душу розрадите. Добре, тьоть Хоно? Ну, па-па...

(ОНА притискає пляшку до грудей, сидить у кріселку, легенько поколискуючи її, наче дитину. Потім кладе її собі на коліна, притримує однією рукою, другою причиняє вікно. Обережно під'їздить до тумбочки з телефоном. Відчиняє тумбочку, виймає звідти невеличку чарочку. Відкорковує пляшку. Наливає повну чарку і залпом випиває. Буквально слідом, майже без паузи шле другу чарку. Знеможено відкидається у кріселку, тримаючи чарку і пляшку, як найбільше коштовність. Кілька хвилин сидить без руху. Врешті, стрепенувшись, ставить чарку і пляшку в тумбочку, зачиняє її. Виїздить на середину кімнати. Її рухи знову чіткі і впевнені. Наближається до столу, клацає на пуск магнітофона. Лунає народна пісня «Горіла сосна, палала». Рухаючись вже наче аж у ритмі пісні, підкочує кріселко до шафи, відчиняє дверцята і з шафи дістає білий шлюбний вельон. Дивлячись на себе у дзеркало на внутрішній стороні дверцят шафи, накладає вельона собі на голову. Зачиняє шафу, від'їздить від неї на середину кімнати. І починає танцювати у своєму кріселку. Страшно танцює. Гарно танцює. Страшно гарно танцює.)

КІНЕЦЬ ПЕРШОЇ ДІЇ.

Дія друга

Та сама кімната. Може тільки мить тому ОНА ще танцювала у своєму кріселку. Та зараз пісня закінчилась, і ОНА вимикає магнітофона. Трохи засапалась. Втирає рукою обличчя, знімає вельона і ховає його до шафи. Поправляє волосся. Замислюється. Але це її замислення легке, бо під кіром. Затим вона ще якусь хвилину без певної мети переміщається по кімнаті, врешті знову під'їздить до вікна, відчинає його, визирає.

ОНА. О, тьоть Хоно, ви вже знову тут? Так швидко? Я що робила? Так, музику слухала. Що, аж сюди чутно було? Невже? Я й не думала, що то так сильно буде. Що? Та ні, як би я це танцювала... Я тільки в ліжку і у цьому своєму кріселку й живу. Так. Ні, не встаю, зовсім не встаю. Ну певно, що несолодко. А що поробиш. Ну, лікар сказав, що ніколи, що вже аж до самої... аж до самого... ну, назавжди, одним словом. Ну, отак. Ой, тьоть Хоно, ви про таке питаєте. Ну, як я вам розкажу. Тяжко це мені. Скільки це вже?.. *(Замислюється, пригадує.)* Ну, більш як півроку тому, бо чотири місяці, як мене зі шпиталю виписали і два з половиною місяці я там, у тому шпиталі провалялася. Так, вже чимало часу... минуло...

Це тоді було, тьоть Хоно, як проходили найперші демонстрації проти мольви. Це одразу, як вона вибухла, буквально у наступні дні. Есесем тоді ще не був дозволений, але ми вже тоді всі собі сірі сорочки пошили... Гм... Ну, це зараз мені смішно, після всього. А тоді ми так серйозно це сприймали, ставилися, як до... Ну то й це... Я собі, пригадую, таку ще широку вшила, і не заправляла в брюки чи в спідницю, так навипуск і носила... Ось... І була в нас маніфестація прямо в університеті, на подвір'ї. Есесемівці тоді вирішили всіх до неї залучити, і симпатиків своїх, і несвідомих всяких... Ну, а щоб якось на них подіяти — це якраз він мені порадив — я стала на брамі, ви ж знаєте ті ворота, що на університетському подвір'ї, гарні такі, ковані, візерунчасті... Тож він попросив мене, і я, коли вже всі зібралися у подвір'ї... я ворота закрила... ну, тобто дві половинки стулила, а замка в нас же не було, замок же в сторожа, — то він мені дав поліційні наручники, і я ними, одним браслетом, і замкнула ворота. А другим себе до них прикувала... За руку. *(Она часто зупиняється, видно їй нелегко дається ця розповідь.)* Ось... І йде цей мітинг, світло-сірі промови говорять... А хтось, ну, мабуть, з університету, може, й ректор сам — хтось поліцію викликав. Я тільки озирнутися встигла, — з вулиці в'їздять два чорні бронеходи. І прямо на браму, не зупиняючись... Ну а брама — на мене, ясна річ... І вони мене... під брамою... ну, придавлену, ви розумієте? — і штовхали так мене через все подвір'я, метрів певно з п'ятдесят... Ні, що ви, це мені потім розповіли ті, що там були. А я

свідомість втратила, майже одразу, як на мене брама впала... Ну а отямилась лише за кілька тижнів у шпиталі. І то не одразу... потроху до тями приходила... уривками. Ой, який то жах, тьоть Хоно, як усе тіло боліло... Бр-р-р... *(Пересмикує плечима.)* Всіх тоді, звичайно, розігнали, а мене до шпиталю завезли. Так... Лікарі казали — ще дивно, що взагалі живою залишилася... Та досить, тьоть Хоно, не можу я про це більше згадувати. Досить... *(Похнюплено сидить у кріслі, звисивши голову на груди. Раптом дзвонить телефон на тумбочці.)* Ой, даруйте, тьотю Хоно, хтось до мене телефонує!.. *(Швиденько причиняє вікно, під'їздить до телефону.)* Ало! Я слухаю! Хто це? *(Миттю змінює тон на сухий і холодний, навіть на обличчі міняється теж.)* А, це ти? І чого тобі? Ну, якщо є про що, то чого б не поговорити... *(Пауза.)* Так... Так... Ну, це ти так гадаєш... Ну... Угу... Умгу... Так. Все. Все! Досить! А тепер послухай ти мене! Чуєш?! Зараз я тобі хочу сказати! Слухай і не перебивай! Ти завжди від мене підживлялася, ти ще в школі присмокталася до мене! І звідтоді сидиш на мені, паразитуєш!.. Домашню списати, контрольну скатати, лабораторну здерти! Чи ти бодай на один іспит ішла без моїх шпаргалок? І не тільки у школі, не тільки в науці — у всьому! Коли на першому курсі ми їздили до лісу, і я маленький букетик жумжини приколола собі на куртку, ти одразу ж зробила і собі те саме. Ще й в університет наступного дня з ним прийшла! А всі дивуються, кайфують — ах ця Мона, ах ця Моночка, який смак, яка фантазія! А це мій смак, і це моя фантазія!.. Коли я почала палити, то ти теж не забарилася. І не якусь іншу марку, а теж «Фільборо»! А тоді я, одного разу, ми сиділи в кав'ярні утрюх, ти мусиш пам'ятати,— тож я одного разу діставала сигарету з пачки, а вона була остання, ще й надламана. І я відірвала фільтр і викинула. І палила її так, без фільтру. А через хвилину ти дістала з сумочки пачку — і теж відщипнула фільтр і запалила сигарету. Що, скажеш — ні? А мені стало смішно — яка ти убога, як то ти нічого не можеш придумати сама. Я пила мепс без цукру — і ти пила мепс без цукру. Я гризла трик — і ти гризла трик. Одного разу в розмові я випадково згадала, що сплю дома без подушки, не люблю під головою підвищення. І я певна, що з наступної ночі ти теж спала без подушки!

Ти крада в мене все — мої фасони, мої смаки, мої вирази, мій стиль життя.

І зараз я скажу тобі найголовніше! Я скажу тобі, навіщо ти це робила! Ти збиралась тим самим украсти у мене його! Але не думай, ніби це тобі вдалося!.. *(Замовкає, схлипує, кладе слухавку на важіль. Безтямно сидить біля тумбочки. За кілька секунд телефон дзвонить знову.)* Ой, ну що ж це таке? *(Знімає слухавку.)* Ну. Чого ти ще хочеш? Ну, кажи... *(Слухає співрозмовницю в телефоні.)* Ти брешеш! Я тобі не вірю!!! *(Майже на межі ридання.)* Ти брешеш, Монко, брешеш! Я не вірю тобі! Я не повірю, доки він сам не скаже мені цього!.. Сука ти, Монко!.. *(Кидає слухавку. Зіщулювшись у кріслі, затуляє обличчя руками і в цій позі сидить якийсь довгий час — себто кілька хвилин. Знову дзвонить телефон. Бере слухавку ніби спростоння — мляво, неохоче.)*

Слухаю. Так, це я. Так. Впізнала, чому ні?.. В мене? Все нормально. Все потроху-поволеньки... А ти як? Ага... Ну, зрозуміло... А ти оце до мене зараз подзвонив — це ти сам надумався, чи Монка порадила?.. Якщо питаю, значить, хочу знати. Маю на це підстави. Телефонувала вона до мене. Ось недавно, кілька хвилин тому... Що казала? Різне казала... Ну, ти ж знаєш, як ми з нею... І сказала, між іншим, що тоді, коли... коли наш отой мітинг розганяли, коли мене ото... брамою придавило... сказала, чуєш? — що це ти тоді поліцію викликав!.. *(Пауза.)* Так. Так, я тебе добре чую і уважно слухаю!.. Так, я знаю, боротьба не буває без жертв і без крові!.. *(Знову майже істеричним, ридаючим тоном.)* Так, жертви і пролита кров зміцнюють наші лави! Ваші лави, чуєш?! Ти довго думав, ти добре зважував, перш ніж так ненав'язливо дав мені наручники і запропонував заблокувати ворота... Це мусила зробити саме я... Так, так, в боротьбі не буває без жертв... А чи ти знаєш, що коли мене привезли до шпиталю, то перш ніж почати збирати мене по шматочках, по клаптиках, вони, лікарі, вийняли з мене... точніше, воно вже само вийшло з мене... те, що мало... називатися... моєю дитиною... Нашою дитиною, любий... Так... це все було дарма — і моя тодішня щоденна нудота, і широка сіра сорочка на випуск, яку я собі пошила. Ти ще сміявся — навіщо такий балахон? Ти справді нічого не знав? Ти справді

ні про що не здогадувався, чи ти лише так майстерно вдавав незнайка?.. Бо я вже зараз і не розберуся... Що? Навіщо? Навіщо — сюди, до мене? Що ти хочеш мені пояснити? Що ти можеш мені пояснити? Що? Ну...

Видно, що розмова урвалася з тамтого боку. Трохи потримавши слухавку перед обличчям, ОНА повільно кладе її на апарат. Сидить мовчки, зосереджено, спокійно, поклавши руки на коліна. Знову лунає телефонний дзвінок. Знімає слухавку швидко.

ОНА. Слухаю! Так! Так, це я, пане дораднику! Пане старший дораднику!.. Так. Так точно. Згідно ваших вказівок, пане старший дораднику. Все так. Очевидно, зараз буде у мене, пане старший дораднику! Так. Так точно! Слухаюсь, пане старший дораднику. Буде виконано, пане старший дораднику! Дякую, пане старший дораднику! *(Точним, чітким рухом кладе трубку на телефон. Виїздить на середину кімнати. Відкидає пледа з колін. Там, під пледом, на ній тільки трусики. Встає з крісла. Розминає ноги, бо ж напевно затекли. Підходить до шафи. Стягає блузку через голову. Кладе її до шафи, а натомість виймає темне плаття і колготи. Непостішно, акуратно одягає їх на себе. З якоїсь нижньої шухляди дістає туфлі на високому каблучі. Якраз, коли вступає у них, в двері хтось дзвонить. Два короткі дзвінки.)*

ОНА. Хвилинку! Прошу зачекати!.. *(Причиняє двері до шафи. Спокійно сідає у крісло, вмощується зручніше, затуляє ноги пледом. Всім кріслом, всім корпусом розвертається обличчям до дверей. У них знову дзвонять.)*

ОНА. Так! Відчинено! Прошу, заходьте!..
ЗАВІСА.

Листопад 1992 р., Ірпінь-Рівне-Ірпінь.

Віктор НЕБОРАК

ДОПОВНЕНА БІОГРАФІЯ

1. Шлягери
2. Сонетарій
3. Не біографія
4. Промовляння та листи
5. Сфальсифікована біографія
6. Два есеї
7. Трохи "балаканини" з роману
«Пан Базьо та решта»

БУБОН

(Сонет, виголошений Літаючою Головою)

— Малюйте БАБУ голу БУ
гуБАми дивиться доБА
БУ дифірамБАм БУ таБУ
вам зуби вставить БУБАБУ
росте поезія в горБА
в горбі з грошима боротьБА
та Бунтом БУ-де БУБАБУ
від азБУк голова слаБА
гуБАми виБУхає БАрд
чим світ сичить — кричить театр
зіграєш вірш якого варт
потрапиш в рай (чи на монмартр)
БУ смерті і безсмертю БУ
і БУ і БА і БУБАБУ

ВОНА ПІДНІМАЄТЬСЯ, ЯК ГОЛОВА,
відрубана голова волоцюги.
Вона промовляє уперше, і вдруге,
і втретє свої потойбічні слова:
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Над юрмищем площі нависло навскіс
її всевидюще летюче бароко.
Кров гусне в повітрі, розчахнутий зріз
тінь відкидає, важку і глибоку:
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Сокира невидима в місто ввійшла,
стягнули з помостів тіла безголові,
роззяви напились дешевої крові,
та зішкребе слід іржавий з чола
ПРИВИД ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Жереш мелодрами телевізійні?
Ти розглядаєш драконів за склом!
Стіну тобі проламає чолом
ожила куля з Оркестру Фелліні —
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА!
Запам'ятай, не сховатись ніде!
Площа приходить у схови, площа!
Бруківку темну свято полоще
і в Реберітаційне небо гряде
МАСКА — ЛІТАЮЧА ГОЛОВА
Я ЛІТАЮЧА ГОЛОВА
Я ГО ЛОВА ЛІТА
ЮЧА ГОЛО ВАЯ
ЧАГОЛО Ю АЯ
АО А О

МОНОЛОГ З ПСЯЧОГО ПРИВОДУ

Тіло покійного знайшли у рові
посеред подвір'я, завішаним на ланцюгу,
і закопали за городом

Джувльбарс повісився — самовбивця-пес!
Душу Джувльбарса поженуть з небес.
Там йому скажуть: «Не здох як слід!»
Там його підважать під хвіст і під...

Джувльбарс повісився на цепу вночі.
Справжнє кіно ноцне — щурі глядачі
і зітхання, і залицання,
і завивання, і злягання!

Джувльбарс повісився! Чуєте? — ви!
Ви читаєте «Листя трави»?
Маркеса? Борхеса? Гессе? «І цзін»? А?
Джувльбарс повісився! Ось переміна!

Ти звешся поетом,
а він — собакою.
Тебе вірш гризе,
а його — ланцюг.
Ти станеш колись професійним писакою,
а Джувльбарс вибрав не м'ясо, а дух!

Скільки можна на місяць брехати?
Скільки можна чекати зарплати?
Скільки можна зади ваші дерти?
Вічно?
До смерти!
Що за професія шизофренічна —
вік сторожити курей і кіз
і посилати їх на заріз?

Пронизує землю і небеса
Сузір'я Пса!

ПРИЧИННА

ти йдеш одна між лілій
сорочки но сиш білі
малюєш очі де
ревам
ти королева де
білів

коли заходиш у храми
за ними валяться брами
вони шкребуть пазу рами
дебіли на ве сіллі

ти королева де
білів
температура плюс сорок
не приведи мій Боже
в її горя че ложе

спадає в ду ші морок
густе вино га ряче
а короле ва плаче
над рилом по ро сячим

ти королева де
білів
ти-ди-ка-ко ролева
танцюємо в по вітрі
Я МОЖУ ПО-ВТО-РИТИ
ти королева де
білів

ПІСЕНЬКА ПРО ПАНА БАЗЯ

він дух святий міщанських стін
він вічний жид і вічний тлін
він порох зоряних країн
він позашлюбний царський син — пан базьо

у лондоні крульова є
в парижі сиві шансонье
у львові базьо пиво п'є
за щастя наше і своє — гей базьо!

астролог він і кулінар
алхімік любовців і чвар
у нього на плечі ікар
гостей перекривляє — кар-р-р — гер базьо

приходять принци і прості
приходять шльондри і святі
що втратили путі в житті
кладуть на тацю золоті — чорт базьо

він паладин і муедзин
він медіум число один
він опівнічний рип драбин
він вічний гриб він бог тварин

пан базьо! гей базьо! гер базьо! чорт базьо!

дівчат несе в обіймах сон
їх королі ведуть на трон
їх тягнуть розбишаки в схрон
їм відьми в сон женуть ворон

а парубки до базя йдуть
і душі базю продають
горілку п'ють і посуд б'ють
і мчать в небесну каламуть

всі душі в чорний фоліант
той мільйонер той аспірант
той терорист примчався з анд
і ще дантист і грант-гігант

приходьте панни золоті
приходьте шльондри і святі
пан базьо вкаже вам путі
на тацю сипте золоті!..

оркестра марша вшквар тепер
бо одружився мільйонер
бо аспірант в устах венер
бо грант-гігант з любові вмер

пан базьо... гей базьо... гер базьо... чорт базьо...

ПІСЕНЬКА ПРО ЛЯЛЮ-БО

1

Ляля-Бо
вибирає любо
проповідує любе
і кохає Лі Бо

лю бо лю
болюболюбою
бо
голова в Лялі-Бо —
українська

2

Ляля-Бо
зранку йде на робо
дмухає у трубу
і веде за собо
юр-бу-бу

бубу-юр-бубу
юрбу

бо труба в Лялі-Бо —
українська

3

В Лялі-Бо
є права і обо
і великі цабе
і маленькі бобо
цоб-цабе
цяця-киця-миця-бе

бо мета в Лялі-Бо —
українська

Ляля-Бо
хоче повну свобо
і летіти за об
рій зірок безтурбо
тно-на-дно
доно уно і вино

бо душа в Лялі-Бо —
українська

.....
ноги в неї — бу-бу
дупця в неї — оббо
спинка в неї — біє
а животик — бооб
циці в неї — иць-иць
а голова — БА!!!

.....
— УКРАЇНСЬКА!!!

ЛАПАННЯ РАКІВ (Промова)

— Кравець води — проклятий соловей,
членистоногий!

вуса собі відростив!

Крам його — потопельники,

тьохкання не імуть,

для них

що клешні, що ножиці — все одно,

ВСЬО ЄДИНО!

«Гранд-опера» у череві. Черви ревуть «біс!»!

Кравець води! есесман! штандартенфюрер! —

душу впускає в лілію — раб обов'язку —

рак —

сарака небезталанна — не, бо таки «не без'» —

небес, Боже, збав, бо ....раче!

Храм і хрін!

Фундамент і ДУ ФУ!

Пиво і право!

Рак і рука!

Обрисом у блакиті —

рухлива темрява.

Вмикай свій колір!

Мітингуй! Обурюйся! Задкуй!

Застосовуй тактику!

Перекроюй окріп! Сип скаргами!

Потрушуй клешнею!

Ближнього собою насить!

Сій свій смак!

ПРОХІД ВУЛИЦЕЮ АКАДЕМІЧНОЮ (Версія 1983 року)

По Академічній,
усіма помічені,
віті ми і юри ми —
шпацеруємо.

А назустріч — з голочки —
галечки та олечки
з личками мальованими:
не знайомі ми.

Як люблю я погляди
у юрбі знаходити,
юні, іронічні,
на Академічній.

Варяться тут моди,
джинси свідчать — хто ти,
дудочки, банани
володіють нами.

А під «Шоколадний»
підвалюють лади,
форди і фіати
(фіри і фіакри).

Джентельмени в курточках —
налітайте, курвочки.

(Ти дивак постійний —
бачиш ти крізь стіни,
на акторах модних
затамуєш подих...)

В місці вітровому,
біля гастроному,
радяться музики —
гендлярі великі:

— Мати Івану
фендер-піано!..

— Станемо навмисне
коло «Інтуристу»!
Віті ми і юри ми —
стоїмо і куримо.

Нами вже помічена
найгарніша дівчина.
Ти, смішний до відчаю,
промовляєш ввічливо:

— Ви така чорнява,
як турецька кава...

На Академічну
небо сипле ніччю,
і говорять «па» їй
парочки й компанії.

Спорожнілі й гарні
замкнені кав'ярні...

Ми ж, напившись кави,
довго-довго-довго —
довго ще блукали.

СОНЕТАРІЙ

КАВА

Натхнення — це бармен — до ваших послуг,—
що закликає каву, як змію,
і варить бідну голову мою
в цій рідині, відтятю за непослух

турецьким ятаганом. Визнаю —
я став у чергу фацетів зарослих,
струнких цукерок і ножів дорослих...
Та я ще не прописаний в раю!

Чоколядовий рух, температура
червоних уст і божевільних бджіл.
У незнайомки погляд, як в лемура,—

аж цукор переламує навпіл.
Я ж — думкою в районі Сінгапура —
своє обличчя виляпав на стіл.

СОНЕТ 3 РУДИМ КОТОМ

По шурхоту опалому, в промінні,
примруживши очей зелений зблиск,
іде на полювання василіск
по щибети, по душі їх осінні.

Останнє соло плавиться, як віск,
і опадає, і назустріч тіні
летить — рудий хормейстр в онімінні,
та все-таки — який із хору зиск

у час, коли співає шлунок басом,
птахам дають червоні комірці.
Театр муркотить, і в паніці

тікає черга небесами й плазом.
В партері слух напружують тим часом
ті, хто ще слухачі, хоч і мерці.

СМЕРТЬ ГЕРОЯ (Комар)

Іржавий простір в комаринім тілі
сопрано стер на порох. У трубі
крихкого носа помпи вже слабі.
А кров тече крізь русла скам'янілі.

Ні палива, ні співу, ні тобі
краплини співчуття... Як на вугіллі,
несуть його мотори зіржавілі
з останніх сил свердлили слух юрбі.

Він — камікадзе, що небесні тони
на неї б кинув, як на ешелони,
і вже по смерті став би кавалер

найвищих орденів! почесні списки!
знамена! сурми! залпи! обеліски!
...якби його мій ляпас не розтер.

LOVE STORY (Мелодрама з п'яти сонетів)

1. МАРЕННЯ

Про те, хто ти така насправді,
мені відомо, але вдача
моя плебейська, наче псяча
проста душа у леопарді

чи горб у віршах Леопарді,
чи козаки у творах Панча,
чи фіга в шкірі помаранча,
чи помаранчі на більярді.

Така натура — я тремчу,
коли подумаю, та сітку
на видива твої плету,

майструю клітку золоту,
плекаю найніжнішу квітку
й молюся піхвам і мечу.

2. ПОДОРОЖ

Я знов у подорож іду
до амазонки, для початку
шепочу: «Ти — моє дівчатко...»
І лижу скупану в меду,

а пальці переходять кладку,
мов розбишаки, у саду
її принад, і я краду
ці видива собі на згадку.

Коли медовий мій язик
вона, немов цукерку, смокче,
я зависаю, наче птах,

під гупання її музик,
а подорож кінчаю конче
в її співаючих устах.

3. АУТОДАФЕ

Я інквізитор фотографій,
що подаровані в напливі
сентиментальності, звабливі
півкола бюсту — амфібрахій.

Хоча слова мої в оливі
і ймення древне, як Малахій,—
в запястя всіх твоїх анархій
загнав я цвяхи страхітливі.

Отож мій наголос, як ніж,
проходить поміж дуг і між
опуклих пагорбів і впадин —

і вогнище! — Твоє бліде
лице у попіл опаде.
...І розповзеться сотня гадин.

4. ЗЛОЧИН

*А я собі гуляю,
як рибка по Дунаю...*

Яка ти все-таки потвора
зсередини. Я розглядаю
тебе, як підліток Данаю,
на лежаку у прокурора.

«Що ви робили позавчора?» —
— Ходив тужити до Дунаю.
«Хто це така?» — Оце? Не знаю.
(Це ти, моя уяво хвора).

Я бачу знов — порожній пляж,
всі претенденти на кохання
у зборі, тягнем жереб...— Ляж!

Ніч перша шлюбна і остання
твій пурпуровий фюзеляж
несе на дно до запитання.

5. ПОКАРАННЯ

Ув'язнений сумлінням суднім,
я опускаюсь в тінь помалу,
що відкидає напоталу
це тіло спорохнілим будням.

Що довело до криміналу?
Це вузол співпадінь, присутнім
ягням, ясочкам і трутням
утішно покидати залу.

— Він був кретин, бо віршомаз.
— Вона — його нещасна жертва.
Валюта випала з конверта.

В минулім тоне Мон-Парнас.
Любов на шибениці мертва —
лямур — аморе — вас іст дас?

П'ЯНИЙ

Свій рухаючи зір, я наштовхнувся на
розміщення предметів та істот.
Їх своєрідним тлом була стіна

у кахлях прямокутних. Поворот
вбік голови захоплював юрбу
позаду. І щидив повітря рот,

як рідину. І палець тис різьбу
ключа в кишені. Й озвірілий мешт
дер плити і асфальта твердь рябу.

І виринав у римах Будапешт,
в якому ні одна душа мене
не чула й духом, як і врешті-решт

себе самого сам таки я не
впізнав і запровадив під арешт.

**МИ ЙШЛИ КРІЗЬ ЛЬВІВ.
ДОВКОЛА ПОДИХАВ**

рік дев'яносто перший. Ми собою
тунелі рили в просторі. Рукав

торкався рукава. Над головою
скульптури грудня пружили зади.
Повз нас тягли в під'їзди вбогу хвою

І черги пріли. Кнайпи ж без води
і кави охолоджувались. Кіна
америку крутили, і туди

глядацтво поринало, і коліна
шкребло затерпло, й подумки у кадр
себе вставляло, і якогось хріна

в повітрі тверднув дим ядучий «ватр»
і глухо гупав у кінотеатр.

ВБИВСТВО ОДИНАДЦЯТОЇ ГОДИНИ

Вбий цю годину. Циферблат заріс
щетиною. У простір щільно вліта
холоне бритва. Ти ввійшов у ліс

віконних рам, дверей, ти тіло літа
лишив гниттю. В помешкання картин,
в притулки слів біжи, душе неси,

і тіло волочи, і тінь, і тмин,
і хліб жери, і прощення випрошуй
в розверзнутих у безміри глибин,

смітник потуг, тремтіння пріле грошей,
готельний звіре в межах порожнеч
тугої мови, сам собі погрожуй

цим лезом смерті, сам собі переч
і червони дванадцятої меч!

ТІЛО

Воно пересувається крізь нього
свій шлях долає їжа до лайна
у ньому ліс небесного й земного

його стіна затримує скляна
його повітря чавить пожирає
глиства зсередини воно шукає дна

і простір навкруги пересуває
і чеше шкіру і смердить і йде
і смокче вітер де яка трава є

і лиже зорі і питає де
куди навіщо звідкіля і доки
що це таке яке це і т. д.

і падають його камінні кроки
в ротище неба чорне і широке

ЕТЮД ЗІ СНІГОМ

Стирає цілий ранок снігопад
малюнки вуглем на вікні — художня школа
тонких дерев, лунких дахів і слів — довкола,
парує з уст гарячий шоколад.

Так слабнуть лінії, і холодом з палат
Зимового несе, так лється Північ квола,
так дивиться останній цар Микола —
художник не вертається назад...

Але ти можеш раму, як вікно,
відкрити й зазирнути чи вступити
і випити це крижане вино,

розкласти фарби і вrostи у плити,
ввійти у душі, як рука в руно,
й криваву революцію здійснити.

МІСЬКИЙ БОГ ЕРОС

(Версія вулиці Академічної зразка 1987 року)

Почнемо з вулиці. Очиці блакитно світяться в п'їтми
м'якій фіата.

Хай буде червень. Тополиний пух торкається. Струм
вечора — повітряний
Мов камертон — дев'ята.

Сеанс останній детективу поглинає в синє світло тихі
тіні.

Прозорі риби пропливають крізь будинки, через зали,
непомітні, день тьмяніє в мерехтінні.

З пивниць середньовічних, де жарівні, кістяки,
бездонні скрині, схови джинсів, арбалети,
з мансард, що на деревах, на вершинах веж, на Місяці,
де золоті монети,

з пошарпаних вітрильників, млинів і з дирижаблів,
і вагонів, як зі снів, забутих нами,
у вечір сходять завойовниці п'янкi з рослинними
терпкими іменами.

Ти повертаєшся — зір зоряний—перлинний зблиск —
стріла пройшла.

Вона — пройшла. Вона — минулась.
Назустріч — ніч. Два джерела. Уста — пустеля. Два
плоди від погляду напнулись.

Ти обертаєшся. Парфумний слід. Овали два. І розріз
прагне втрати...

В його вершину ціляться котячі очі в глибині фіата.

Йдуть фурії зі струнними ногами.

Йдуть жриці, щойно пещені богами.

Школярки йдуть, несуть бездонні лона.

Гетери йдуть, їх пристрасть — невгамовна.

Студентки йдуть — курс перший, другий, третій.
Коханки йдуть з майбутніх інтермедій —
художниці, акторки, танцівниці —
їх лица накладаються на лица,
змішалися їх вигини і вдачі...
Зелені очі світяться. Котячі.

На площі, де лише скульптури нерухомі, бо за мить
до Слова скам'яніли,
імен бродіння, перелив рухливих форм, насіння
закипає біле.

Ті імена, як пелюстки заплющені, забуті словники рука
гортає мудра.
Вивчає імена розчинена в природі древня «Кама сутра».

Коли сплелися погляди, сповільнюється плин, коли
ім'я промовлено, забарвлюється голос:
«Трояндо, ти — Кассандра!» В синь вечірню тане
човен, попеліє лотос.

Тече світіння місячне у келихи, і кров засвічує очиці.
І місяць подивований тіла читати у летючих вікнах
вчиться.

Платівок чорні мушлі обертають в круговерті віддих
ночі.
Засмоктують музичні хвилі, руки кубляться, вал
піниться. Цей вир — уста жіночі.

Із сонячних затемнень чорних сходять джазові палкі
саксофоністи.
Їх зуби — світяться. Тіла їх — матові. Кров —
пурпурова. Шоколадний смак. Тьмяніє місто.

Сіндбадові нащадки із шовків тонких школярок
ваблять грою.
Ніч перша. Ти — Шехерезада? Чорна кава.
PANASONIC. Ось поєднуються троє.
Б'ють білі струми у твоє відкрите тіло.
Ти стогнеш. Ти ковтаєш ніч невміло.

У лабіринт кохання входять підлітки сьайливі.
Їх очі сліпнуть, срібні горла, самогубці, їх волосся —
в теплій зливі.

Магнітофони час накручують, постелі шелестять, тіла
літають в літі.
Їм ефемерні відображені дівчата пестять прутні
соковиті.

Той лабіринт — у небесах, у снах, дзвінках, очах,
алеях і під'їздах —
жіноче тіло споночіле і палке, пахке, сп'яніле тіло
міста.

Очиці жовті сфінкса, сни диявола, примружені, за
нами
чатують, душі палять, і втікають наші душі кажанами.

В кишнях темних попеліють президенти паперові.
Скипають вина. Вибухає скло. У парках — запах
крові!

Гвалтівники, коти підступні, зачалися з ножами-
пазурами.

Закохані злітають. Між деревами їх кришталеві храми.

В ОЧІКУВАННІ ОРИСІ

Долають простір не істоти,
не механізми і не звуки —
предмети, літери і ноти
над головою, наче круки.
Переповзає тінь, як шкіра,
і тихо рухається одяг.
На гіпсове лице Шекспіра
струмує опівнічний протяг.
Птахи занурились в повітря,
зависли бусли і загусли.
Перо, що загубили гуси,
тінь відкидає на подвір'я,
не падає, листів не пише
і не записує, зумисне,
елегій світлих, найніміше,—
музейним експонатом висне.

Куди ж поділася Орися?
В якому ходить лабіринті?
Замки іржею там закриті,
і шепче ніч — перетворися
у вивірку, довкола клітка,
за позолотою — узлісся
шепоче — ти перетворися
в росу, тебе сховає квітка,
у джерело перетворися,
спіши до мене, найсолодша!
Яка дорога найкоротша? —
найдовшу вибрала Орися.
Росте зелене шелестіння,
і духи дивляться на світло,
здичілі пси чатують їдло,
летять крізь очі сновидіння,
і небо обступає сонну
блукальницю і тіло ліпить,
окреслює зорею лікоть,
підводить, подає корону,
засвічує її волосся,
шле світло в вірші бідолахам,
веде її Чумацьким Шляхом,
а я молюсь — Орися! — ось я,
поглянь униз, Орися, ось я,
в очікуванні кам'янію,

мою скульптуру довелося
розбити за шизофренію.

Та знов чекання скульптор вперто
витешує магічний фалос.

Юрба жінок зчиняє галас,
і ніч — повійниця відверта —
розпродує п'яних коханців,
котрі затерпли у чеканні.

І місяць оглядає танці
нарцисів і троянд, духмяні.

КУДИ Ж ПОДІЛАСЯ ОРИСЯ?

Хто відкриває брами ночі?

Хто простирадлу — подивися —
дарує обриси жіночі?

Чий подих, мов котячий хвостик?

Пухнаста китиця торкнеться
плеча, грудей, довкола серця
опишуть коло ніжні гості —
тонкі нічні молочні пальці,
гаряча і рухлива глина.

Розлізся шепіт по панянці,
мов шкіра здерлася зміїна,
оголена і, як платівка
на середині,— не спинити.

...Наповнена водою плівка...

А в'язень вимагає — пити!..

Волосся, пещене на сонці,
по той бік сонця золотіє,
медами вимашчені вії,
ходи солодкі... охоронці...

Розпечено могильні плити.

І в'язень вимагає — ПИТИ!!!

ТРИ ЕЛЕГІЇ (Ув'язнений Дон Жуан)

* * *

Мене зима замурувала.
Мене забула королева.
Льодами вкрилися дзеркала,
органи, вітражі, дерева.
Стоять на вежах командори —
сумні скульптури і не більше.
За мурами — замерзле море,
найхолодніше, найбільше.
У ньому тонуть каравели,
перебігають перламутри.
Усіх коханців королеви
притягують тяжкі бермуди,
потвори дна, слизькі і сині...
Що бачить це холодне око,
світило металеве?.. Тіні,
що проросли крізь дно глибоке.
Воно з п'ятьми їх піднімає,
і обростає ними стеля...
Ніде коханої немає —
ні в небі, ні на дні. Пустеля.

* * *

Оркестра невидимців суне
по радіусу крижаному.
У звуки витекли парсуни —
безвусі? сиві? — невідомо.
Вібрують у партері вина,
перекидає карту подих,
перегорнулася половина
сторінок в літерах і нотах.
В меду загусли циферблати,
портрети імпресіоністів,
як сни, застигли, променисті, —
я вмю з ними розмовляти —
про себе, подумки, нечутно.
Минаю німо галерею,

бібліотеку. А за нею —
зима, де холодно і людно,
але не затишно... Минає
години коло демонічне,
немов ув'язнення довічне,
коли коханої немає.

* * *

Кінотеатри і вокзали —
в світ спроектовані екрани,
які в минуле перегнали
найкращі дні, як фільми в Канни.
Альтанки, талії і груди,
листи, які писав не Вертер.
У відповідь — мовчання Будди,
нудьги сто метрів, сексу метр.
Це фільм для мене і про мене,
рефлексія на дві години,
мистецтво світла небуденне
від сонячного світла гине.
Глядацтво впливає з візій,
тіла в квартири переносить,
вмикає світло телевізій —
нам вражень, Господи, не досить!
Продовжуються серіали.
І хто почує, що волає,
хтось десь далеко крізь вокзали:
«Ніде коханої немає».

ВОЛОССЯ

Воно — повітря у полоні
легкого кольору, опалі
на плечі тихі вертикалі,
поволі чесані і сонні,
стихія ніжності, потоки
затерплих запахів трави,
загуслі погляди і кроки
і німб довкола голови.

Воно — це лінії рухливі,
які лоскочуть перехожих
і тягнуть їх, на зграю схожих,
услід золоторунній гриві,
сплітаються, і в павутинні
томатний сік з них сонце ссе
і, як пушинки тополіні,
тіла по небу рознесе.

Воно — це водоспад покори,
розбризканий посеред ночі,
воно — зі слів, які шепоче
русалці мерехтливе море,
його торкається хвостами,
немов голубить, глибина,
його видовжують вустами
зелені джентельмени дна.

ГОЛЕНИЙ

— Підставте голови свої під лезо бритви!

Добродій-перукар — і білі голуби.
Трамвайні колії, затерпла кров, спірити.
І пінне пиво ллється на лоби!
За лезом — чиста синя смуга шкіри,
кров гусне в синє сонце черепне,
холодні пальці вовка, наче сіре
торкання шерсті, що щетину тне.

Ти — Будда. Ти — злочинець. Ти — годинник.
Ув'язнене волосся чинить бунт.
Крізь двері й шпари шкіри колір виник
майбутніх прерій, рухів та іуд.
Вперед! У світ! — видовжувати вітер,
ростити час, як волос, на вітрах,
як ірокез панкуючий, що видер,
як скальп, з Ісуса опівнічний страх.

Ці звірі із жіночими тілами
йдуть ввечері, промінні, до води —
в кордебалет, афіші і реклами
і за тобою — в ніч їх заведи!
Це буде вбивство! самогубство! помста
за чорне і червоне, та усе ж
це буде ніч солодкого знайомства,
ніч водоспадів, падаючих веж
і ніч волосся, вплетеного в килим,
у музику! у ритм! у страх! у крик!
Ти зачіску її змішав із білим
і храм покинув, наче єретик.

ДУРЕНЬ (Гра в карти)

держава тридцяти шести
дві фарби а стихій чотири
корони зачіски мундири
альтанки парки і мости
прийоми зали в позолоті
і пріма-даами силует
розпочинає вальс валет
Гермес у паперовій плоті
та вже запалено свічки
уже матроси захмеліли
і ночі тіло розпашіле
і золото тече з руки
колоду карт несе шинкар
ножі в столах а ти валете
в чиїх долонях хто ти де ти
розіб'єшся об стіл Ікар
над головами хрестовик
тче ниті гри і козир хреста
на стадіон тече фієста
між ребра цілить піка-бик
звивається тореро в танці
а піка-дор з коня летить
його виносять і в ту ж мить
затискують тремтячі пальці...
я дурень я програв усе
зимову сіль і пташку літню
у подорож навколосвітню
мене ще нині понесе

ПОЇДАННЯ ЯБЛУКА

П'ять щупалець моїх чуттів,
як змії з голови Горгони,
окреслять яблуко червоне.
І слину пустять п'ять чортів:
Художник, Композитор, Лис,
Раблезіанець, пан Кротівський
заштовхуються в поїзд львівський —
хробак над яблуком завис.
Воно — сяйливий антисвіт.
Воно — осяяння осіннє.
Скликає сесію насіння —
повитий німбами синкліт.
Довкола — соки й щільники,
довкола — бутлі і комори,
довкола — дерево просторе.
(Ніхто не скаже — хробаки!)

Та ось, розбивши благовіст,
розгудзувавши цноти пояс,
в палац засідань лізе поїзд
і пожирає чорний з'їзд...

Яблукопростору — нема.
Лишився хвостик на тарелі...
Складайте пісню, менестрелі,
в саду губами обома.

ПЛАЧ

У лісах вересневих
у прозорому золоті
на галявині левів
сновидних блукаючих
плачу я не за червнем
не за морем померлим
плачу мов королевич
і не за нареченою
у лісах вересневих
в голосах відлітаючих
плачу я за трьома
пляшками шампанського
за минулим поглинутим
добрим шампанським
де воно де той стіл
де оркестра і друзі
пси мої збудували
драбину у небо
ягуари пантери
поснули у листі
тонкостанні мулатки
в келихах кришталевих
носять сонце червоне
за шампанським ридаю я
осінь листям втішає
золотими птахами
осінь зводить палаци
мури в'януть багряно
жовті очі осінні
уста декадентки
пальці тчуть павутину
над риданням опалим
тронна зала моя
зубожіла від вітру
у повітрі портрети
тьмяніють вечірньо
над столами кружляє
вир листів журавлиних
двадцять п'ять відображень
сидять за столами

Голос:

— Панове гітаристи! Кілька крапель залишилося
напою золотого.
Поети! У зіницях ваших — стіл і товариство, і повітря,
зіткане зі світла.
Вже осені органи, вже псалми і алілуя, вже снігам іти
недовго.
Востаннє ж заспіваймо наш хорал, так ніби спів цей
без кінця, во славу
бога Літа.
І стіл притягнуть зорі, і пісні голодних нагодують.
Панове гітаристи! Не шкодуйте срібла, ваші горла
з'єднані із небом!
Прийдуть просвітлені паломники і храм зведуть, і місто
побудують.
Хай стануть прахом імена апостолів, та слово їх
плодом, як світло, впіймане сонетом.

Хор:

— Хвала тобі, наш пане-боже Літо!
Помилуй, Літо, змилуйся над нами,
своїми нелукавими синами,
і вислухай серця, немов молитву.

Вони — блукальці, вогники купальські.
Вони — свічки, вони — краплини зливи.
Вони — зірки, що обминають пастки.
Їх світло — наче небо мерехтливе.

ПРОМОВЛЯННЯ ДО КОХАНКИ, ПОЦУПЛЕНОЇ З ШІСТДЕСЯТИХ

Жінко, Ти, котра вже більша, ніж
просто жінка, Ти, котра сховала між
зводами своїх антицьких білих ніг
стільки втіх, як в міх,— почислити б хто зміг?

Стільки висмоктаних чоловічих тіл
залишилося заїджених довкіл
Твого ложа, що в ночей лататті, в шматті днів
плине, як ковчег,— почислити хто вмів?

Я до Тебе, Жінко, видряпався із п'їтми.
На Твоєму ложі, Жінко, танцювали ми
різні танці, на Твоєму ложі промовляли ми,
Жінко, різні речення, їх значення — дими
різнобарвні. Я для Тебе — риба на гаку.
Ти для мене — хата, де сяку-таку
матиму вечерю. Я для тебе — три
літери. Міси мене, ліпи мене і три!

Це кохання — це змагання поколінь.
Бунтівливі шістдесяті і моя совіцька лінь.
Три мене, твори, вирощуй з мені лук напруг!
вірний стріл! бунтарський дух! невтомний плуг!
Твої циці, твої руці і живіт,
як хвилосоп мандрівний, обходжу від
кордону до кордону — чужина?
батьківщина? — О таємна! О жона!

Ноче темна!.. Відпливає корабель
Твого тіла. Як Пилип із конопель,
виліз я на Божий світ, а зір — немов пшона!
О медова! О бездонна! О жона!

ЛИСТ

Кохана

я на дні — для споглядання
плавуча пляма сонця і опалє
на небо листя гуснуть у кристали
це ще одна історія кохання

я золота інакшого не маю
ніж тлінна ця і пінна позолота
пивниць моїх душа чи діжа — сота! —
тече по шлунку наче по Дунаю

а видива і пагоди за валом
твої кохана в найдорожчій скрині
я відсилаю вчора як і нині
найближчим і найважчим пароплавом

ЛИСТИ, ЗНАЙДЕНІ У ПЛЯШЦІ З-ПІД ЛЬВІВСЬКОГО ПИВА

1

Ми на фіакрі заїздили в осінь,
хоча фіакра не було, але
був вересень і псячий слід у мосі,
мисливців не було. І це незле.
Ти пам'ятаєш той похід і псячий
чутливий ніс? Твоя тонка хода
розтанула у просторі, неначе
означень ряд — легка і молода...
Я знав ці ноги! Я любив ці ноги!
Я цілу... цілу вічність цілував
їх вигини, їх впадини, їх строге
проходження. Ми йшли на запах страв,
але не в тому річ, хоча голодні
усі були — я, ти і вірний пес...
А що сьогодні, Боже, що сьогодні?!
Де мій фіакр? Де мій делікатес?!

2

А ще мені згадався той похід
крізь ніч, крізь січень і крізь Левандівку.
Між нами відстань коливалась від
і до, бо у тобі дражнити дівку
я здуру взявся, може, й алкоголь,
який в гостях ти влила у жагучі
(і все ж — ядучі) губи, грав я роль
ображеного. Бракувало кручі.
Я провалився сам у себе. Ти
мене неначе кликала, та марно.
Я йшов у безвість шляхом самоти,
де трафив шляк все те, що йшло попарно.
Тебе несло таксі. Мене — хода.
Розсварені слова блукали в мові.
Та все ж мене впустила ти, тверда
в переконаннях і м'яка в любові.

3

Чи пригадаєш мить, коли рука
Неборака тебе торкнулась вперше?
Ти привезла пакунок від Юрка,
я взяв його, правицю розпростерши
й затиснувши оте, що ти дала.
Цей кадр число один в коштовній скринці
з твоїм ім'ям і прізвищем — рекла-
ма точності роботи залізниці,
але не в сенсі розкладу, а доль,
наш бос мені кивнув — це ваша доля!
Нас викрала у вікторів і оль
істота на ім'я Віктореоля
чи Олевіктор. Все залежить від
розташування кореня і крони.
Та свідчу, що її химерний слід
уперше ліг на київські перони.

4

Потрібно зосередитися на
отій розмові, що точилась, поки
повз ескалатор,— тема основна
була про сокровенне і високе
в житті львів'ян, киян і про Дніпро
як божество і Полтву як прокляття,
про те, що Міф руйнується, і про
слова як дзеркала і як поняття.
Але підпільно я звертав свій зір
на повноту губів і, особливо,
на розмір бюсту — рідкісний! (повір,
я млію, як згадаю теє диво).
Воно гойднулось. Ти ступила крок.
Я зрозумів, що влип. Забили соки.
Заграли сурми. Врешті я замовк.
І ми пішли у протилежні боки.

5

І той готель згадай, коли швейцар
опівночі нас роз'єднав дверима.
Я натякнув між іншим на хабар,
але слуга мав погляд херувима,

а я не мав перепустки, а це
було в тій ситуації єдине,
що треба мати, бо моє лице
не впізнають ще поки що кретини.
Скандал бубнявів. Ти ввійшла у ліфт.
Я обіцяв усіх звільнити завтра
й забрався геть, вгризаючись у плід
абсурду і розхитуючи надра
так, щоб запався в них твій люкс і з ним
увесь совдеп з лампасами нічними.
Мене таксі несло, бухого в дим,
а вслід мені гарчали херувими.

6

Так чим займались ми? Ходили на
літературні зустрічі, в театри,
і вештались у пошуках вина,
і йшли на каву, і рушали в мандри,
збирались в гості, цмулили коньяк,
влаштовували сцени, ревнували
самих себе, спостерігали, як
летять у прірву наші ідеали...
Мені розповідала ти про тих,
хто у твоїм житті навпереміну
грав соло на трубі і хто не встиг,
і хто ще має шанс, я корчив міну
байдужого, плював у небеса,
творив квадрат для збудження уяви
з твоїх кохань, радів, що ця краса
не марнувалась до моєї з'яви...

ПРОМОВЛЯННЯ ДО КІШКИ

Кицю, люба, ти чия в'язниця?
Що то за душа в твоїй оправі
прозирає, двоїться в очицях,
наче магда в магдебурзькім праві,
наданім мені як урбаністу
без проблем валандатись по місту

ностальгії власної, театрів,
де ідуть на тему порожнечі
ешелони відділів і кадрів,
де щезають речі не до речі,
де долізти бажано до ліжка,
на котрім дримає панна кішка,

може й, пані. Панна ти чи пані?
Як у тебе з особистим? Тільки —
«так» чи «ні» — а мовити й не в стані,
не навчилась. Тяжко? Складно? Ліньки?
Маєш рота, маєш язика ти,
а не можеш слова проказати.

Признавайся! — Ти не просто киця.
Ти — посланниця і навіть пошта,
ти — пухнастий лист, що стрімко мчиться
крізь кордон собачий, ти — Гаврош, та
з переляку зжерла зміст, напевне,
а тепер лиш дивишся на мене.

Ну, нічого, я і так все знаю,
дякую за ніжність, розумію —
варто було б випити, я маю
трохи молока і ще надію,
що колись — чи пані ти чи панна —
ми з тобою вип'ємо шампана!

Як тобі живеться? Маєш вуса,
маєш хвостик, і жабо, і вушка,
і на лобі цятку, як в індуса,
і блошиний полк, а капелюшка
ти не маєш, яко і чобіт.
Ти ж не кіт в чоботях? Ти ж — не кіт!

Молочко пішло? І слава Богу!
Сядьмо ще, посидьмо на дорогу.

Так об чім там йшлося, листоношо?
Про погоду? Про опале листя?
Про сніги? Я уявити можу
опис ще якогось передмістя,
вдячність долі, складені долоні...
Але ти уже на підвіконні.

Я тобі набрид? Бувай здорова!
Ми з тобою гарно змарнували
трохи часу, хоч ти ані слова
не сказала, та хіба це мало
за умови, що твоя природа —
це мовчання, а мовчання — згода.

**ЛИСТ ТОРВІКА БОРАКНЕ,
ЛЬВІВСЬКОГО СТАРОГО ПЕРДУНА,
ДО ПАННИ ЦЕЛІНИ, ВАРШАВСЬКОЇ
ПОРНОЗІРКИ,
НАПИСАНИЙ НАПЕРЕДОДНІ ПІ
ДВАДЦЯТИДВОХЛІТТЯ**

Целіно!.. Пардон, дорога Целіно!
Сьогодні усе ще лютий, сьогодні
я бачив Твою сестру, з безодні
небесної сипав сніг, постійно
я щось теревенив про різні речі,
коли ми розходилися, до речі,
виник Твій світлий образ в контексті
Твоїх уродин, усіх благ і щастя
я Тобі набажав — сестра передасть.

Є різні відповіді у тесті.
Є різні вибори і варіанти.
Є різні поняття з часткою «анти-».
Так от, ми потрапили в антисвіти.
Я думав над цим, я й зараз не все ще
розклав по полицках, язик собі плеще
одне, інше в думці, де я і де ти.

Та справа не в віддалях, не в коханках
і не в коханцях і забаганках
статевих, — усе це, Целіно, гра
у синтез. Що можуть людські істоти? —
кохатися, дурниці молоти
і розбігатись — пісня стара.

Та справа не в них, а, здається, в зорях.
Хоч я не належу до буйно хворих
на астрологічний шиз, та оця
фантазія мучить: вселенський Тато
розважив — історію нашу знято
і переглянуто до кінця.

Кіно пройшло на ура! І на подив!
І скільки вигадливих епізодів!
Пригадуєш — універ, шал юрби?
А філармонію? А Варшаву?

Ми не осоромили нашу державу
в очах Отця! Янголи били лоби!

О Боже! Небесні твої фестивалі —
у черзі акторські душі зів'ялі —
потрапимо всі на перегляд туди...
Та годі! Геть пересуди, суди!
Було все перфектно! А в балах — відмінно!
Бажаю ролей ще крутіших, Целіно,
смачніших, ніж всі ці райські плоди!

І нині, і завтра, і завжди — навіки!
Життя відкриває шлюзи! Дві двійки —
погані оцінки, та добрий вік!..
Цілую Тебе в животик і в бік.

P. S. Хай трапиться Тобі чоловік.

ПОЛІНО, ЯК МЕНІ ОСТОЧОРТІЛИ

Ви, найдешевша моя скорбото.
Твоє запоморочливе тіло,
відбите неодноразово на фото,
помандрувало знову за обрій.
Йому там і місце. Мені до ляmpi,
чим Ви перейняті. Та й Вам, хоробрій,
точніше, добрій, на дифірамби
мої плювати. Ти створена, курво,
для пензля майстра! А я, Поліно,
лише помилка, лише поліно
і одоробло, тупе похмурво.
Ці танці, ці менструації, шмати,
ці Ваші пахучі парфуми, шизові
ідеї — я хочу усе це не мати!
Мені це належить, як місяць псові.
Я вию, Поліно, я маю надію,
що Ви десь, що Ти десь, далека й жадана,
отримаєш все! Я фальшиво зрадію,
кохана! І яма. І Рама. І рана.

ЩЕ ОДИН ЛИСТ (В УКРАЇНУ — З ПІВДНЯ)

Друже!

Я потрапив у вишукане заслання.
Маю помешкання на березі моря і столування,
багато фруктів, багато сонця, купання, спання...
Бракує кави, немає Львова — нема і кохання.
Але у цьому є своєрідний кайф. У Львові
якраз відбувається зміна декоративного мотлоху.
Я б уявив собі це, як постярмаркові
порожнини і сезонне збільшення мороку.
А це неправда. У нас завжди якась чудасія
суне за іншою. Є певна сталість, звичайно,
у кавуваннях, відзначенні народжень, весіллях,
перепохованнях. Це надійно. Це файно.
І це врешті втомлює. Тому я вирішив
понудьгувати над синьою площиною,
почитати Лукашевого «Декамерона»... Повіриш,
італійська мова стає тут близькою, ясною.
Маю до диспозиції виноградні плантації.
Їх охороняє сторожовий глас. Та вранці,
очевидно, голос хропе. Тільки й праці —
що пересилювати терпкість в горлянці.
До речі, не п'ю. Відчуваю обридження
не так до питного, як до продавцівських мордяк,—
створюється якесь таке гнітюче враження,
ніби зона взялася здавати шмурдяк.
Довкола них купа сміття. Ну немає
лоску цивілізованої країни!
А музон їхній мене просто ламає —
щось таке дурне, безкорінне, тваринне.
Жодної української пісні. Хоч бери та й сам
затягни якусь думу про Кафу чи про Байду.
Та кому? Хіба цим старцюючим псам,
чи чайкам, чи небесам. Як знайду
якогось волиняка чи донбашука випадково
у черзі до міжміських телефонних сполучень,
переходжу зразу на рідну мову.
І немає ні дорікань, ні огуджень
щодо суржикю. Суржик здається рідним!
Коли уже Крим забалакає суржиком?
Хай татарським! Коли Львів знов з'єднається з Віднем?
Коли свисне рак? Коли Андрухович підпишеться
Пушиком?

Понесло. Риторика, друже, небезпечна вельми.
Наше діло — література, а, точніше, життя.
Все решта — політика...

Бавлюсь гантелями,
відтискаюсь, підтягуюсь, до пуття
хочу довести рельєф животяри,
щоб жінкам баглось торкатися його музичними
кінчиками
пальчиків. Ходжу ввечері у кіно. Метеори
летять просто в зал із Чумацького Шляху камінчи-
ками.

І головне — це присутність цієї
різнодихаючої, полімовної істоти — моря,
великого ритмотворця, і, до певної міри, картинної
галереї,
і, можливо, театру, у якому — глядач я? актор я?
Море — двійник душі.

Любий друже,
ти і сам наче мій двійник. Отже, сувій
цей відішлю я морем. Спосіб не дуже
швидкий, але певний. До зустрічі. Твій

Прокуратор.

P. S. Пляшка пре на екватор!

СФАЛЬСИФІКОВАНА БІОГРАФІЯ

КАТАСТРОФА

(Версія вулиці Академічної зразка 1993 року)

Літак, розламаний навпіл, поїдає прозорість, він
завис між «Інтурою» та «Україною», острів
падіння не зауважує, здриги бруку і стін
гасять п'яні подошви тубільних сяйливих монстрів.
Потоки пива, потоки поту, хід магнетичних ніг,
час, розклеєний, як афіші, гроші, колеса, трійло...
Каравела консерваторії випускає за тілом тіло
людиноподібних звуків, зітхань, верещань і втіх.
Мисливці перемішалися з гречкосіями і кочівниками.
Генетичні завихрення у пошуках форм.
Філармонію вгору видовжує хор і пізніше фуорор,
а пресує пустеля ночі, вивертаючи стелі у ями.
Будівлі обростають морфічними стеблами снів,
будівлі викидують прибудні душі на брук.
Пальта будівель — сірі, перуки занедбано, друк
на візитівках свіжий. Декілька чорних слів.
Вулиця (чи проспект) з привидами дерев
виношує в собі яйця офісів, банків
і борделів. П'ять псів — згряя панків —
перетнуло вулицю. Впало, затаракотіло «пся крев!»
Польськість вилазить. Німецькість зраджує.
Українськість хропе.
Піратські фільми «на русском» будують мости у
макітрах.
Галичина, як море колій, шляхів і т. д. і т. п.,
огортає. Домашньо, затишно, наче градусам у
півлітрах.
Так ми, панове, подорожуємо в абсолют
між Галицьким ринком і коридорами бібліотеки
Стефаника.
Наші могутні нащадки дадуть нам у зад салют,
сподіваюсь. І крапка. І обійдемо без пам'ятника.

ПРОЦЕС «ЗАГИБЕЛЬ АТЛАНТИДИ»

Травневі рекреації розтали у повітрі. Їх немає.
Приходять свідки. Постаріли. Адвокати добирають
кольори.
Надвечір у дзеркалах йде двійник. Як і завжди. Його
ніхто не помічає.
Він дістає платівку. Ставить голос. Гра на публіку.
Такі умови гри.
Ось фотографії. Ось мумії. Зразки волосся, листя і
металу.
Тотеми і мольберти, перспективи, скам'янілі літаки.
Ось наші звуки, наші тексти. Ієрогліфи нарешті
прочитали.
Та материк пішов під воду. Зізнаюсь. А дух — у небо
і піски.
— Що ж це було? Хто вигадав? Куди поділось? —
Шкіра прокурора сіра.
Приводять друзів і дівчат, монтують ситуації,
тлумачать голоси,
знімають кінофільми, пишуть музику, виводять через
схрещення людинозвіра,
і випускають на арену, і під оплески вбивають,
роздирають гладіатора і погляди, і руки, наче пси.
— Шукайте у пісках сліди країни, збільшуйте,
поєднуйте піщини.
— Шукайте у повітрі сходи в небо, у міражних
замках — мій колишній сміх.
— Шукайте в небі романтичні юні риси батьківщини.
— Шукайте вітер! Зупиніть його! — я пояснити зміг?
.....
Виносить присуд суд. Підсудного виводять
і відпускають в дзеркало — іди у листопад.
Він листопад збиратиме з Верленом і Вівальді.
Як двері, рама золота — забутий хід назад.

І ЗНОВУ О ПРИХОДИТЬ ОСІНЬ ПРОХОЛОДА

і леза листя і повітря солод
платівки в мулі дна небесний голод
ковтає голоси з майданів мода
на вишукані втрати слід від нігтів
овал зубів на шкірі сон сапіння
чужого тіла в ньому як у ліфті
нема де дітись арки і склепіння
потоки сперми б'ють у теплі діри
вологі схови і принишклі ядра
театр кімнати перехід у завтра
де все порожнє все округле сіре
дими газет двірник апостол міста
сміх школярів прояснена і чиста
мелодія відльоту прощавай
оревуар арівідерчі бай
твій катафалк на обрії зав'яз
твій погляд впертий в піднебесся згас
твій ангел над тобою твій двійник
твій сміх повзе розсіюючи лик
твій крик як прірва сон твій без кінця
слабий твій шепіт згадує отця
і сина і свя... череп твій між вух
стартує в ніч твій зіржавілий дух

ДОПЛЕНТАВШИСЬ НЕ ЗНАТИ ЯК

сюди, допхавши кожен грам
себе самого, ти заляк

на перехресті і свій крам
в безодню копнув з піни й хвиль.
Ти на поверхні. Тиша. Штиль.

Світ сам по собі. Йде процес
інфляції. Твої жінки
стовбичать тупо в чергах без

кінця. Їх трепетні думки
обмацують товарний бум
прийдешнього. Ти йдеш у тлум.

І тлуму пропонуєш. Хто
тебе жене на цей базар?
Долярів сто, ліхтарень сто

і сотні німецьких нездар,
папір, слова, потоки слів,
куди і ти язик заплів.

Поверхня наповзає на
горлянку, гостра, наче ніж
різницький, глибина вікна

притягує, крадешся між
двома безоднями, і для
гарантії висить петля.

Мій бідний звіре, хто тебе
ще пожаліє, як не я?
Дай лапу. Все воно на «б»

і не вартує ні хуя.
Хто розіп'явся, хто воскрес,
а хто — як на базарі пес.

ВИРОК ДЛЯ ДЕБІЛА

Твоє тіло, вписане в розташування предметів — знак присутності, мотлох мови — надає сенсу кріслові, риштування долонь, норуконоголове похитування і сапіння, нитка голосу горло лоскоче, відчай як хвиля нудоти, б'є у склепіння черепа, застережливість слідча тебе підхоплює, ти п'єш зі шклянки порожнечу, стверджуєш і говориш «ні», ти виконуєш забаганки слідства, ти згадуєш і ти повториш все — як, де, куди і так далі, та щоразу інакше, тебе зацікавило власне зіткнення з вироком і деталі виконання. Ти вирок гугнявиш, як правило.

ВІДЧУТТЯ СПОВЗАЮЧОЇ ШКІРИ

як панчохи ніч відбитки візій
обрисами заповзають в діри
простору фіксованому в кризі
і тому твердому як тролейбус
день повзе безглуздий і набитий
виразами фізій Амадеус
чи пияк чи хворий шепче пити
у норі до себе сам у собі
як в норі і найніжніші нори
потребують нір і в кожному хробі
набрякає хіть і плеще море
вкупі з небом і зодіакальні
вихри визначають кут падіння
цегли швидкість руху до їдальні
від робітні до збожевоління

бунт гряде по вінця повен час
Христе
не рятуй не милуй нас

ГНИЛИЙ ЗУБ КІМНАТИ В ОЧІКУВАННІ СВЕРДЛА

телефону, жіноча піхва на тому
кінці дроту, тиша привалює два
отвори вух, які нерухомо
мандрують крізь день, піхва згадує номер
телефону з фантазіями на тему
довжини (заримовується Житомир
і повзе вздовж погляду), ми бредемо
коридорами тиші, тоді як найліпше було б
все ж таки видзвонитися і затерплий суглоб
вийняти з нерухомості — в місто! —
знайти її! вивільнити її
з телефонної пастки, зі шкіри змії —
та пізно! і нині, і присно!
нема! (чи є?) і чия? намололи ви...
та Господу все видно зверху,
тобто: всі прутні світу підняли голови
і встали до неї у чергу.

КОШМАР З ЧОРНОЮ КІШКОЮ

Жінки відлітають за обрїй валютними рейсами. Риси їх, брате мій, в пам'яті зрощуються з їх іменами, часами ті надзвукові колажі з многолюдними і комфортабельними салонами не повертаються, переповнюючись тягарем часу і перетворюючись на галереї дзеркал із бездонними впадинами і коридорами. Брате мій, майже щоночі я там. Все інакше і зовсім не так, як назовні. Від нашої злої поверхні далеко. В царатовій плівці юрба відступає. Тільки моторошно. Страх. Звір. Різкі розриви. Непевні стики. Чорна бестія лізе в зір. Зрада. Смерть. Кішка. Ти гладиш шерсть. В цей час що відбувається? Де? Серце — стиск перехресть — у пазурах терпне, тверде.

ПОЧАТОК НОВОЇ ЕРИ (Злодійська балада)

Предмети набувають цінності, як бутлі з бродінням
градусів,

Можна накреслити схему їхнього розташування.

Та головне — це двері, замок, що від надуживання
заклинює. Ліфт. Вантажівка, залита шизою радості.

Предмети різні, та в чомусь однакові, як барани.

Їх можна транспортувати в напрямку обрію, можна
складати з них експозиції, закопувати, вони

продаються, перекупувються і враховується дрібниця
кожна.

Наприклад, магічне свічадо з дистанційним

перемиканням,

скрині з коханням і гаптуванням,

з чоколядами паннам і паням,

шати королівські, убьори князівські,

запаковані по-київськи і по-львівськи,

східне і західне причандалля,

колеса від жигуля і рояля

і далі — коралі, рублі, окуляри,

дві пари... тиша! ні пари!.. — до! — ля! — ри!..

Метелик, рукавичка, кейс.

Предмети-свідки бачать порожнечу.

Удалині ірже мій вірний рейс.

Планети провокують втечу.

Захриплий гелікоптер каркає на небесі.

А я під'їду у «Нектар» і нажерусь на всі!

.....

Але з точки зору предметів — це легковажна фантазія,

адже вони потоплені жахливим передчуттям,

їхнє внутрішнє наїжачене (чи скаламучене?) — там

відбувається перетворення, таємне і темне, як Азія.

Ось він скрадається — злодій! — всі промені на

ліквідацію!

У предметів з'являються пащі, ікла і пазурі,

очі, ніздрі, хвости, язики — вилущуються упирі,

людиноподібні перевертні — і вони мають рацію!

Бо людина — пихата глина! Пали її! Попели!

Людина лише викрадає, перепродує, жере і сере!

.....

Свідками незвичайного вбивства були стільці, столи,
килими та інший мотлох.

Був початок нової ери!

КРАПКА НА КОСТОМАРОВА

На туристичних мапах Львова бракує вказівок щодо місць і часу зібрань львівських кав'ярняних товариств. Кожне з них має коло своїх постійних прихильників, частина кавувальників мігрує з місця на місце. Є й такі, що каву не вживають, але залюбки споживають розмову, яка за кавою точиться...

Не беруся тут зліквідувати недогляд картографів і описати всі відомі мені кавові крапки, хочу тільки зробити кілька необхідних зауваг щодо подальшого віршованого тексту і кав'ярні, з приводу якої він був сотворений, тим паче, що спільність між тією кав'ярнею і колишніми її «завсідниками» (в лапках — тому що там лише стоялося) на момент написання нижче поданого ямбічного тексту була порушена. Все у цьому світі має здатність виникати, перебувати і зникати.

Я вже й не можу точно сказати, коли виникла та кава на вуличці Костомарова (деякі особи стверджують, що її відкрили для ширшого світу художниці Наталка Шимін та Оля Шамрай). Вуличка проїздна, знаходиться між вулицями Шота Руставелі та Івана Франка, постійно заставлена ремонтним тролейбусом. Ще є на ній пункт приймання склотари. Її малювали видатні Юрко Кох («Так мовив інструктор») та Влодко Кауфман («Так мовив Заратустра»). Потік людей з кінцевих зупинок тролейбусів і автобусів і зворотній потік оминають її майже весь день. І лише одиниці відокремлюються від потоків натовпу і звертають на каву на Костомарова.

Пишу в теперішньому, хоча все це для мене вже минуле.

Кав'ярня розташовувалась в якійсь прибудові до будинку. Одна з пропонованих назв — «Псяча буда». Всередині місця вистачало для (максимум) двох десятків, включно з чергою, тому кава залюбки пилася на вулиці. Курці смачно затягувалися сигаретами. Йшов інформаційний обмін — що? де? коли? В обідній час збирався своєрідний клуб. Приходили львівські шістдесятники, художники-шляхівці, актори Молодіжного, студенти конси, дехто з рокової братії, дехто з поетичної. Найкolorитніші, як на мене, прізвища — Володимир Лобода, Юрко Бойко, Ігор Калинець, Петро та

Андрій Гуменюки, Влодко Кауфман, Мирослав Ягода, Тарас Чубай, Аліна Лазоркіна, Олеся Бернацька (Шеха), Юрко Саєнко (Сая), Костик Москалець в часи свого перебування у Леополісі... Як говориться між вихованими людьми, цей перелік можна було б ще довго продовжувати. Кожний, хто хотів, мав добру порцію розмови. Це можна було б порівняти з такою усною інформаційною газетою. З кави на Костомарова вимальовувалися вже подальші вектори дня.

Але, може, найколеритнішою особою була господиня кав'ярні Світлана Іванівна, Света, пані Світлана, двомовна і двонастроя, бо мала або гарний, або поганий настрій, і це відчували всі. Мала кількох постійних улюбленців серед відвідувачів, яких огортала особливою увагою (наприклад, Ігоря Калинця, який, до речі, не пив кави, а лише дуже слабкий чай) і реєстр непостійних улюбленців. Легко було зробитися ворогом Світлані, особливо, якомусь заброді, якого випадково сюди заносило.

Про всі деталі «костомарівського» кавового побуту можна було б згадувати довго, і я це колись зроблю на старості років у своїх мемуарах.

Але спільність у її первозданному вигляді розпалася. У зв'язку з інфляційними часами десь восени 1992 року Світлана вирішила внести в асортимент пропонованих послуг «водочку-с», що зразу ж змінило інфраструктуру кав'ярні. Повалив потік цілком інших відвідувачів, розмов і взаєморозрахунків.

Про все це і була написана ця «антигорілчана» філіпіка.

ГОРІЛЧАНА ЗРАДА

Епоха Костомарова минулась. Романтизм кавовий вмер. Підстави і причини зіщулено. Розриви плазм і схизм ще на устах. Законодавство чинне.

Але ж було! Було! Як Ватерло-о!
Як той шлях на прощу і крізь хвищу.
Текло русло, і погляду жерло
шукало друзів... Проклинаю! Свищу!

Де? І коли? І як? Та не підряд.

Все по порядку: вуличка, ремонтний тролейбус, пункт склотари, перепад шумів і ритмів, сховок, юний, модний, богемний, нашпигований іде-

ями, заряджений, у черзі

стоїш, і золота година йде,

і навіть плине... Вогники на березі

від сигарет за шибою... Розмо-

ва випаровується, кава

смакує. Обертається кермо —

це ж Сая завернув. Його це з'ява,

хоч не архангел він, а лиш отой,

хто виникає і зникає, як і

будь-хто із нас, не геній, не герой,

не депутат, хоч і такі всілякі

почвари нам відомі. Кава ж всіх

рівняє — демократія кавова.

А фаворити? — Не згадати гріх —

наприклад, калиновий лицар Львова.

Та що без нього всі ми? — Носії

пліток і чуток. З ним же — як вельможі

з помість новин. І помисли свої

йому звіряєм, гідні і погожі.

Звіряли! Все в минулому! Ридай,

невтішний роте! Захлинайся, горло!

Мандрівча валка суне в інший край

старого міста з піднятими гордо

лобами. Що жене їх? А жене

нас всепроникна горілчана зрада!

Приблуди кочові прийшли, де не

чекали їх. Розбито мури. Варта

посічена. І вогняна вода,

возведена на п'єдестал, все топить.

Рев, рик, бруд, брак духовності, біда
хай цей набрід весь якнайскорше вхопить!
Так деградує світ. Лікер, коньяк,
вино коштовне, але ж не горілка
в кав'ярні. Як це трапилось, як
так все перемішалось? Горілка
повинна бути в чарочній, або
вареничній, шашличній чи інакшій
якій харчевні. Це ж абетка, бо
до кави тичуться напої м'якші,
якщо розходиться про щось таке
шляхетне. Гроші, гроші... Що є гроші
у порівнянні з вічністю? Гірке
похмілля і зів'ялі рожі.
Троянди тобто. Писки, певно, теж,
розкидані у світовім безмежжі.
А ми замурувалися у Вежі
Пороховій. І все-таки. І все ж...

— Я так тебе люблю
ти вже в минулому
туди я не досягну.

ПЕРЕДНОВОРІЧНА ПОЇЗДКА ЗА АРФОЮ ДО САНКТ-ПЕТЕРБУРГУ

не відбулася. Бо
є ціла драбина причин, заперечень, пояснень,
є двері у просторі, мури, є мурин — усміхнений
красень,
та це лиш фрагмент вітрини.— А мур подолати
слабб?
Квитки дозрівають у чергах. М'які місця на вершинах
похитуються. Шкіра з вагонів здирається у депо.
Над металобрухтом — арфа, звуки — у дзьобах
пташиних,
вагони каркають вслід, обростаючи круками По.

Санкт-Петербург розростається і згортається.
Залізниця
у спіраль закручується і розкреслюється у лабіринт.
Різниця у цінах зменшується і збільшується,
провідниця
посміхається. Я — в лапах долі — відбиваю пальцями
ритм.
Навпроти — арфістка з магнетичними вирами в тілі,
упирка з ножами пальців, солодка, як смерть.
Я — її охоронець. Моє псевдо — кривавий Біллі
чи Віллі, а шкіра в хрестах. Я набитий спермою
вщерть.
Хоча ззовні — сувора стриманість викладача гімназії,
заглибленість погляду, скажімо, у параграф Шардена,
перекинутість ніг, затиснутість члена, бродіння
фантазії,
накладання полів (а за шибою — біганина щоденна)...
Рушили! Куди? Різниця в цінах жене!
Арфа купується і продається, різниця кладеться
в кишеню!
Та лабіринт часопростору, пси його цькують мене
і тебе! Хто кого? Рік в труні. Бакси в небі! (Я вже
шизофреню).
За нами стежить нечиста сила в масках мафії,
з виголеними щелепами, з напівбоксовими черепами.
Валюта в підкладці пріє. Назовні — потік географії.
Спальний вагон тьмяніє. Ми притягуємося губами.
Ні! Ні! Ні! — погляд арфістки! — Ти!
Простір всмоктує потяг.— Маса Місяця.— Віч-на-віч.

Розколисаний вакуум з'єднує наші роти.
Арфічна ніч!

.....
Бракне слів! Все брехня. Нас викинули з вагону.

Спаяні у ракету, золотисті тіла
відлетіли, сіючи долари, у зоряну прірву бездонну...
Арфа рвала струни і флегматично гула.

ІСТОРІЯ ОДНІЄЇ ЗАМІСЬКОЇ ПОЇЗДКИ

Недостоєн еси, щоб кишки твої псам...

Юрій Андрухович

Дві королівські пари відбувають на відпочинок.
Один — король рок-н-рольний, другий — хрестовий
король,
одна — екс-королева, друга — секс-бомба, але
прихована,
стан її, вигинаючись, видає до-ре-мі-фа-соль.
Їх трамбує автобус, травмує кількість
народонаселення,
час торочить їх, як матерію, і лоскоче кожне нутро,
де сніданки повільно травляться, де світанки стають
сечею.
Дві майбутні коханки у тлумі зачепились ребром за
ребро.
У королівських очах заломлюються перспективи,
пересуваються
плани, передній і задній, аероплани і комарі,
вони обмінюються думками з приводу ритмів, стилей
і віань
і як відчуваєш довколишнє, коли партнерка вгорі.
Нагорі два гравці нахилилися над химерною
шахівницею.
Роги, борода, німб чи хвіст — не суттєві в шляхетній
грі.
Несподіваність комбінацій, мерехтіння питань і
відповідей,
струми часу і їх забарвлення, язики, уста, пазури!
З розверзлих небес алкогольні потоки цідяться
в мозки.
Зодіакальне коло сипле спеції у заміс.
Срібне місяця ложе. Вежі набряклі фалосів.
В ніжні отвори простору лізе готичний ліс!
Вікна, двері, стіни повні вух і очей.
Рок-н-рольного рекса вкинуто в інфернальне провалля.
Його ангел-хранитель мчить в опівнічному відчаї,
і горло йому пронизує крику кривава паля!
Поверхом нижче завис тіла бронзовий хрест,
у молоко простирадл вислизло дві змії.
Замки губ розімкнута і зімкнута язиками.

Бубни звужують кін. Дохнуть ящуросолов'ї.
У підземеллі — сплутаний ланцями людинобик.
Його дітородний дзвін огортається тріскотливими
завихреннями жіночості, тіло ж прагне свободи,
кола вологи, сонячних метаморфоз, небес!

Усе це здійсниться десь

в іншому Всесвіті,
тут він — в'язень і знаряддя обряду,
на його роги настромлюються незайманниці,
його прутень вивержує сім'я в пащі нічним химерам,
вони

і хлебтатимуть його чорну кров,
а м'ясо і нутроці дертимуть суки.

ДУРЕНЬ НА ПОГУЛЯНЦІ

Дурень — це гра. Це мішання карт.
І комбінації, і азарт,
який поволі заволодіває
нервами, і немає
як позбутися тиску лещат
пальців. У дурнів очі блищать.

Дурень — це стан. Це жіночий стан,
обтягнутий сукнею, як мустанг
шкірою, на траві плюс карти
плюс ти навпроти, карти, відверте
махлювання в присутності двох рибалок.
плеса води, риби, сторожа, скалок
сонця, червоних лілій і в склянці
червів. Дурень на Погулянці!

Гра на морозиво. (Мій виграш!). На
рабство годинне — тиха луна
котиться плесом — твій навіки
раб! — на життя — галактичні ріки
б'ють у животи. Ботанічний сад
обертається. Дурень — це я. Це твій зад.

І мій пещений зад, на якому
так спокійно сидіти і так невагомо.
І плюс твій бік. Верхня лінія боку
з неймовірним овалом. І гак, що глибоко
закинутий. Черв. Тупий риб'ячий рот.
Дурень — це світ, страва втрат і щедрот.

Ключе! Я програв. Риба в небі. Хробак
в пащі з обов'язком, сповненим так,
як належить. Ти вигинаєш хребет.
Рибалка в екстазі. Ти згадуєш «Пет
шот бойз» або ще щось. Танцюєш. Я хочу
тебе згвалтувати. Верба. Вода. Скочу!

Політ у безодню. Гріхопадіння
оргазмне, цвітіння лілій, гудіння
юрб, ос, підсилювальних апаратів,
виск срібла і блиск каратів,
рип ліжка і танці, серпневі статеві танці!
Дурень! Дурень на Погулянці!

МАЯТНИК

У Львові — я сновида-Одіссей,
що загубився в черзі у кав'ярні,
поринувши у видава примарні,
які збирає місто-колізей.
Хоча це ніжні ігрища, хоча це
осінні звірі, жовтогриві дні,
і небезпечний, безконечний шпацер
у руслах часу по самому дні.

У Києві — тоді мене нема.
Відсутності ніхто не помічає.
До Києва, коли мене немає,
женеться на скажених псах зима.
Хоча ще літо бабине, хоча ще —
тонкі шовки, проміння павутин —
вода темніє і тече все важче,
і холод в листі, наче нікотин.

У Львові — у пивницях листопад
тече у шлунки, і пружні козики
повітря обертають, і музики
летять на вітрі з глибини Карпат,
карети мчать крізь натовпи, з незвички
столичний гість занурюється в сон,
мій фрак, циліндр, плащ і рукавички
музеям продає аукціон...

У Києві ж — я найскромніший гість.
З дверей дощу я переходжу в двері
чужих снігів, де сповіді Сальєрі
кіносеанс мені переповість.
Струмуюча імперія екранів.
Холодна перспектива ліхтарів.
І всі мої освідчення в коханні,
як дирижаблі в напрямку зорі.

Зате у Львові я — веселий бог
і ревний проповідник «Кама Сутри»,
служитель муз, вино дозую мудре,
щоб розділити пристрасть на обох.
Моя левиня — муза найніжніша.
Я в золоті б її навік загруз...
Та в Києві живе найкрасивіша,
найвередливіша — найменша з муз.

ПРО ЩО ТИ ДУМАЄШ НАПРИКІНЦІ СІЧНЯ

зранку, в суботу, дев'яносто третього року?

Я думаю: ось і субота, від січня
залишився день-два, від вчорашнього року-
і-ролу — п'яний виск баби —

«пошол ти на хуй!» —

билося скло, богема розлазилась,
а нині сніг паде, і не скажеш, що наглий
(чи несподіваний) — все ж бо зима якась,
і я в оточенні рідних стін і навпроти
та ж таки цегла вуликів, хвилі
електромагнітні, програми марноти
екрани пакують, тріскучі і білі,
день будується, нафти бракне, прийдешне
темне, таке враження — місьць немає,
між ногами, у мозку, на кухні — яєшня
шкварчить, розпад, і хто все це має
зв'язати докупи? Суботній день лізе
по колу годин, батарейки заряджені...
Я думаю, що не такий все це мізер.
Я думаю — все це в моїм розпорядженні.

СІМ СТРОФ ЗАПОВНЕНОГО ЧАСУ

Я сам один поміж книжками
мені осточортіли коми
пейзаж заліз в віконні рами
і протяг в рамах виє як
у серіалах про обкоми
і про становлення роками
сибірський вовк на все зникоме
як ельдорадо комуняк
зима проблема особистість
природа соціум набутість
осточортіння і розкутість
у виразах ще місяць і
весна почнеться плодовиість
хоча як ліпше придивитись
дай Боже нам старих позбутись
плодів і кинути кінці
й пришвартуватися до сцени
і виставити добрі ціни
«хоча творіння це безцінне
я продаю його хрін з ним»
а потім рушити в Афіни
чи до могили Авіценни
облазити культурні центри
і в кожному набухатись в дим
під небом зоряним Венеції
питатись — ти якої нації?
я — українець з резервації
«Будинок Творчості Ірпінь»!
а москалі не мають рації
до макаронів треба спеції
а в салі вся кайфуля в перці і
вся суть вся сума і глибінь
аж тут постукав Степаненко *
ввійшов натхненний наче Данко
у кожусі на півгодинки
ми випили з ним по сто грам
не вліз він в асонансні рими
спішився у митецькі храми

---

* Видатний український художник-авангардист кінця ХХ століття.

хоч оцінив віконні рами
і полетів крізь них у храм
напівспорожнена «Пшенична»
це доказ що й вона не вічна
та вулиця Академічна
у Львові вічна і пиздець!
пардон сто грам по шарабанах
таки проллялося до п'яних
я не належу ще та замах
вчинив на вуха хай їм грець
тому я знову сам темніє
за шибою пейзаж минає
січневий день але надії
мені не відбере ніхто
у світле майбуття що має
відбутися яке воліє
прийти хоча його немає
ніде та вже стоїть авто

З'ЯВА

Систему координат накреслено.

Точка, яка відповідає
твоєму стану в теперішньому
повільно повзе під
твоїм невинним наглядом, залишаючи
гаснучий слід.

Комахоподібна. Сяє.

Дерева націй. Скупчення ритуальні.

Впертий земний механізм. Я.

Погляду течія

єднає тутешнє ім'я і мої імена астральні.

І виворожує Міт. І проявляє світ.

Вглиб.

Вшир.

Вдовж.

.....
Будівлі. Випари палива.

Уважні очі тварин. Хрестові ходи комах.

Архітектура соціуму. Хори. Мундири. Прах.

Оркестра в легені небес листопадових нахапала.

Йдеш.

Можеш бігти. Можеш оголосити
себе ким завгодно. Значення надаєш сам
своїм вчинкам, клички — зоряним псам,
імена — апостолам, назви — містам.

До ніг складаєш молитви.

Руйнуєш

і все ж

возводиш

собі єдиному храм.

МОВА І ПОЕТИЧНЕ ПОКОЛІННЯ (Міркування дилетанта)

I

Чим відрізняється одна літературна епоха від іншої? Найперше мовою. Так, адже спочатку потрібно вивчити мову, якою написано той чи інший твір, щоб уже потім збагнути, про що ж у цьому творі йдеться. Спробуйте зрозуміти хоча б *Іліяду*, маючи першоджерело і не володіючи мовою Гомера. У вас є вибір — або вивчити цю мову, довіряючись теперішньому станові розвитку класичної філології і своїй наполегливості (цей шлях благородний, але важкий), або ж прочитати переклад на мову, яку ви добре знаєте, і взяти до уваги всі можливі коментарі до тексту поеми. Друге зробити набагато простіше, ніж перше, друге доводиться робити і теперішній грецькій культурі, оскільки вона належить до іншої літературної епохи і має свою мову. Але у цьому випадку ми маємо справу все таки не з самою творчістю Гомера, а з її більш чи менш точним переказом, хоча це не означає, що першоджерело для нас недоступне — до нього веде важкий, але благородний шлях.

Щось подібне можна сказати, наприклад, і про *Слово о полку Ігоревім* — велика кількість перекладів перш за все на східнослов'янські мови (навіть чи є так багато версій цього твору, скажімо, англійською мовою — чим дальша мова, тим переклад ближчий до загального змісту і віддаленіший від формо-змістової конкретики оригіналу) підтверджує той факт, що переклади, яка б не була їх кількість, нездатні вичерпати усього закладеного в художній матерії першоджерела, оскільки субстанційна основа літературного твору — мова. Мова — це в певному розумінні одне з втілень часу. Ми віддаляємося в часі від твору (від моменту його написання), ми віддаляємося і від мови його написання — отже ми з часом потребуємо перекладу.

Але мене цікавить не питання перекладу. Продовжу серію запитань і відповідей.

Чим відрізняється одне літературне століття від іншого? — Найперше мовою. Чим відрізняється Скворода від Шевченка? — Найперше мовою. Яке завдання стояло перед літературним авангардом двадцятих років ХХ ст., в тому числі і на Україні? Найперше завдання модернізації поетичної мови (ширше — мови художньої літератури). Яке завдання стоїть перед кожним літературним поколінням, а конкретніше — перед кожним художником слова? — Найперше мовне. Нехтування цим завданням (можна сказати — покликанням) призводить до того, що літературний твір (напрямок, література) втрачає свою субстанційну основу і просто-напросто нездатний підняти весь комплекс естетичних, світоглядних, соціальних — і т. д. і т. д. — питань, які щоразу нав'язує життя. Вибачте мій чорний фантазмагорійний гумор, але уявім собі, що вийшло б (і чи вийшло б?), якби Котляревський писав *Енеїду* мовою Сквороди, чи Шевченко творив би *Кобзар* мовою Котляревського? Та це ж ніяк не принижує значення кожного з наших класиків — вони належали різним літературним і мовним часам, були їх найбільшими виразниками і саме тому й стали класиками.

Я думаю, що закони літературного розвитку універсальні, і сучасне підпорядковується їм з такою ж необхідністю, як і минуле. Я вважаю, що з'ява найновішого поетичного покоління української літератури означає, що «мовно-часовий лічильник» вибив ще одну цифру.

II

Тепер — кілька метафор. Мова — це рухливе дзеркало, зона зіткнення макро- і мікросвітів, щось на зразок поверхні моря, яка є одночасно і поверхнею неба, якщо точку зору перемістити углиб. Жива мова — це не стільки дзеркальна площина, скільки уся сукупність істот, рослин, предметів, котрі в ній відображаються. Хоча істоти і рослини з часом перетворюються в мул, корали, вапняк і т. д., мурують собою дно (основу). Чому дзеркало рухливе? — Таким його робить час. Класика — це вежі, муровані з

ефемерної змінної мовної матерії, які підносяться над цією матерією (тим самим підносять і її) в позачасовість — в абсолютний час вічності.

Отже, кожне літературне покоління має у своєму розпорядженні класику як статичний стан мови і теперішню всепроникну відмінну і мінливу мовну стихію з усіма стилістичними рівнями (і з їх відсутністю), сленгом, суржилом і т. д. і т. п. — як динамічний її стан. Завдання кожного літературного покоління — відчувати ці стани і примирити їх. Якщо це вдається — з'являється нова класика. Якщо ж ні — покоління стає або епігонським, або ж експериментальним. Іншими словами — завдання формування літературної мови завжди залишається актуальним, у кожному разі, для поезії. Абсолютний слух на традицію і на теперішній стан мови — необхідна і основна умова для кожного справжнього нового поетичного покоління. Є постаті в літературі, які не належать тому чи іншому поколінню, хоча за віком могли б належати. Це наслідок відсутності «абсолютного слуху» — людина працює на інерційному маховику або традиції, або ж кон'юнктури «теперішнього стану мови». Візьму на себе сміливість твердити, що таких літераторів — переважна більшість, але це не означає, що вони не потрібні. Коли літературний процес твориться за своїми, а не за чужими законами, ця «переважна більшість», можливо, навіть і стимулює з'яву нової класики. На Україні, на жаль, маємо справу з винятками, а не з правилом, бо земний полюс абсурдності на довгий час затримався саме над нашою благословенною землею, і стрілки всіх компасів і годинників у нас були малоприслужними.

Отже, не вдаючись до уже відомих історико-культурних екскурсів, можна стверджувати, що нині ось уже вкотре ми виходимо з царства абсурду і хочемо рухатися до природних форм життя (в нашому випадку — природних форм творення національної культури).

Чи такий стан речей відсуває мову як першозавдання поета на якийсь інший плян? — Ні. Хоча подібна думка часто традиційно «по-українськи» поширюється, тобто — нині потрібніші вірші про збереження української мови і т. д., ніж вірші, написані гарною і новою поетичною мовою про все інше чи не-

відомо про що. Я ж думаю, що вірші про екологію мови — це одна з багатьох повноправних тем поезії, але той, хто їх пише, повинен крім «абсолютного слуху» і почуття моральної відповідальності володіти і всім світом поезії, щоб його слово було не порожнім звуком.

Поезія фіксує слово

Це банальна істина, але ми про неї часто забуваємо, і це відбувається не лише тому, що поезія переносить слово з комунікативної сфери в естетичну, тобто — на рівні лексичному. Поезія фіксує слово завдяки своїй першій і головній ознаці — ритмічності. Але ми забуваємо і про те, що ритм — це не лише п'ятистоповий ямб, і не лише чергування рядків з чоловічими і жіночими римами у катрені, і не лише силабо-тонічна система віршування, і не лише ритмізований чи спрозований верлібр,— а все це і все ще невідкрите і невикористане разом узятє. Тільки тоді слово міцно фіксується, вступає в багатогранні зв'язки з іншими словами, виявляє свою поліфонічність...— стає міцним матеріалом для мурування нових класичних веж. Не дивно, що антична література творилася в могутніх державних структурах, адже поезія в ті часи володіла багатим арсеналом фіксувати слова, завдяки цьому творилася міцна літературна основа мови, і (я переконаний, що це речі взаємопов'язані) міцнів державний устрій. Держава — це устрій, упорядкування, порядок, зафіксованість. Поезія (класична, в кожному разі) — те саме. Але я — за упорядкування багатства, а не за диктат бідності.

Що ж ми маємо у плані зафіксованості слова у нашій теперішній українській поезії? За невеликим винятком — бідність. Одноманітність і поверховість силабо-тоніки. Закам'янілість строфіки — катрени, катрени, катрени, а переважно — нудний суцільний ритмізований текст. Древній «книжний» синтаксис, глухота до нових докколишніх ритмів, одноманітне повторення відомих. Самоповторення. Поети не розуміють, що самоповторюючись, вони самі себе баналізують. Дивовижні табу навіть на рівні лексики. Не кажу вже про тематику. (Стверджую, що слово

«панк» освоїлося українською поезією лише через десятиліття після виникнення панкмоди і поширення її на Україні. Для Шевченка, наприклад, не було проблемою вживати чи не вживати такі новітні в його часи слова як, скажімо, «слов'янофіл»).

Краща частина нашої поезії тримається традиції, вважаючи, напевно, що це єдиний вірний спосіб зберегти те, що ще залишилося. Але якщо перегинати і тут палицю, то такий стан може перетворитися в спосіб відправити українську літературу разом з її прекрасною традицією в архів.

Чергова хвиля верлібрової поезії, піднята вітром свободи перебудовних років, у своїй масі засвідчує ту ж таки одноманітність, бо, на моє глибоке переконання, верлібр може бути багатим лише на тлі багатоті ритмізованої поезії. (Я маю на увазі наймолодших, а не, боронь Боже, таких поважних метрів вільного вірша як, скажімо, Голобородько, Воробйов, Лишега).

Але з'являються люди з іншої парафії, люди, які розуміють не лише призначення поезії, а й своє місце і своє призначення в цій поезії, творчість яких заперечує все написане у попередніх трьох абзацах.

Варто назвати хоча б одне прізвище — ...

Але на нього, як і на всіх нас, чекає ще «море мови», живої і цілющої мови, в якій ще стільки невикористаних можливостей — і в цьому, я вірю, її майбутнє.

Р. С. Уважний читач знайде у цих міркуваннях приховані посилання на багатьох відомих людей — від Т.-С. Еліота до М. Рябчука. Це не плягіят — це обізнаність дилетанта.

1989 р.

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПОЕЗІЇ

У мене виникла ідея про ще одну своєрідну мапу — про поетичну мапу світу. Навіть про певний набір таких мап. Найперше, вони ілюстрували б залежність поезії від географії. Насичений гарячий колір вказував би на інтенсивність поетичного виверження. Прозоро-холодний — на процес згасання. Можливо, деякі зони потрапили б у розряд «білих плям». Час вносив би свої корективи. Шумер. Троянська війна. Хрестові походи. Кульгавий Байрон. Хрущеподібний Антонич. Фантастичні переміщення темкольорів. Хоча прізвиська і події на такого типу мапі могли б і не знадобитись. Спостерігача найперше цікавить місце, час, ступінь інтенсивності. На екрані обертається голографічне зображення земної кулі, лічильник відраховує роки, ми спостерігаємо рух кольорів. Ідеальна, абсолютна, об'єктивна (і тому неможлива) картина. Марно сподіватися вивести з неї якусь закономірність. Кінець двадцятого століття. Глобальне поширення білих плям. Окремі оази по книгозбірнях. Поети стають якимось монашим орденем. Решта світу його долею не цікавиться. Але й цього вистачає. Вірогідно, так воно і було в усі часи.

Ось така майже гіпотеза. Можна сказати, антинаукова і висмоктана з пальця. Поетичних мап немає та й виготовити їх неможливо, бо занадто суб'єктивні наші уявлення про поезо-виверження. Занадто неповний «банк інформації». І все-таки процес зникнення помітний. У суспільній структурі, яка живиться результатами перероблювання природи на предмети ужитку, категорія ужитковості стає визначальною. Отже, ми маємо те, чого ми гідні — ужиткове мистецтво (по суті — нонсенс), тобто ми в полоні абсурду, бо мистецтво — не ужиткове, але ми його намагаємося уживати, робити його ужитковим — і що найнеймовірніше — опредмечувати поетичну мову, і тут Сізіфів камінь виривається з наших власницьких рук і гуркотить униз, і ми відмовляємося від марних зусиль, ми відвертаємося від поезії, і — в результаті — біла пляма. Несприйнята поезія розчиняється в повітрі. Біла пляма. Її заповнюють міфи про мучеників і героїв. Заслання, офірування і перепоховання. Пам'ятники і поклоніння пам'ятникам.

Прізвища, роки життя, кілька викарбуваних рядків. Рушники. Пісні. Танці. Хори. Тобто те ж таки опред-мечення. Але це не поезія.

І все-таки вона є, хоча й постійно розчиняється, як подих в повітрі. Які підстави у неї бути? І чи довго їй бути? І чи наверне вона кого?

Поезія — не ужиткова.

Ужитковий текст — не поезія.

Неужитковість поезії — це шанс людини порятувати себе від ужитковості, від навали предметів, які перетворюються на сміття,— зона чистого дихання, місце втечі.

**КІЛЬКІСТЬ НОСІЇВ ПОЕЗІЇ ДОРІВНЮЄ
ОДИНИЦІ.**

ТВОРЕЦЬ — В ОДНИНІ.

ОДНИНА РОЗКЛАДАЄ ЮРБУ НА ЛЮДЕЙ.

БОГ БАЧИТЬ КОЖНОГО.

Поет — перший її носій, майстер записування мови. Поезія — понад поетом. Поезія — на порядок вище. І тому вона не потребує підстав для свого існування. Вона примушує людину шукати підстави. Питання модифікується — які підстави в людини для існування? Які підстави в поета для існування? — Безумовно, диктат поезії. Зникає поезія, зникають підстави у поета, зникають підстави у людини, світ валиться. Можливо, поет — це щур у передчутті катастрофи. Тільки втікати йому нікуди. Це лакмусовий папірець. Це голос спасителя в часи тотальної глухоти.

Отже, поезія не потребує підстав. Якщо вона є. А вона є. Вона — вічна. Якщо ж її нема — немає і нас. Апокаліпсис відбувся.

Поет одержимий вірою в неї. Ця віра порятує світ. Віра, засвідчена і записана мовою поезії. Припускаю, що це буде українська мова.

ТРОХИ «БАЛАКАНИНИ»
З РОМАНУ «ПАН БАЗЬО ТА РЕШТА»

- Прошу переказати сюжет.
- Е-е-е... там розповідається про одного хлопця, який...
- Ім'я пригадаєте?
- А не говориться, яке в нього ім'я!
- Не має імені?
- Напевно, має, але це... я не звернув на це уваги. Це неважливо.
- Як він виглядає?
- Високий, одягнутий в... гарно...
- Скільки йому років?..
- Років двадцять п'ять... Може, трохи більше... Або менше...
- Чим він заробляє собі на життя?
- Картини малює? Нє, то він мешкає в художника, там, де картини малюються. Може, і він якийсь художник. Але там про це не говориться. Він сидить, ходить, щось пригадує, йому сняться різні сни. Приїздить одна дівчина. Він дрімає, а вона йому перебиває сон. На другий день, тобто ввечері того самого дня, вони зустрічаються в оперному театрі. Ага! Там є один такий музика, якого хочуть забити. І в нього зуби болять!..
- ...прокляття! За які гріхи?
- Заради приємної усмішки! Недобре шкіритися зігнилою дірою. «У П'єра були жахливі зуби, себто залишки зубів, а зараз — повставляв, і зовсім інакший шеловек. Вичмалко мав золоті, нагадував жида за шинквасом, повставляв під кість — українцем став! А в Костика бракує двох передніх зверху. Бідолаха встряв у якийсь мордобій, з того часу так і ходить. У Патріарха ж — усе олрайт. Має голівудівську усмішку. Поетам добрі зуби не менш потрібні, як акторам. Особливо новоукраїнським. Завдяки щелепам українських поетів твориться образ нації! Домонтовоч писав, що Зеров позбувся майже всіх зубів. Це жахливо. Неокласик — і беззубий. У Європі не повірили б, що беззубий може бути неокласиком. Тема для дослід-

ження: «Зубиська і поезія». Речі ніби-то різних порядків, але як же все-таки взаємопов'язані, як і все у цьому світі. Так що там у нас? Кабаретович страждає від зубного болю?

— Кабаретович — гімно! Так йому і треба! З ним ні про що неможливо домовитися. От дивися, мені — кров з носа — потрібна була сотня баксів. На тиждень! Через тиждень віддаю. Підвалив класний товар. Треба було його тільки взяти, сплавити і заробити ще сотню. Дзвоню до Кабаретовича, кажу, Кеб, так і так, а той — нема проблем, де зустрінемося? Зустрічаємося біля «Нектару» через дві години, тільки не запізнюйся, курва мама! Приходжу, чекаю десять хвилин, півгодини — нема свині. Дзвоню додому — нікого! Що ти скажеш? Добре, що зустрів того, як його, та ти його не знаєш, той, що товчється завжди біля Дупи, виручив. На другий день зустрічаю Кабаретовича — шоб, ти не міг десять хвилин зачекати, та я тебе, гімна, сорок хвилин чекав, а тебе, брехла, не було... А з тим зустрічанням Нового року? Пам'ятаєш, як він нам прокрутив динамо на Новий рік?..

— З ним щось діється недобре.

— Та триндить він все!

— Ні-ні, він такий зашуганий. Нікуди не з'являється. Кажуть, що якась баба дивилася на його руку і не хотіла нічого говорити, тільки хитала головою.

— Та ні, це Мері його міряла своїм біоенергетичним маятником і казала, що в нього печінка і серце, а він боїться піти на медогляд, сидить вдома і труситься. А про зуби нічого не сказала!

— Все це херня. Я і горівку п'ю і кобіт деру і ніц мені не бракує.

— Але буває такий час, коли все летить з рук, чи то погода така, чи тиск...

— Мені Боракне лишив свою майстерню, щоб я її прогрівав час від часу. Я посрався зі старими, вони навіть не знають, де я зараз тиняюся. Але мамця — телепат, чує, що я ві Львові... Така пристойна майстерня, ти був там? Апаратура добра, місця до фіга. Думає, улаштую собі могутній сексодром. Знаєш, зовсім інакше на кобіт дивишся, коли маєш куди їх привести, вони вже майже тойво. Я не є там якийсь Казанова, але й порядно вигратися часом нема де. А тут — прошу дуже. Узявся передзвонювати своїх давніх

приятельок. І ніби щось десь перемкнулося. Тої нема, та страшенно чимось зайнята, в тої серйозні плани на майбутнє. Подивишся на юрбу — всі ніби на рейках, зупинка — і катастрофа. Я полюю, чому ж мене ніхто не вполює? Мало на дискотівку не запхався, старий хрін. В барі тхне криміналом. А на вулиці в мене нічого не виходить.

— Колись ми зривали кобіт на вулиці — просили розміняти гроші...

— Якусь курвегу завжди підірвеш...

— Не скажи. Професіоналка зразу оцінить, що ти за птиця, і пошле тебе до дупи...

— Це залежить від сезону...

— На морі — нема проблем...

— А на Глинці колись...

— Можна було і по шарабанах дістати.

— Глинка тепер закакана, минулося те щастя.

— Ну кого ти на Глинці зривав, триндило?

— Ми колись з Кабаретовичем потрапили в нічну ресторацію в Талліні. За нашим столиком всілося дві масті, чи то ми всілися за їхній столик, не в тім річ. Одна — взагалі — атас, перший раз бачив таку так близько. Я був ще повний баран в налагодженні взаємостосунків, але зважився. Я спитався в неї, чого вона така насуплена.

— А вона?

— Сказала — щоб, я маю либитися в пику «кождому зустрічному»?

— А ти?

— Та я так почервонів, аж мені сльози бризнули.

Бил юнец.

— Ба-а-а-а-лван!

— Але вона мене пожаліла. Побачила, як я знітився. Сама щось там сказала. Потім ми навіть танцювали з нею повільні танці. Такий вигинистий звір у руках. Несподівано вони кудись урили. Але я був на вершині сатисфакції. Ці з вигляду профури — класні кобіти. У них така захисна маска.

— У них така професійна маска проти різних фраєрів...

— Не люблю цих клоак. Щось бруднувате, вбоге.

— Вбоге? Ти ще не бачив, які там бабки летять!

— Людське — вбоге. Ця напівблатна музика, ці

офіціантські нахабні пики, прицінювання, намахування, статеві акти з блювотним душком, засмальцьовані гроші, випадкові екземпляри людського роду.

— У цьому є свій кайф! Кожний живе, як може. Для когось це життя, авантура, загострені відчуття. Що ти пропонуєш навзамін? Чим ти мене розважиш сьогодні? Підемо до кіна, на Тарковського?

— Поїхали до мене.

— Куди це — до тебе?

— Я художник. Я можу намалювати твій портрет, золотко.

— І подаруєш його мені?

— Побачимо.

— Зараз яка година?

— Ще рано. Ще дитячий час.

— Давай відкладемо на потім. Я не можу сьогодні. Але подзвони — домовимося.

— Потім не буде ніколи. У тебе ж немає ніяких особливих справ. Поїхали!

— Не можу.

— Ти ставиш хрест на усьому нашому майбутньому. І тільки тому, що ти вперта. Тобі здається, що зараз вирішуєш ти, а насправді хтось там нагорі хоче нас розвести в різні боки.

— Ти вигадуєш, любий. Просто я не хочу сьогодні.

— Але ж нічого не буде — ми будемо разом, тільки я і ти. Я не буду чіплятися до тебе. Ми будемо...

— Ми будемо сидіти, потім ти будеш чіплятися до мене, потім ми посваримося — і все зіпсується. Краще мені піти.

— Якщо ти підеш, ми однаково посваримося.

— У такому разі — ти дурень.

— Це ти дурепа! Ти не хочеш мене зрозуміти. Ти не хочеш піти мені назустріч... Чого тобі бракує? Я все роблю, щоб нам було добре, а ти мене постійно виводиш. Ідіотка. Чому ти не послухала мене? Здохла б ти? Корона б тобі звалилася? Тепер все зіпсуто! Забирайся! Бачити тебе не хочу...

— Ти вдарив її?

— Я б її вдарив! Але я не б'юся з жінками. Вона — вперта дурепка, нічого не вдієш, треба змиритися.

— Є жінки, які хочуть, щоб їм зробили боляче.

Тому вони і провокують ситуацію скандалу. Вони від цього отримують задоволення. Вони хочуть, щоб їх брутально гвалтували. Вони носяться зі своєю непогамованою сексуальністю, і це для них — як тягар — і його треба позбутися за будь-яку ціну, або як істота, котра живе у них всередині і котру треба провчити за те, що вона не дає їм спокою. І тоді вони провокують зовнішній світ на вторгнення. Дівчинка розглядає себе в дзеркалі, змінюючи на собі одяг, одяг її гласкає, особливо там, де животик і нижче, одяг влягається на ліжку, їй хочеться запхати цукерку до рота, золото шелестить, рожева кулька засмоктується, кінчик цукерки час від часу визирає з її губів, бічні дзеркала відбивають дитинний профіль з випнутими губами, вона відкидається на ліжку, якась тканина опиняється під нею, дівчинка тягне її, затискуючи ноги, тканина прослизує між її затиснутими ногами, хвиля збудження, десь там, ось там його затверділа вершина, на яку хочеться натискати пальцями, але це не те, за вікнами гуснуть сутінки, дихає парк, її голе тіло залазить у вузьку червону в'язь светра, вона тихенько вислизає з дому.

— Що далі?

— Далі — можливі різні варіанти.

— Прошу, мені страшенно цікаво. Страшенно цікаво!

— Між будинками і парком — брукована вулиця, парк — за металевою мережаною загорожею, дівчинка йде вздовж неї, аж поки не натрапляє на прохід, вона перелазить через парапет, її нога занурюється в траву, трава лоскоче її ногу, ще рух — і вона опиняється в межах парку. Там невловимо — все інакше. Вона чує дихання. Вона відчуває чиюсь присутність. Відчуває своє серце. Ноги несуть її в напрямку алеї. Там густі тіні і плями ліхтарного світла. Там лавки в зелених нішах кущів. Вона сторожко скрадається в бік живоплоту, натрапляє на лавку, лягає, випростовує руки вздовж тіла, намагається якнайтіхіше дихати і заплющує очі...

У цей же час Професор вигулює свого афганця. Пес бігає як ошалілий. Він у лабіринті свободи і запахів. Знайомі місцини і незнайомі. Треба їх позначити на мапі своїх володінь. Професор з насолодою вбирає ніздрями повітря вечора. Ремінчик скручено довкола

руки. Він має годину на шпацер. Вдома його чекає порція детективного читива, піжама, чищення зубів і глибокий здоровий сон...

Дівчинка грається в одну гру. Вона вирішує рахувати свої подихи до сотні, не розплющувати очей і не рухатися, що б там не сталося. На п'ятдесятому подисі вона затримує дихання і рахує биття свого серця — раз, два, три, чотири...— і раптом чує чиєсь стороннє дихання. Щось її наче обнюхує і лоскоче їй щоку. Щось шерехате, тепле і вологе облизує їй шию, дихає і скавучить...

— Вона перелякалась?

— Так. Вона завмерла, ще міцніше заплющила очі, так ніби це для неї був єдиний сховок. А Професор помічає, що пес завмер біля лавки. Він остерігається, щоб його не спокушали цукерками чужі і гукає: «Бой!» Кілька ворон злітає з крони сусіднього дерева і каркаючи відлітають у сутінки. Бой обертається, помело його хвоста лоскоче дівчинці ноги. Вона починає здогадуватися, з ким має справу. Але гра продовжується. «Ну, кого ти тут зустрів? Обана! Що трапилось? Тук-тук! Доброго ранку! Вставайте! Час додому. Чи чуєш мене?» Голос у Професора стурбований. Він бере дівчинку за руку, рука не пручається. Вона тепла і нерухома. Шукає пульс. Прикладає вухо до грудей. Вони на диво сформовані, пружні. Дихання є. «Сто!» Раптом він відчуває, що долоня дівчинки занурюється у його волосся. Найлегші, найніжніші на світі пальчики. «Вже прокинулася? Як тебе звати?» Бой схвильовано скавучить.

Професор нахилений над лавкою. Але несподівані обійми примушують його шукати точку опертя. Одна з його рук потрапляє в живі лещата ніг вечірньої незнайомки. Професору перехоплює подих. Кінчик вологого тремтливого жала облизує йому ніс. Він впирається правим коліном в край лавки, відчуваючи набухання свого прутня. Бой сидить ліворуч і спостерігає, нахиливши морду. Тим часом права рука дівчинки скрадається до професорового магнетичного центру і торкається тканини штанів у тому місці, де випирає затвердла куля. Тіло дівчинки звивається на лавці. професорова рука, та, що затиснута ногами, опиняється раптом на пихвочці сутінкової істоти. Светр задирається. Ноги розсуваються. Бой скавучить. Гуд-

зики розчіплює п'ятипала тваринка долоні. Палець Професора потрапляє у вологу напружену дірочку. Зволожене жало блукає в пошуках члена. Ось він вивалюється в простір всесвіту. На! Дівчинка смокче, звивається, видовжується, місяць прасує її спину, груди її важчають і відвисають, заокруглюється жадібний зад, вона стоїть на колінах, потоплених у стеблах трави, роблячи міньєт напівпритомному чуваку, який головою відкинувся в зоряне небо. Рудий гіппі Бой розмальовує чоколядою її зад і стегна. Струмись шампана б'є в її анальний отвір. Професор судомно затискає її розпанахану гриву, вводить якнайглибше в її пашу свого вібруючого прутня і кінчає вогнеметним струменем у сам її шлунок. Енергетична хвиля проходить її тілом і агонізує на вершині клітера, м'яко розповзаючись, як вулканічна лава. Бой виє. Місяць оббризкує її лице теплим сріблом...

— А тепер вже спавді «сто».

— Не можна маленьким дівчаткам так пізно самим гуляти. Мама насварить.

— Я боюся вертатися сама.

— А сюди сама не боялася прийти?

— Я заблукала. Виведіть мене, дуже вас прошу.

— Бери мене під руку і пішли. Не холодно?

— Трошки.

— Хочеш, понесу тебе?

— Я важка. У вас такий гарний пес!

— Охоронець. Ніхто до нас не посміє причепитися, всі нас будуть боятися.

— Отам я мешкаю!

— Зовсім близько. І чого ж ти боялася?

— Не знаю. Стало страшно.

— Ми з тобою майже сусіди. Приходь до мене в гості. Мій будинок — цей.

— Ті вікна з червоними завісами — ваші? Там дотемна світить настільна лампа і деколи грає фортеп'ян...

— Точно, ти вгадала.

— Я обов'язково прийду.

— Приходь, будемо пити чай з вишневим варенням і їсти тістечка...

— ...хворобливі фантазії, варіації на теми Лоліти у Стрийському парку.

— Але я це бачив. Ми кохалися з Варварою. У кім-

наті було темно. Та й наші очі були заплющені. І раптом в моєму мозку з'явилася перспектива вечірньої алеї і постать дівчинки. Я сказав про це Варварі. Виявилось, що вона теж бачить усе це. Ми ніби пробилися своїми внутрішніми поглядами в одне і те саме видіння. Це було дивне відчуття. Так ніби наша свідомість злилася, ніби ми і справді стали однією істотою. Ми почали випитувати одне в одного, хто що бачить, і переконувалися, що бачимо одне і те саме. У мене було відчуття, що мене поглинає щось більше, і мені це приємно, та я відчув, якщо так буде продовжуватися, я не зможу чи не захочу повернутися назад у себе. Такий сюрреалістичний вхід в паралельну дійсність — через тіло Варвари. Такі собі сексдвері. І мені зробилося страшно.

— Що було потім?

— Я перервав фантазію. Так ніби вимкнув телевізор.

— А вона?

— Вона розсердилась.

— Вона хотіла заволодіти твоєю свідомістю, взагалі особою.

— Дивна річ. Якийсь час і я хотів цього ж. Але налякався.

— Це інстинкт самозбереження.

— Так, людина звекає до себе самої. І ще є підозра, що все це на межі збожевоління. Тобі здається, що ти потрапляєш, скажімо, в алею вечірнього парку, а насправді в тебе тече з рота слина, рука чухає потилицю, член звисає з розчіпнутих штанів, і ти сидиш в дурці, і немає поряд ніякої Варвари.

— Це тотальна війна внутрішнього і зовнішнього.

— Правильно, сідай — «п'ять»! Та мені здається, що між внутрішнім і зовнішнім є все-таки якісь канали, гармонійні переходи, хоча, напевно, є і катастрофічні. Шизофреніки — це потерпілі в катастрофі.

— А інші?

— Інші звекають поділяти світ на сон і дійсність, при цьому вважають сон чимось ілюзорним, не надають йому належного значення. Люди свої уявлення про успіх, щастя і таке інше пов'язують, в кожному разі, не зі сном. І тому вони так часто відчувають се-

бе нещасними. Мають проблеми з побутом, грошима, їжею, сексом. Уві сні все це вирішується в найпростіший спосіб. Дійсний світ закладає людину на сотні замків, робить з людини дволикого Януса, ув'язненого між майбутнім і минулим, а сон її звільнює. Але справа не в протиставленні, а в зіставленні. Наша дійсність і наші сні — одне і те ж саме, дві поверхні рукавички, щоправда, не можна бути одночасно на зовнішній і на внутрішній поверхнях, але рельєфи повторюються, впізнаються, так, ніби їх вивернули навиворіт. Або це нагадує сферу. Дійсність замкнута всередині сфери. Поверхня сфери — прозора, це наше життя. Сон — це все поза сферою. Людина намагається витлумачити сон, а це те саме, що тлумачити стілець, який бачиш перед собою, або обличчя в юрбі. Чи все потрібно тлумачити? Чи все надається до тлумачень?..

— Що означає, коли сняться мерці?

— Зміна погоди. Одна річ, коли вони мовчать, інша — коли говорять.

— Що означає, коли вони говорять?

— Це якась важлива звістка.

— Важлива звістка те, що вони говорять чи якась важлива звістка чекає на мене після пробудження?

— Варто запам'ятовувати їх слова. Вони важливі.

— Мені вряди-годи сниться мій однокласник, який загинув, потрапивши під поїзд. Мав неповних двадцять років. Дурна безглузда смерть. Він йшов уздовж колії. Назустріч по сусідній колії сунув поїзд. І за шумом того поїзда він не почув, що ззаду мчав інший. А може, щось на нього найшло, і він відключився від зовнішнього світу. Труна була закрыта. Кажуть, що його там змолото на кавалки. Тепер він мені сниться досить рідко. Раз на рік, а то й рідше. Раніше сні з ним траплялися частіше. Він мені сниться так, ніби він живий. Мав якусь тяжку хворобу. Перебував у якихось особливих лікарнях. І досі чує небезпеку для здоров'я. Тому мусить пильнуватися, рідко з'являється на люди. А мені чомусь незручно сумніватися...

— Це тому що ти не бачив його у труні.

— Він перший з мого покоління, кого забрала смерть. Змалечку я знав — люди помирають. Похорони траплялися, як і все на світі. Це була одна з ряду,

щоправда, рідкісних подій, тільки обставлена в якийсь своєрідний спосіб. Ось цей малюк на фотографіях з похорону діда-стрийка — я. Смерть не усвідомлена як смерть. Смерть для дитини — це хвороба, яку не вдалося вилікувати. Можливо, цей погляд настільки засідає в свідомості, що сні потім його модифікують, і мрець виявляється хворим, а тому і живим.

— Де знаходиться мрець у сні?

— Сон — це часопросторове ніщо. Ти пересуваєшся, але відстані нема. І часу також немає. У сні немає світил, які міряють час. А якщо щось таке є, то це більше нагадує відображення місяця у воді. Безконечна порожнеча. Але все поряд. Немає юрби. Немає множинності. Деколи сняться інтер'єри, міста. Тобто — ніби і є простір, але він якийсь нетривкий, якась ніби комп'ютерна дійсність. Там і зустрічаєш мерців.

— Чи є відчуття верху і низу?

— Так. Мерці знаходяться завжди трохи нижче. Деколи сняться якісь неймовірно високі будівлі, нестійкі, рослинні. Я потрапляю на саму верхатуру. Виникає відчуття небезпеки. Деколи сняться райони міста, яких в дійсності немає. Причому, це повторювальні сні. І місто з тими неіснуючими районами одне і те саме. Там, де Високий Замок, знаходиться ціла система будівель, в яких розташовано зали якогось музею чи картинної галереї. Над парком Франка, там, де готель «Дністер», нібито стоїть величезне напівзруйноване приміщення, палац в псевдо-класицистичному стилі, де можна знайти залишки старої зброї і навіть якісь скарби, а сам парк, дивним чином, накладається на той парк, що над Краківським базаром і там далі, за парком, — цілком «недосліджене» автономне місто. А посеред міста, хоча важко визначити, де саме, якщо порівнювати з теперішнім Львовом, знаходиться ще одне місто — місто-цвинтар, оточене середньовічним муром, і власне воно є на якомусь підвищенні, до нього треба підніматися східцями, як на якийсь античний форум, проходити через помпезні брами. У цьому місті-цвинтарі мені часто доводиться блукати. До речі, і та галерея на Високому Замку якимись своїми прибудовами виходить на той цвинтар.

— Місто-цвинтар — це справжнє місто, вивернуте навиворіт, яким ти щодня блукаєш, могили — це бу-

динки, а мерці — люди, які живуть в тих будинках.

— Кажуть, коли сниться цвинтар — це добре.

— А похорон?

— Мені не так давно приснився похорон, але абсолютно невідомої людини. Ніби це якась американська вілла, — не тому що вона саме в Америці, а тому що такі часто трапляються в американських фільмах — з внутрішніми фонтанами, галереями, переходами, і виявляється, що помер її господар. Я — серед прибулих на похорон. Довкола моєї шиї обкручується колюча гнучка лоза з троянд. Я бачу, як мерця вкладають в труну, одна рука йому спадає набік, і раптом він сам, напружуючись з останніх сил, представляє ту руку на живіт і переплітає обидві руки пальцями, як це заведено у мерців. Процесія рушає, я ж кидаю свою лозу на труну. Що б це мало значити?

— Вілла — це Америка, мрець — давнє почуття, яке ще не до кінця загинуло, троянди — твоє примирення, похорони — весілля.

— Що в сумі?

— Дівчина, до якої ти був небайдужий і яка виїхала на Захід, одружилася там, і ти з цим примирився, хоча вона тобі ще досі дорога.

— Мене в цьому сні найбільше збентежив той рух руками, він ще живий, той дід, подумав я, а його ховають, бо так простіше, не треба нічого переробляти.

— Все правильно. Уяви собі, що та твоя знайома зараз би повернулася і поставила б тебе перед фактом, що вона вернулася до тебе. Як би ти відреагував на таку ситуацію?

— Щиро кажучи, я б не хотів, щоб вона верталася саме до мене.

— Оце і є ті троянди, які ти кидаєш на труну. Тобі прикро, що ховають живого, але ж ти не кричиш, нічого не робиш. Ти навіть заспокоюєш себе — однаково він приречений.

— І що, якби вона раптом опинилася у Львові, ти б не захотів з нею контактувати?

— Якби я зустрів її на вулиці, напевно поварнякав би про те і се.

— І все?

— Уявлення не маю. Ми б щось говорили. Зга-

дували. Не знаю, чи було б у нас бажання ритися в минулому. Коли ми зійшлися, вона була перейнята виключно однією ідеєю — виїхати в Штати. Усі наші дні і ночі були пронизані цією ідеєю — як вона виїде, як вона заробить купу грошей, повернеться назад, купить квартиру, майстерню і як це буде файно. Вона поїхала, вирішила дочекатися громадянства, врешті знайшла собі чоловіка, все склалося навіть ліпше, ніж уявлялося. Це всіх врешті-решт влаштувало — втілилася ще одна американська мрія. І от вона вертається. У якості кого? Новоспеченої американки, яка проміняла мене і всіх нас на бакси? На хріна тоді повертатись? Щоб отримати сатисфакцію від успіху? Чи в якості пошлюбленої жінки, якій забаглося зануритися в ностальгійний маразм зі своїм колишнім бойфрендом? Чи розчарованої істоти, яка спалила кілька років свого життя, щоб пересвідчитися в істинності старої мудрості про вибирання батьківщини? Ні, не хотів би я, щоб хтось такий сновигав би мені перед очима. Хай все лишається там, де перебуває зараз.

— Чому люди їдуть на Захід?

— Може, ти хотів дізнатися, чому люди покидають рідні місця?

— Хіба це не те саме?

— Ні. На Захід, в кожному разі тепер, їдуть за грошима. А рідні місця покидають, тому що якась зла сила зганяє з рідних місць. Якщо людина поїхала і не вернулася, то її було зігнано, або вона від народження — перекотиполе, а якщо поїхала і вернулася, то маємо щось на зразок чумакування. Тут діє закон співвідношення ближнього і дальнього світів.

— Що таке ближній світ?

— Ближній світ — це найперше світ, з якого ти вийшов, у якому ти ріс. Твоя мама, батько, родина, родичі, рід і т. д.; хата, сад, подвір'я, околиця, місцина і т. д.; пахощі квітів, шумовиння злив, рипіння Різдвяного снігу, Великодні крашанки, Зелені свята, ласощі і т. д.; друзі, вчителі, дівчата... Ближній світ — це світ довкола тебе від самих твоїх початків, який обростає твоє життя концентричними колами, як стовбур. Хоча ти й успадковуєш його, як гілка, яка проростає на цьому стовбурі. Ближній світ належить тобі і роду, це все справді дуже нагадує дерево, де все — з одного коріння, хоча й немає двох однакових

гілочок. На початку все в одному — в матері — весь світ з усіма складниками. Потім відбувається перетікання і відокремлення.

— Виходить, ближній світ — це щось стале, він потребує фіксованості?

— Так, але коли ростеш у кочовиську, природа не стане тобі рідною. Природа, земля, краєвид, річка, ставок, сад, околиця...

— Але ж були і кочові народи?

— Де вони тепер? І біда в тому, що вони не зникли безслідно, а розчинилися. І цей кочовий вірус дає себе знати. Таким чином, головні складові ближнього світу — родина в системі родового дерева плюс осідлість.

— Які ознаки ближнього світу?

— Творення своєрідної культури як запоруки гармонії людини і світу саме в даному місці землі, «рослинність».

— Які ознаки дальнього світу?

— Кочівництво, «тваринність».

— Єгова — бог якого народу?

— Кочового, якому обіцяна і дарована земля.

— Цікавим з цієї точки зору виглядає месіонерство.

— Так, слуги бога кочівників сповняють свою місію релігійного кочівництва. Поглянь на цих ново-явлених американських проповідників. Що вони загубили на Україні? І що вони тут проповідують у той час, коли нас перетворюють на сировинний додаток до Заходу і на світове звалище всілякої отрути? Звідки вони взялися? Хто вони з походження? Нащадки емігрантів, які знищили, споїли індіанців, зігнали їх у резервації, наповнили «відкриті» землі рабством, потім самі ж стали провадити кампанії за свободу людини. Понабудувували автобани для своїх машин, міста для своїх машин, екрани для своїх машин, знімають фільми про свої машини. І кочують туди-сюди — де більше платять. Вони хочуть нас навчити віри в Бога? Якими аргументами? Наш Бог дасть вам багато авт і баксів? Вони хочуть вирвати нас з корінням, засіяти нашу землю мікі-маусами і поливати кока-колою. Ось їх Бог. Хіба це вже не видно? Хіба не це видимий результат приходу Америки на наші терени? Америка зіткана з дальнього світу. Всі, кого

було вирвано з коренем,— найліпший матеріал для американізації. Долар — їх віра. Я не вірю їм ні на стільки.

— Але ж вони такі приємні, усміхнені, пахучі. У них такі гарні зуби.

— Куди зникає їхня посмішка, коли їм чогось починає бракувати? Наприклад, коли починають зростати ціни на нафту? Вони тоді посилають війська на Близький Схід приводити арабів до порядку. Бачиш, як воно все складається до купи: Єгова — бог кочівників, яким дарована земля обітована, земля ця збільшується до розмірів усієї Землі, колишні варвари, проваджені під знаменами кочуючого бога, засновують на американських землях кочовий конгломерат — таку собі нову Золоту Орду — Сполучені Штати, які, до речі, підтримують саме землю обітовану в боротьбі з ісламським фундаменталізмом, араби ж сповідують життя ближнім світом.

— Ніби вони не кочовий нарід з походження... Ти так складно все це пояснюєш. Справа проста, як чобіт. Араби мають нафту, американці її купують, та й не лише американці. Якщо ціни на нафту ростуть, американцям тотально це не подобається, бо майже кожен має авто. Їх бог — це гроші. А гроші — це математика, цифровий облік суспільних стосунків. Ось предмет — ось його цифрове, тобто грошове вираження. Головне, щоб усе було більш-менш за правилами. Про це має дбати розумна держава — податки, штрафи, поліцаї і т. д. і т. п. А релігійні організації дбають про мораль — що добре, що погано. Але вони теж є частиною тих проклятих суспільних відносин, теж послуговуються грошима, тому і займають своє окреме місце в суспільстві, а не над суспільством. Нічого ліпшого люди поки що не вигадали.

— Отже, гроші також ознака дальнього світу.

— Особливо, якщо це долари.

— Виходить, якщо я хочу жити за моделлю — так можна сказати? — ближнього світу, я повинен триматися подалі від грошей, особливо, від доларів?

— А чого ти так вчепився цього ближнього світу?

— Ось тобі приклад. Для кожного ближній світ починається в родині — чи потрібні в родині грошові розрахунки?

— Якщо я позичив у батька гроші, я зобов'язаний їх йому повернути.

— Чи є ці розрахунки стосунками між батьком і сином? Чи вони є стосунками між позичальником і позичаючим? Чи не означає це, що грошові стосунки в родині — не родинні за своєю природою. Уяви собі, мати годує немовля молоком зі своїх грудей і записує дитині борг на майбутнє в особливий зошит за годування. Або вчить її мови, або заспокоює вночі... Де тут гроші? Чи може це лише тваринні стосунки? Коли вона вчить дитину молитві, коли розповідає казки... Що це? Покладання капіталу в банк під проценти?

— Який-небудь фінансист міг би це описати саме так. Маркс, наприклад.

— Чому було заповідано Христом не давати грошей під проценти?

— Де це ти таку заповідь відшукав?

— Не в заповіді. Але ж це наскрізна тема в Євангеліях — тримайся подалі від грошей. Богу — Богове, а кесарю — кесареве... митники, лихварі, торги у храмі, розрахунки в притчах, пробачання боржникам... що дороге, а що дешево... скарбничий апостольський і тридцять срібняків... Тема грошей, з певної точки зору, провідна у Новому завіті. Це те, чого майже нема у Старому Завіті. Всюди застерігається — хочеш іти дорогою Христа, тримайся подалі від грошей. Гроші — це найбільш людське, бо породжене стосунками між людьми, і гроші ж — це найбільш антилюдське, бо це те, що «огрошовлює» людину, обезличує, розмиває, знищує її сутність. Якщо людина — це поле зіткнень між Богом і Сатаною, то гроші — це, безумовно, зброя Сатани. Між дияволом і людиною існують грошові розрахунки — продаж душі, чи не так? Між Богом і людиною про це нема й мови. Що є в світі більш приступне кожному і більш неприступне, якщо йдеться про значну кількість? Через що кояться найтяжчі злочини? Що ще вважає себе еквівалентом світу, як не банк? Банк — центр світу, зоря, довкола якої крутиться все — всі стосунки, всі види діяльності, землі, країни, минуле, теперішнє, майбутнє. Банк — центр пекла. Подивись, як американці мізкують про успіх своїх фільмів — такий-то фільм за такий-то час зібрав таку-то суму, це

фантастично! Якщо бідний українець захоче похизуватися чимось подібним, і якщо він до того ж не рагуль, то він згадає Довженка, Параджанова і кількість відзнак, що отримали «Тіні забутих предків» на міжнародних фестивалях. Але ж не кількість доларів! Американці дитинно безпосередні. Напевно, деякі мозкові центри у них через непотрібність атрофувалися. Вони переконані, що вони — найкращі, найпрацьовитіші, найрозумніші, що вони — надія світу, що вони допоможуть світові зберегти загальнолюдські цінності... Бо вони — найбагатші. Вони багаті, це правда. Але чи багатими заповідав нам бути Христос?

— У тобі промовляє більшовик.

— О, це дуже американський аргумент.

— Хто відмовлявся від багатства?

— Все правильно. Це спокуса, одна з найсильніших. А хто в нас головний спокусник? Якщо ми хочемо бути правдивими, якщо ми хочемо бути врятованими, треба усвідомити — торкаючись грошей, ти торкаєшся диявола.

— Заліпив. Тоді ми всі живемо в дияволі.

— А хто цар цього світу?

— Що ж робити? Користуватися кредитними картками?

— Ми зовсім забули про відсотки! Що ти там мовив про лихварство?

— Це великий гріх.

— Чому ж це гріх? Для прикладу, я володію певною сумою. Я можу її у щось вкласти. Скажімо, зібрати бригаду кравців, закупити тканини, пошити штани і продати їх на ринку. Оскільки мені належить ідея, а я довго досконалився, щоб стати розумним, я продаю штани так, щоб вторгована сума була вдвічі більшою від вкладеної. Кравецька праця і матерія коштують мені, скажімо, половину моєї первинної суми. Отже, в разі комерційного успіху, я отримую свою суму назад і ще п'ятдесят відсотків прибутку. Все ясно?

— Так.

— Нехай весь процес триває місяць. І от до мене приходиш ти і позичаєш в мене цю суму. На місяць. Це означає, що я, позичивши тобі її, не зможу найняти кравців, закупити тканини, виготовити продукцію, реалізувати її і отримати прибуток. Чи не так?

— Так.

— Чи не є законним моє бажання, позичаючи тобі на місяць ті гроші, загарантувати собі відповідні відсотки?

— Так. Але якщо ти грошовий мішок, а не перший ліпший друзяка при грошах, то ти вже взагалі нічого не робитимеш, тільки позичатимеш під проценти. Тобі це більш вигідно, ніж вилазити зі своїм товаром на ринок — менше ризику. І брехня полягатиме в тому, що ти вважатимеш себе співтворцем. І таких, як ти, багато, всі вони позичають під проценти, інші шикують, будують, виробляють, і раптом — нема попиту. Борг нема як віддати, проценти ростуть, люди, цілі країни, цілі покоління стають рабами. І це в наш час — час, так би мовити, тотального прогресу. З якої речі? Тому що позичалося під проценти. А коли немає чим розраховуватися в теперішньому часі, борг перекладається на майбутнє. Так гроші пожирають час. Так наближується Страшний Суд. У кожному разі, бунти, революції, кровопролиття. І дідько отримує те, що йому належить.

— Маєш альтернативу?

— Старий, все написано у Святих Книгах. Боржникам — пробачати їхні борги. Під процент грошей не давати. Любити Господа, любити свого ближнього, як самого себе...

— Але ж всі роблять інакше.

— Що тобі до всіх? Дбай про спасіння своєї душі.

— Але всі...

— Оце і є ближній і дальній світ. Ти і всі. Ти думаєш, всі це роблять, і я це робитиму так, як вони, а, може й, ліпше, тоді я стану успішним, і робиш помилку. Тебе спокушує дальній світ. Так, він може добре заплатити, коли купитися на його умови. Адже гроші — його головний аргумент. А якщо викреслити гроші, поняття грошей зі свідомості твоєї, його, її, їх — які залишаться аргументи? Зеро! За які гроші ти купиш ностальгію за дитинством, скільки коштує передчуття повернення до рідного гнізда? Або відчуття, що пісня, яку ти співаєш, єднає тебе з мільйонами мертвих, живих і ненароджених? Або — що ти притуляєшся до дерева, і це дерево тебе впізнає, бо знало тебе ще малим, бо росло разом з тобою?.. Категорія ближнього і дальнього світів — універ-

сальна. Її можна прикласти до всього, що стосується людини.

— Я читаю зараз Хема, «Фієсту». Приклади цю категорію до «Фієсти».

— Там зображено катастрофу ближнього світу. Це болісна спроба його реставрації. І безуспішна. Джейк — поза батьківщиною. Бо Америка не може бути батьківщиною. Джейк — поза родиною. Нічого не відомо про його родину, є вона чи немає, це неважливо. Джейк не може поєднатися з коханою жінкою, не може мати дітей. Єдине, що йому залишається — робота, приятелі, вештання, пиятика. Він полишений сам на себе. Він перекотиполе.

— Але ж у романі проступає і ближній світ.

— Так, на кожному кроці. Але як? Існує Париж, але він якийсь не французький, — його мешканці — хто завгодно, та найменше французи. Є Іспанія з прибульцями з Парижа. Але в Іспанії є і сама Іспанія, в цьому Хему, чи може, Гему не відмовиш, тому він і був геніальним для свого часу письменником.

— Добре. Для контрасту — «Кайдашева сім'я» діда Нечуя.

— Маємо суцільний ближній світ. Незважаючи на сварки, бійки. Усе це внутрішні біологічно-хімічні реакції. Люди одружуються, народжують і виховують дітей, сваряться, миряться, старіють, вмирають, народжуються — гармонійне коло, в центрі якого родина, хата. Усе, чого бракує Джейку, є в першого-ліпшого Лавріна. У роботу нема потреби втікати — вона життєво необхідна, аутентична. За роботою вирішуються важливі речі. Нема такого — ось то робота, а це життя. Щоправда, є свята, є будні. Є Бог. Є пекло. Світ структуровано. З певної точки зору, цей світ довершений, якщо хочеш знати.

— То «Кайдашева сім'я» — річ вартісніша від «Фієсти», так виходить?

— «Кайдашева сім'я» написана у вимірах ближнього світу, я хотів наголосити тільки на цьому. Тому й Нечуй не мав ніяких прибутків зі своїх писань. Але співвітчизники його шанують і досі, чого не скажеш про Гемінгвея.

— Гемінгвея також цінують.

— Американці? Та вони його забули в момент його смерті. Може, внучок старого ще знають, бо хтось

з них знаменита манекенниця, а хтось акторка, але де там американці здатні читати щось таке про давно минулі дні.

— Я люблю його читати.

— Тому що для таких, як ти, він і писав. У тебе ж виникає бажання повештатись по тих ресторанчиках і дансингах, де бували Джейк, Білл, леді Ешлі? Поїхати на форель в Іспанію і на бій биків?

— Так, звичайно.

— Бачиш, до естетики це має далеке відношення, а до туристичного бізнесу — пряме, бо «Фієста», під певним кутом зору — такий собі туристичний довідник. А туристичні довідники не пишуться для тубільців. Це література дальнього світу, ужиткова, на ній можна робити гроші.

— Добре, з художньою літературою ти даєш раду. А що ти скажеш про ці речі у Євангеліях?

— Питання непросте. У розумінні — що там переважає і як його трактувати. Але все це там, безумовно, присутнє. Світ — єдиний, а його трактування — людське заняття. Коли світові являється Бог, багато речей постають у цілком інакшому світлі.

— Бог являється на околицях імперії...

— Справді, вся пиха імперії сконцентрована в Римі. Хіба може Рим поважно трактувати те, що діється десь там на околицях? Рим вважає, що вистачає контролювати ситуацію за допомогою легіонів і грошей, і навіть не цікавиться якимись тубільними віруваннями. Головне, щоб не порушувався лад. А що змінилося з часів Риму? Імперії і далі існують. Деякі валяться на наших очах. Двадцяте століття — це століття імперій, можливо, більшою мірою, ніж будь-яке інше. Ті імперії, які, на відміну від Риму, все-таки цікавляться подіями місцевого значення, трималися і розвалилися, як, наприклад, совдеп. Але що значить — совдеп, чи то пак Москва, цікавився подіями в Україні чи в Прибалтиці? Москва просто нищила все те, що йшло не те що в розріз з її інтересами, а навіть не з тою швидкістю. Нищила все якісно інше. Москву, дай Боже, трафив шлях з її кривавим контролем. Правила гри американської імперії — вишуканіші і, здавалося б, гуманніші. Америка навіть ніби-то досліджує малі, себто ближні, світи. Створює інституції відповідні. Посилає своїх докторантів

на висліді. Суне всюди свого американського носа. Яким духом там тхне? Але принципової різниці нема. Зверхість, випещена як не маргінальністю, то Гарвардом. Поверхова зацікавленість, яка врешті-решт впирається в грошове питання — чи можна під це вибити гроші, чи можна на цьому заробити гроші і чи не загрожує це моїм грошам? Забери ці три «чи», і американець тебе не помітить. У першому-ліпшому бойовику поліцай-каратюга, голівудівська лялька, проголошує як заклинання — я, мовляв, роджений в Кореї, але моє серце належить цій великій країні — Сполученим Штатам. У Кореї каратюзі, виявляється, нема як себе реалізувати. Треба пертися в Америку, щоб вирубувати там мафіозі, які, до речі, крадуть американських красунечок для гаремів на Близький Схід. Бачите, чим запахло? І в нагороду біла американка кладе каратюгу до себе в люлю. От вам і вся політика. Хіба якийсь голівудський придурок дозволив би собі такий хід, якби не було напруженості на Близькому Сході? А корейчики дивляться цей фільм, де кого дідько запхав, і думають — ми нові герої Америки!

— На певні теми необхідне табу.

— Хіба це не імперська тема? Імперія та околиця — універсальна модель. А тепер я перейду до основного. Тільки прошу мене не перебивати. У кого виникнуть якісь запитання, хай напише їх собі на листочку, і коли я закінчу, з радістю їх перегляну. Отже —

КАТЕГОРІЯ БЛИЖНЬОГО І ДАЛЬНЬОГО СВІТІВ У ЄВАНГЕЛІЯХ.

Перше, на чому потрібно наголосити — це те, що Ісус Христос — людинобог. У його особі відбулося поглиблення чи возвищення людської сутності до Божої. Чи можна відокремити одну він іншої? Умовно це можна зробити до моменту Христового самоусвідомлення, тобто до хрищення Іоаном Христителем Ісуса у водах Йордану. До цього моменту Ісус був людинобогом, але не був свідомий цього чи, точніше, не був зовнішньо свідомий. Він жив звичайним для людей свого оточення життям. Був теслею. Мав родину, батьків, братів і сестер. Хоча батьки му-

сили б знати про все. Адже була блага вість. Була зоря. І мудреці з дарами. У кожному разі, нам нічого не відомо про те, чи передали батьки усю цю інформацію своєму синові. До Хрищення в Йордані Ісус жив як людина у вимірах людського близького світу. Хрищення так ніби відкриває перед ним завісу небес. Він отримує могутній вертикальний вимір. Він знає, хто його Отець. І тут відбувається видимий конфлікт між людським Ісусовим ближнім світом і людино-божеським Ісусовим світом. Але той останній не є дальнім світом, хоча у людських побутових уявленнях Бог знаходиться десь високо і далеко на небесах. Він є істинним ближнім світом для Ісуса, з ним Ісус відчуває неперервний могутній зв'язок. Цим зв'язком він перейнятий постійно. Довкола цього зв'язку формуються концентричні кола його прихильників. Схематично б я це зобразив як площину, поверхню, де бродять окремі людські точки, скупчуються, розбігаються, зіштовхуються. І ось одна з них вистрілює вертикальним променем, який з'єднується зі світилом. Це Ісус. Решта точок ще не бачать світила, вони лише знають, що воно мало б десь існувати, вони не мають з ним зв'язку, але вони бачать джерело вертикального променя, і їх погляди починають поволі підніматися і з'єднуватися з абсолютном. Ісусове воскресіння — каталізатор цього процесу. Ті ж, чий погляд спрямовані вздовж поверхні, бачать, як і бачили завжди, лише точку, лише теслю, неодруженого дивака, сина Йосипа і Марії, якому прийшло до голови оголосити себе Божим сином, єдиним його сином, який має порятувати рід людський. І, як це не парадоксально, позбавленими небесного зору виявляються найперше сам Йосип і сама Марія, брати і сестри, землячки. Ближній, але людський світ. Чи міняє Ісус цей ближній світ на дальній? З першого погляду — ніби-то так. Він покидає рідні місця, сходиться з незнайомими людьми, гоститься по чужих кутках... Але чи він відмовляється від самої суті ближнього світу? Родинність, шанування звичаїв, укоріненість у рідну землю? Ні. «Ото моя мати та браття мої!» Отець небесний, апостоли, учні, діти... Суботу треба шанувати, але не задля самої суботи, а задля Бога, задля ближнього свого. Старий закон треба шанувати, але ж Бог дає закон, не робить закон заміни-

ком Бога. Ісусова любов до свого народу дійовіша від любові книжників і фарисеїв. Він покидає рідне місто, щоб колись повернутися у нього, але ж і покидає не задля подорожі, скажімо, до Риму, а задля інших міст Ізраїлю — усе ж бо це його батьківщина. Він обростає концентричними родовими колами учнів, слухачів, співвітчизників, тому іншої родини йому й не потрібно. Він і є центром ближнього світу. Він вчить шанувати батька і матір, вчить не тримати лиха на брата. На першому місці — зв'язок з Богом і любов до ближнього. До ближнього! Тут нема суперечності. Якщо вся родина об'єднана вірою в Бога, їхня взаємна любов подесятириться, і так вони будуть ставитися і до інших людей. Але родичі Ісуса цього, очевидно, не розуміли. Він змушений був робити вибір. Він не конфліктував з родиною. Він пішов сповнювати свій обов'язок.

Тепер про дальній світ у Євангеліях. Безумовно, це Рим і його адепти. Його ж адепти — це ті, хто так чи інакше з Римом кооперується. Це всі царства, все золото світу, яке пропонує Ісусові диявол, спокушаючи його. Євангелісти уважні до кожного кроку Ісусового і зовсім байдужі до тих обширів імперії, де нога месії не ступала. Чи не тому й що ними спокушував диявол? Вклонися мені — володітимеш всім світом. Але дальній світ проникає у ближній. Він холодно і ніби-то безсторонньо керує подіями у ближньому. Прокуратор Іудеї Понтій Пилат — римське кресало вироків. Воїни, що знущаються над ув'язненим. Профіль кесаря на монеті. Усе це — елементи соціуму, який передбачає існування Бога тільки в Писаннях, молитвах, ритуалах, у храмі, у синагозі, але не передбачає існування живого Бога. Ісус для них — самозванець, злочинець, підбурювач, підривач звичаїв. Соціум не потребує живого Бога. Більший, так само, як і менший. А імперія — довершений соціум. Ієрархія — її бог. Як може бог з'явитися поза ієрархією? Як може бог бути теслею з Назарету? Цезар може бути богом, але не тесля. Це, за законами імперії, вершина піраміди. Якщо соціум збудовано з вояків, то верховний вояк — Цезар — буде проголошений богом, якщо з комуністів, то ним буде якийсь генеральний секретар, Батько народів, якщо з долярних мішків, то богом буде найтовстіший доля-

ровий мішок. Але все це привиди, ошуканства. Усе це занапащує людей, нищить їхні душі, які могли б з'єднатися з абсолютним світлом вічності, а летять у пащу чорної діри. І тому Бог змушений нагадати про себе справжнього, істинного, тому він в образі Ісуса сходить на Землю. Якою мовою порозумітися йому з цим нещасним, спокушеним різними бздуррами людом, котрий боїться хворіб, смерті, хоче бути нагодованим, хоче мати все задарма, тремить перед силою можновладців, торгуючи в синагогах, ошукує самого себе кривотлумаченнями пророків? Словом, зрозумілим для них і щоб вони його зрозуміли? Словом любові, прощення, ненасильства? Чи ж зрозуміють його? Навіть, коли чиниться найбільше з насильств — страта на очах учнів і юрби напередодні свята Пасхи, а потім — воскресіння? Навернулися ближні, єрусалимський люд на чолі із синадріоном на шлях Христа? А хто ж тоді навернувся? І куди? Всі товкмачать про чудо більше, ніж думають про християнське смирення, терпимість, любов до ближнього. Тому що світ не змінився. Він далі хворіє, боїться смерті, хоче бути ситим і хоче досягати свого найлегшим шляхом. Чудом!

Скільки було воєн під Христовими знаменами! Та це ж мала бути найбільш неімперська, недержавна, пацифістська, чи що, релігія! Що ж, коли Бог вже неживий, соціум легко дає собі з ним раду. Пишеться новий канон, переобладнуються і будуються нові храми, твориться священницька ієрархія. Хочете мати справу з Богом — майте справу з попом. І де центр цієї релігії, чи то пак, її центри? Релігії, яка, повторюю, народилася на околицях імперії. Рим, Константинополь, Москва, Нью-Йорк... Дальній світ асимілював, спокусив християнство, розсіяв його апостолів, зрісся з релігійними структурами, перевернув усе догори дном і далі все ще продовжує перевертати. Це й не дивно. Інакше і бути не могло. Надавно їду я львівським трамваєм, не таким вже й набитим, чую якусь надривну базгарнину. І — о небо! — бачу мурина з затиснутою у руці, очевидно, Святою книгою, який, вирячуючи свої аж сині білки очисьок, проповідує на рівні — «Бог вас любить! Полюбите і ви Бога!» — змордованому трамвайному натовпу Слово Боже — ламаною російською, за іронією долі. Мурина, який

приперся з Америки, провідує Україні, хрищеній тисяча літ тому! Що це за шекспірівський фарс! Хоча наш, як і будь-який інший, ближній світ сприйняв християнство в своєрідний спосіб, накладаючи свої поняття на віру Христову. Родинні свята, храмові празники, місцеві свята, колядки, щедрівки, крашанки... Дивно все це... У чому ж тоді був сенс явління Сина Людського? У вказуванні істинного шляху! Шлях до спасіння вказано! Він, як вогняний стовп у небо, який не можуть затемнити і загородити усі соціумні привиди, усі ці псевдобоги, бо супроти нього вони — мізер. Спокушена ними людина відчуває себе мізером супроти них, хоче з'єднатися з ними, думає, що стає сильнішою, а насправді — гине. Людина ж, яка освітлена Ісусовим воскресінням, бачить мізер усього минушого, живе, готуючи себе до зустрічі з Богом, і рятується!

— Чи є у вельмишановної публіки запитання доповідачу?

— У мене виникло таке питання. Ви стверджуєте, що дальній світ, як і ближній, не потребує живого бога, хоча створює собі заміників, себто кумирів. Чи не означає це, що, з цієї точки зору, між ними нема різниці?

— Різниця є. Вони в різний спосіб обходяться без живого бога. Для ближнього світу дуже важлива традиція, дідівські звичаї, віра батьків. Будь-яке захитання стовпа традиції жорстоко карається. Іудейські первосвященники мали Ісуса за нищителя традиції. Вони не надто переймалися питанням, чи Бог він, чи Син Божий і т. ін. Так само й Рим згодовував перших християн диким звірям у цирках, бо вони, як ввижалося Римові, підкопувалися під римські традиції. А в Іудеї Пилату про традиції Риму і не розходилося. Рим шанував місцеві звичаї. Головне, щоб не було бунтів проти Риму. Пилат вволив волю тубільської юрби, щоб вона не бунтувалася проти Риму. Для нього розп'яття Ісуса було питанням спокою. Якби він знав, чим це обернеться в майбутньому для Риму, то, напевно, знайшов би спосіб зіслати кудись тихенько новоявленого месію — так, щоб про це ніхто не знав і щоб, таким чином, не відбулося воскресіння. Підсумовуючи, я сказав би так: ближній світ не потребує живого бога, бо його бог — традиція, а дальній світ не потребує живо-

го бога, бо навіть і не підозрює про його трансцендентне існування. Прощу!

— Як виникає дальній світ?

— Ознаки дальнього світу я вже з'ясовував. Але, в міфологічному сенсі, він виникає з моменту вигнання людини з Едемського саду. Найгармонійніший ближній світ — це Рай до гріхопадіння Адама і Єви. Бог — поряд, природа злита з людиною, їхні зв'язки — безпосередні. Немає ні традицій, ні книг, ні грошей — нічого, що б опосередковувало їхні зв'язки. Після вигнання людини Бог, ясна річ, віддаляється, природа стає ворожою, земля проклятою, хліб свій людина дістає в поті чола, діти родяться в муці і гріху... Але Бог не надто далеко, людей — небагато, всі вони — одна родина. Вигнання з Раю — це тріщина між Богом і людиною, яка збільшується з кожним поколінням. Чим більше людей, тим далі істинний Бог. Люди створюють собі своїх божків, ворогують під проводом тих божків, розходяться в різні боки, бо ще є куди розходитися. Тут, очевидно, діє якийсь числовий закон. Але, хіба в часи розселення і ущільнення. Ідеальний ближній світ — це гармонія між Богом, людиною і природою. Це Едем. Але Едем втрачено. Людина творить людські ближній і дальній світи. Людський ближній світ — замітник едемського, де Бога замінено традицією. Людський дальній світ — взагалі безбожний. Він виключно земний, тобто сатанинський.

— Чи відбулося у випадку з розп'яттям Ісуса кооперування дальнього (римського) і ближнього (іудейського) світів?

— Так. Хрест, на якому розп'яли Ісуса, може бути страктований і в символічному сенсі. Тут є навіть декілька поверхів символу. По-перше, це схрещення інтересів дальнього (римського) і ближнього (іудейського) світів. По-друге, це перехрестя ближнього (іудейського) і ближнього (Ісусового) світів, місце, де вертикаль перетинає площину. По-третє, це спосіб знову перейти у трансцендентний стан, двері в абсолют, вказаний шлях. Мене особисто не влаштовує трактування цієї Події як самопожертви чи як способу викуплення всіх людських гріхів. Це або метафора, або залишок старих вірувань — оце заклання Агнца, їжте тіло моє, пийте кров мою... Занадто натуралістично, якщо це не метафора. Адже Ісус добре

знав свою земну долю, писання мало бути сповнене, тож яка тут самопожертва? Жертва! І не могло бути інакше. Початок проповідництва з тези «Сьогодні збулося писання, яке ви почули!» з необхідністю провадить до хреста на Голготі.

— Виходить, що розп'яття ніяким робом неможливо було уникнути?

— Абсолютно вірно. Нас чисто по-людськи вражають ці деталі в Гефсимані, Іудина зрада, відречення Петра... Але, до певної міри, вони не суттєві. Якби не ці, то були б якісь інші деталі, які б нас так само бентежили. Це тому, що ми підсвідомо передбачаємо інші можливості — щоб, якби Іуда не зрадив, а щоб, якби учні вчинили бунт і визволили Ісуса, а щоб, якби Ісус повернувся у свою віру Пилата чи сторожу? Все це дуже людське. Тоді б не було воскресіння, не виповнилася б місія Ісуса на Землі. Воскресіння — найважливіша подія, без якої християнство було б неможливим. Воскресіння підтверджує всі Ісусові слова, як тільки може Життя підтвердити Ідею. Завдяки Воскресінню Ісус остаточно поєднується зі своїм ближнім світом — з Богом, з Отцем. Бог, таким чином, знову відновив зв'язок з людством.

— Чи можливі примирення ближнього і дальнього світів? Який з них ближчий до Бога?

— Ісус у своєму земному житті вийшов з ближнього людського світу. Він не прийшов звідкись з-за гір і морів, він проповідував у себе на батьківщині. Якби Ісус явився індіанам Північної Америки у той сам час, вони б його не зрозуміли. Потрібна була традиція віри в єдиного Бога, яка на той час була саме в євреїв. Хоча, думаю, індіанам, як і іншим дітям природи, Бог являється в якийсь інший, зрозуміліший, спосіб. Але Бог являється у ближньому світі, це безумовно. А вже його апостоли розпоршуються по дальніх світах. Отут би і мало наступити примирення ближнього і дальнього світів. Християнство і мало б бути тим способом примирення. Розширення концентричних кіл. Накладання кіл ближніх світів одне на одне. Витворився б неповторний малюнок людства. Але ж віра Христова насаджувалася вогнем і мечем. Жодна заповідь не діяла на рівні соціо-структур. Заповіді лише вивчалися на пам'ять... Хіба що на рівні родинному. Але і тут не обійшлося без крові.

Римська первопрестольна церква перебрала на себе всю пишноту Риму, константинопольська — Візантії, ощадливі німці вчинили Реформацію і т. д. і т. п. Це все тільки ззовні називається християнством, а насправді це все ще дуже далеке від вчення Ісуса. Але, можливо, так і мало бути. Людство мало вирости до розуміння Ісусової науки.

— Чи ж виростло?

— Не знаю. Деколи мені здається, що люди уже переситилися своєю суєтністю і марнославством, що вони вже потребують Надії на щось інше. Та є купа аргументів і щодо іншої точки зору. І пересичена і голодна людина однаково далека від Бога. А релігійні організації, здається, деколи більше завдають шкоди вірі, ніж наvertsають...

— Що ж робити з... кока-колою і мікі-маусами?

— У кожному разі не робити з них культу.

— Якби тебе запросили прочитати лекцію на цю тему до Америки, невже б ти відмовився?

— Ні, поїхав би і прочитав.

— А що зробив би з доларами, якими б тебе купили американці? Роздав би бідним?

— Роздав би ближнім. Купив би якісь потрібні речі для родини. Вона теж не багата. Собі щось відклав би на пиво.

— Кажуть, що у Сполучених Штатах досить міцні зв'язки у шлюбній парі...

— Так, тому що шлюбна пара — це і є ближній світ середнього американця. Усе решта — тканина дальнього світу. Студент подається в той університет, де має найліпші шанси, отже часто покидає родинні місця, після навчання оселяється там, де знаходить добру роботу, втративши роботу чи знайшовши ліпшу, знову легко міняє місце проживання. Єдиним стабільним моментом за таких умов може бути шлюб. Не дім, не батьки. Та й то не завжди. Тому так це цінується і такого значення цьому надається. З огляду на це — Америка страшенно пуританська. Я можу мати коханку, і моя дівчина не буде надто проти цього бунтувати, головне, щоб я не зрадив її в іншому. У Штатах — в певних колах — це скандал...

— Марко собі виробив дуже дивну теорію. Вона дозволяє йому зраджувати мене, тому що я — американка. І не здатна збагнути його глибоких думок.

Розгублені погляди.

**Пальці
на струнах арфічних. Коханці. Прибульці
космічні. Релігії. Сходи у небо.
Ангели.**

Цар неба.

**Обличчя цареве
веселе.**

БУ-БА-БУ

33+34+33

Т.в.о. / ... / ри

З М І С Т

АНДРУХОВИЧ ЮРІЙ ВИБРАНІ КАВАЛКИ

Відчинення балагану: Вірші дитячо-юнацькі й подальші: Попурі на вільні теми

«Я міг би гнати тепле стадо...»	6
«Агов, мої маленькі чортенята...»	7
«У нього палка потреба...»	8
«В реторті вариться коктейль...»	9
«Я стужився. Я, мов кінь, погриз вудила...»	10
«Як ми ходимо обоє...»	11
«Братове, до вогню мене прийміть...»	12
«Він дуже полюбляв старе каміння...»	12
«Коли мандрівник повернувся додому...»	13
Веснянка до сну	14
«А це така любовна гра...»	14
Стихії Мадригалик	15
Похвала сьомому трамваєві	15
Опівнічний політ з Високого Замку	16
Промовляння самотній	17
Три балади	18
Фавстове свято	21
Екзотична рослина — пастернак	22
Різдв'яні вакації	25
Елегія післяноворічного ранку	27

Самійло Немирич та інші бандити: Галерея почвар

Самійло з Немирова, прекрасний розбишака	29
Немирич Самійло. Амалія Неборака	38
Середньовічний звіринець: З колекції Мікельоньоло Романо (він же Густав Зуппе)	38
Липневі начерки подорожнього: Нотатки мандрівного спудея Інокентія Сильвестра Коцького	42
«Липи в час доцвітання стоять золоті» (Темниці)	42
«Зійшовши до річки, ми воду...» (Річка)	42

«Хтось сказав: «Ми не ті...» (Цвяхарня)	43
«Ми терпляче прожили годину...» (Пиво)	43
«Дозволь мені кружляти над тобою...» (Дух)	43
«Так, наче брама — то вхід...» (Забуття)	44
«Я віддав би своє ребро...» (Ребро)	44
«Прогулянка кіньми — велика приемність...» (Замок)	45
«Замок зіходив на землю все меншими замками...» (Ринок)	46
«Місто немов сузір'я...» (Коло)	46
Кримінальні сонети: Історії, підслухані в корчмі Макольондри	47
Загибель Котляревщини, або ж Безконечна подорож у без-	
смертя: Пророкування Абрагама фон Ашенбаха	49
Павло Мацапура, злочинець	51
Пастух Пустай, поет, баронський син	52
Козак Ямайка	53
Самійло Немирич, авантюризм, посаджений за гвалт у вежу,	
самоу собі	54

Деякі магічні оказії. Суцільний тріллер

Цирк «Вагабундо» I, II	56
Додаток 1: Сеанс ілюзійніста	57
Додаток 2: Шаблекотвач	58
Вечірка з монстрами: Уривок з повісті «Рекреації»	58
Цирк «Вагабундо» III, IV	69

Патріарші послання: Вірші з приводу та випадкові

До пані Варвари Л.	71
Піснь про пана Базя: З рекламного відеокліпу матримоніаль-	
ної фірми «Базилевс»	72
Лементація, або ж Плач патріарха на Святе Різдво Р. Б. 1992	73
Пам'ятник	75

ІРВАНЕЦЬ ОЛЕКСАНДР ТУРБАЦІЯ МАС

Портрет Олександра Ірванця, виконаний пером Віктора Неборака

Інші вірші

Турбація мас: (Гімн-ода, «Бу-Ба-Бу»)	80
До питання про категорію часу	81

Айне кляйне нахтмузік	82
Короткий вірш про кінець світу	84
1992	85
Відкритий лист прем'єр-міністрові Канади Браянові Малруні та генерал-губернаторові Роману Гнатишину від трудящих колгоспу «Шлях Ілліча» (закреслено) «Шлях Ільковича»	86
Любіты..	87
Депутатська пісня	88
Вірш до рідної мови	90
Уроки класики: Цикл	91
«Переночуй мене, вишневий саде...»	93
«На перехресті осені й зими...»	94
Пісні східних слов'ян	95
Короткий лист до Олесі (З циклу «Листи з Олександрії»)	98
Вірш американського збоченця	99
Фантазі	100
Спогад про Світязь	101
Лист до Інни Д.: (З циклу «Листи з Олександрії»	102
«Це ані добре, ні погано...»	103
«Комедіантко, акторко, фіглярко!..»	104
«Ще один день в цьому світі прожито без тебе...»	105
«У Києва — твоє обличчя...»	106
«Хороша моя! Про кохання й надалі — ні слова...»	107
Мій хрест	108
Лоліта	109
Роберт Фолкон Скотт	110
В районному автобусі	112
Колізей	113
Вітрильник: <i>Фантазійне</i>	114
«О-ля-ля! — сказав Артур Рембо...»	115
До французького шансоньє	116
Багатообіцяюча пісенька	117
«Де б ти хто б ти коли б ти яким би ти досі не був...»	118
Травнева балада	119
Сумнів	121
Пісенька для друга	122
Сон	123
Чумақ Хокайдо: Згадуючи Юрка Ямайку	124
Тінь великого класика	125
Пісенька про пана Василя	126
«5 000 000 ковтають ранкові бульйони...»	128
Три пісеньки американського солдата	129

Маленька п'єса про зраду
для однієї актриси

131

НЕБОРАК ВІКТОР
ДОПОВНЕНА БІОГРАФІЯ

Бубон: (Сонет, виголошений Літаючою Головою) 143

Шлягери

Хто йде	144
Вона піднімається, як голова...	145
Монолог з псячого приводу	146
Причинна	147
Пісенька про пана Базя	148
Пісенька про Лялю-Бо	150
Лапання раків: (Промова)	152
Прохід вулицею Академічною (Версія 1983 року)	153

Сонетарій

Кава	155
Сонет з рудим котом	156
Смерть героя: (Комар)	157
Love Story: (Мелодрама з п'яти сонетів)	158
П'яний	161
Ми йшли крізь Львів. Довкола подихав	162
Вбивство одинадцяті години	163
Тіло	164
Етюд зі снігом	165

Не біографія

Міський Бог Ерос: (Версія вулиці Академічної зразка 1987 року)	166
В очікуванні Орисі	169
Три елегії (Ув'язнений Дон Жуан)	171
Волосся	173
Голений	174
Дурень: (Гра в карти)	175
Поїдання яблука	176
Плач	177
«Голос: — Панове гітаристи!..»	178

Промовляння та листи

Промовляння до коханки, поцупленої з шістдесятих	179
Лист	180
Листи, знайдені у пляшці з-під львівського пива	181
Промовляння до кішки	184
Лист Торвіка Боракне, львівського старого пердуна, до панни Целіни, варшавської порнозірки, написаний напередодні її двадцятидвохліття	186
Полю, як мені осточортіли	188
Ще один лист (<i>В Україну — з Півдня</i>)	189

Сфальсифікована біографія

Катастрофа: (<i>Версія вулиці Академічної зрака 1993 року</i>)	191
Процес «Загибель Атлантиди»	192
І знову приходить осінь прохолода	193
Доплентавшись не знати як	194
Вирок для дебіла	195
Відчуття сповзаючої шкіри	196
Гнилий зуб кімнати в очікуванні свердла	197
Кошмар з чорною кішкою	198
Початок нової ери: (<i>Злодійська балада</i>)	199
Крапка на Костомарова	200
Горілчана зрада	202
Передноворічна поїздка за арфою до Санкт-Петербурга	204
Історія однієї замиської поїздки	206
Дурень на Погулянці	208
Маяник	209
Про що ти думаєш наприкінці січня	210
Сім строф заповненого часу	211
З'ява	213

Два есеї

Мова і поетичне покоління: (<i>Міркування дилетанта</i>)	214
Підстави для поезії	219

Трохи «балаканини»

з роману «Пан Базьо та решта»	221
Монолог під завісу	249

ББК 84УКР7
Б90

Художнє оформлення
Володимира Кауфмана

Бу-Ба-Бу: Тимчасово виконуючі обов'язки
Б90 / Магістрів Г/ри в особах Патріарха Бу-Ба-Бу
Юрія Андруховича (нар. 13.03.1960), Підскар-
бія Бу-Ба-Бу Олександра Ірванця (нар.
24.01.1961), Прокуратора Бу-Ба-Бу Віктора
Неборака (нар. 09.05.1961), зібрані з нагоди сто-
річчя (34 + 33 + 33) їхніх уродин, яке виповнило-
ся 9 травня 1994 року від Різдва Христового.—
Львів: Каменяр, 1995.— 255 с.: іл.— (Б-ка Між-
народн. шк. україністики; Сер. «Кінець тисячо-
ліття»).

ISBN 5-7745-0612-6

Це перша спроба зібрати під однією обкладинкою
тексти трьох надзвичайно різних сучасних літераторів,
які, колись, чомусь вирішили об'єднатися в групу Бу-Ба-Бу,—
Юрія Андруховича, Олександра Ірванця та Віктора Небо-
рака.

Присвячується так званому 100-річчю Бу-Ба-Бу.

Б 4702640202-024 Без оголошення
95

ББК 84УКР7

ISBN 5-7745-0612-6

© Юрій Андрухович, Олександр Ир-
ванець, Віктор Неборак, 1995
© Володимир Кауфман, художнє
оформлення, 1995

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЄ ВИДАННЯ

**БІБЛІОТЕКА МІЖНАРОДНОЇ ШКОЛИ
УКРАЇНІСТИКИ**

Серія «Кінець тисячоліття»

Бу-Ба-Бу

Тимчасово виконуючі обов'язки /Магістрів Г/ри в особах Патріарха Бу-Ба-Бу Юрія Андруховича (нар. 13.03.1960), Підскарбія Бу-Ба-Бу Олександра Ірванця (нар. 24.01.1961), Прокуратора Бу-Ба-Бу Віктора Неборака (нар. 09.05.1961), зібрані з нагоди сторіччя (34 + 33 + 33) їхніх уродин, яке виповнилося 9 травня 1994 року від Різдва Христового

Художнє оформлення Кауфмана Володимира

**Редактор Дмитро Сапіга
Художній редактор Василь Сава
Технічний редактор Віра Франчук
Коректор Оксана Кріль**

Здано на складання 25.08.94. Підписано до друку 20.02.95.

**Формат 84 × 100¹/₃₂. Папір друк. № 1. Гарнітура таймс.
Офсетний друк. Умов. друк. арк. 12,48. Умов. фарб.-відб. 12,88.
Обл.-вид. арк. 11,48. Замовлення 737-4.**

**Видавництво «Каменярь». 290000 Львів, МСП, Підвальна, 3
Львівська книжкова фабрика «Атлас», 290005 Львів, Зелена, 20.**

